365
HER GÜNE
BİR KONU

ENTELEKTÜELİN KUTSAL KİTABI

MODERN KÜLTÜR

Zihninizi Canlandırın,
Eğitiminizi Tamamlayın ve
Kültürlü İnsanlar Arasında Yerinizi Alın

DAVID S. KIDDER & NOAH D. OPPENHEIM

David S. Kidder

Entelektüelin kutsal kitabı – modern kültür

«Maya Kitap»

Kidder D.

Entelektüelin kutsal kitabı – modern kültür / D. Kidder — «Maya Kitap»,

ISBN 978-625-8068-56-6

Yedi farklı alandan, her güne bir konu! Entelektüelin Kutsal Kitabı – Modern Kültür, müzik, sinema, spor, edebiyat, fikirler ve trendler, sıradışı kişilikler ve popüler eğlence ana başlıkları altında, çağdaş kültürü inceleyerek bugünkü dünyayı anlamamızı sağlayacak 365 günlük okuma sunuyor. The Godfather'dan Star Wars'a, Fidel Castro'dan Elvis Presley'e, 68 kuşağından feminizme kadar birçok farklı konuya değinen kitabın amacı, anlaşılır bir dille akademik seviyede bilgi vermek. Bu kitapla çağdaş kültürün sınırlarında yapacağınız yolculuk sayesinde bilgilerinizi perçinleyecek, eksiklerinizi tamamlayacaksınız. Entelektüelin Kutsal Kitabı – Modern Kültür, çok satan serinin üçüncü ve son kitabıdır.

ISBN 978-625-8068-56-6

© Kidder D.
© Maya Kitap

Содержание

Giriş	7
Sigmund Freud	8
Suç ve Ceza	10
Pyotr İlyiç Çaykovski	11
Lumière Kardeşler	13
Komünizm	14
James Naismith	16
Coney Adası	18
Albert Einstein	20
Anna Karenina	22
Scott Joplin	24
D. W. Griffith ve The Birth of a Nation (1915)	26
Luddistler	27
Cy Young	28
Mahjong	30
Pablo Picasso	32
William Butler Yeats	34
Arnold Schönberg	36
Charlie Chaplin	38
Siyonizm	40
Jim Thorpe	41
Little Rascals	42
Mohandas Gandi	44
E. M. Forster	45
The Rite of Spring	47
Douglas Fairbanks ve Mary Pickford	49
Anarşizm	50
Ty Cobb	52
Bayrak Direği Oturuşu	54
Howard Hughes	56
D. H. Lawrence	57
Irving Berlin	59
The Jazz Singer (1927)	61
Henry Ford ve T Modeli	62
Babe Ruth	64
Dans Maratonları	65
Salvador Dali	67
Carl Sandburg	69
Bessie Smith	71
Greta Garbo	73
Köktencilik	75
Lou Gehrig	76
Al Jolson	77
J. Edgar Hoover	79
Robert Frost	81
Aaron Copland	83

Marx Kardeşler 85
Cephanelik Sergisi 87
Babe Didrikson 89
Mickey Mouse 91
Winston Churchill 93
Modernizm 95
Carter Ailesi 96
Frank Capra 98
İçki Yasağı 100
Jesse Owens 101
Betty Boop 103
Charles de Gaulle 105
James Joyce 106
Fats Waller 108
James Cagney 110
Flapperlar 111
Joe Louis 113
Looney Tunes 114
Anne Frank 116
T. S. Eliot 118
Billie Holiday 120
Fred Astaire ve Ginger Rogers 122
Emperyalizm 124
Joe DiMaggio 125
Üç Ahbap Çavuş 127
Robert Oppenheimer 129
Gertrude Stein 130
Porgy ve Bess 132
Clark Gable 134
Faşizm 136
Ted Williams 137
Monopoly 139
Clement Attlee 141
E. E. Cummings 142
Cole Porter 144
Bette Davis 145
Akademik Yeterlilik Testi 147
Jackie Robinson 148
Süpermen 150
Jackson Pollock 151
Mrs. Dalloway 152
Duke Ellington 154
Конец ознакомительного фрагмента. 155

David S. Kidder, Noah D. Oppenheim
Entelektüelin Kutsal Kitabı Modern Kültür

Popüler Kültür Uzmanı Sevgili Kızım Leigh'e
İlham verici inancı ve desteği için Amy'e

Yardımcı Yazarlar
Daniel K. Fleschner
Kristin Mayer

Yardımcı Editör
Alan Wirzbicki

Serinin diğer iki kitabı gibi üçüncü ve son kitabı *Modern Kültür* de uzun, zahmetli ve çok titiz bir çalışmanın sonucu nihayet yayıma hazır hale geldi. Çeviri aşamasından, basım aşamasına kadar uzman akademisyenler ve editörler tarafından hazırlanan kitap, diğerleri gibi bir yıla yayılan okuma mantığı ile güvenilir bir kaynak olmaya aday.

Danışman:
Dr. Fulya Özkan

Editörler:
Güneş Öztürk
Barış B. Acar
Emre Akyüz

Giriş

Okuyucular, ruhsal gelişimi desteklemek için seçilmiş, 365 günlük kısa okumalardan oluşan kutsal kitaplarını nesiller boyunca başuçlarında tuttular. *Entelektüelin Kutsal Kitabı* da bir günlük okumalar koleksiyonudur. Bu ciltte modern kültürün zengin bir portresinin çizilmesine odaklanılmaktadır. Öncekiler gibi bu derleme de insan zihnini düzenli bir biçimde harekete geçirip canlandırıyor, okura kritik alanlara ilişkin bilgileri öğrenme fırsatı sunuyor. Her bir bölümde ele alınan meseleler eksiksiz bir biçimde değerlendiriliyor. Öte yandan, metinler okuyucunun işini kolaylaştıracak şekilde kısa tutulmuş.

Popüler kültürden daha etkili pek az güçlü kaynak bulunmaktadır. 20. yüzyılda medyanın gelişimi ile birlikte popüler kültürün bu gücü giderek daha fazla artmıştır. Televizyon şovları ile birlikte büyüyoruz. Filmler doğrudan doğruya hayatımıza dokunuyor. Dinlediğimiz müzikler hayatımızın ritmini oluşturuyor. Modern kültüre odaklanmak bu ilişkinin anlaşılması için zorunlu durumda. Bu metinler, geçen yüzyılın en önemli kültürel noktalarına doğru nostaljik ve eğlenceli bir yolculuğa çıkmamıza imkan veriyor.

Okuyacağınız 365 metin aşağıdaki kategorilere göre ayrılmıştır:

Sıradışı Kişilikler
Manşetlerden ve magazin gazetelerinden yansıyan capcanlı karakterler

Edebiyat
Yazarlar ve onların hem yüreklerde hem de akıllarda iz bırakan eserleri

Müzik
Dâhilerin çağlar üstü eserlerinden TOP 40 listelerine…

Sinema
Yönetmenler, oyuncular ve beyazperdenin aklımızda yer etmiş en başarılı örnekleri

Fikirler ve Trendler
İdeolojiler, hareketler ve dünyayı değiştiren yenilikler

Spor
Atletler ve sahaların dışına taşan önemli spor olayları

Popüler Eğlence
Son yüzyılın en coşkulu eğlenceleri

Sigmund Freud

Sigmund Freud (1856–1939), insan zihniyle ilgili çalışmalara yön veren 20. yüzyılın en önemli entelektüel ve psikologlarındandır. Tartışmalı psikanaliz kavramı, hipnoz kullanımı ve rüya analizi ile insanların iç dünyalarına ve onların davranışlarını belirleyen derinlerdeki güdülerine ışık tutmaya çalışmıştır. Bu şekilde sadece psikoloji üzerinde değil, aynı zamanda son derece sarsıcı bir biçimde sosyoloji, sanat ve felsefe üzerinde de önemli etkilerde bulunmuştur.

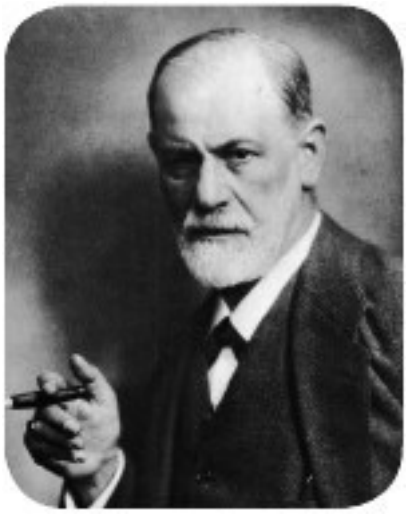

Freud'un çalışmaları kimilerinin onu bir dâhi olarak görmesini sağlamıştır. Kimileri içinse Freud bir şarlatandır. Viyana Üniversitesi'nde nöroloji alanında doktorluk derecesi alarak mezun olduktan sonra, histeri konusunda uzmanlaşmış olan Jean-Martin Charcot (1825–1893) ile çalışmak üzere Paris'e gitmiştir. Freud, buradaki hastalarla olan deneyimlerinden yola çıkarak akıl hastalıklarının fiziksel sorunlardan ya da doğal bir gelişmeden değil, psikolojik ya da duygusal travmalardan ileri geldiği sonucuna varmıştır.

Freud Paris'teyken psikanaliz tedavisi uyguladığı hastalarının üzerinde hipnoz tekniğini kullanmıştır. Bu süreçte temel teorisini geliştirme imkanını bulur: İnsan, güçlü cinsel ve duygusal dürtüler yaratan bastırılmış bilinçdışı anılara sahiptir. Kimileri henüz bebeklik döneminde ortaya çıkan bu dürtüler, birbirleriyle mücadele eder ve insan davranışını yönlendirirler.

1899 yılında en bilinen eseri olan *The Interpretation of Dreams* adlı çalışmasını yayınlar. Rüyaların karmaşık bir sembolizme sahip olduğu düşüncesini ortaya atar. Rüyalar bilinçaltının bir yansıması olarak insan arzularına ilişkin işaretler taşımaktadır.

The Ego and the Id (1923) kitabında, aklın birbirine rakip üç alanı ile ilgili teorisini geliştirir. İd, en ilkel dürtülerin kaynağıdır. Ego, gerçeklikle temas eden bilinçli benliktir. Süperego ise sosyal normlar tarafından dayatılan kısıtlamaları tanıyıp, bunlara uygun davranışlar geliştiren benliktir.

Bilinçdışının gücüne olan inancı Freud'u şakaların, dil sürçmelerinin ve rüyaların insanın iç dünyasının yansımaları olduğunu düşünmeye itmiştir.

Ek Bilgiler

1- Freud kokain kullanmış, bu maddenin öforik etkilerini kendisi ve başkaları üzerinde gözlemlemiştir.

2- Freud, kendisini psikolojiye adamadan önce zooloji alanında çalışmıştır. Yılan balıklarının testislerini onun keşfettiği söylenmektedir.

3- Freud Avusturyalı bir Yahudi ailesinden geliyordu. Dört kız kardeşi, II. Dünya Savaşı sırasında Nazi toplama kamplarında hayatlarını kaybetmişlerdir.

4- Freud'un popüler kültür üzerindeki etkisi The Sopranos isimli televizyon dizisinde, Woody Allen filmlerinde ya da Salvador Dali'nin sürrealist eserlerinde açıkça ortaya çıkmaktadır.

Suç ve Ceza

Fyodor Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* adlı eseri,1866 yılında yayımlanmış olmasına rağmen birçok bakımdan ilk gerçek 20. yüzyıl romanıdır. Cinayet, suç, yabancılaşma ve bedel ödeme gibi temaları işleyen bu roman, sonraki yüzyılın modernist ve varoluşçu eserleri için zemin hazırlamıştır. Bu eserin edebiyat ve sinema üzerindeki etkileri günümüzde halen devam etmektedir.

Rusya'da, St. Petersburg'da geçen roman, Raskolnikov'un hayatına odaklanır. Raskolnikov büyük şeyler yapabileceğine inanan genç bir öğrencidir. Ne var ki yoksulluk ve şansızlık elini kolunu bağlamaktadır. Sıradışı bir potansiyele sahiptir. Tam da bu nedenle yaşlı ve cimri bir tefeciyi öldürmesinin adil bir davranış olacağına inanır. Büyük şeyler başarmak için tefecinin servetinden faydalanacaktır. Planını hayata geçirmeye çalıştığı sırada paniğe kapılması kadının parasını alamamasına neden olur. Üstelik istemeden başka bir kadını öldürmüştür. Bu başarısızlığın ağırlığı altında ezilen Raskolnikov işlediği suçun arkasındaki gerçek güdüleri sorgulamaya başlar. Bütün bunlar yetmezmiş gibi bir de peşinde işlediği suçun izini süren bir dedektif bulunmaktadır.

Suç ve Ceza ilk psikolojik romanlardan -ve hâlâ en iyilerinden- biri olarak kabul edilmektedir. Hiç şüphe yok ki bu kitap, Raskolnikov'un davranışının arkasındaki güdülere ve zihin durumuna ilişkin keşifleri ile bu türün en başarılı örnekleri arasında yer almaktadır. Aynı zamanda son derece merak uyandırıcı bir çalışmadır. Okuyucu Raskolnikov'un yakalanıp yakalanamayacağını ya da suçunu itiraf edip etmeyeceğini görmek için beklerken gerilim giderek yükselir. Gerçekten de *Suç ve Ceza* popüler suç romanları gibi bir yıl içerisinde arka arkaya çok sayıda baskı yapmayı başarabilmiştir. Romanın ticari başarısı Dostoyevski'ye (1821–1881) kumar borçlarını ödemesi için gereken finansal desteği sağlar. Aralarında Leo Tolstoy'un da (1828–1910) bulunduğu çağdaşları, eserini bir dönüm noktası olarak değerlendirmiş ve takdirle karşılamışlardır. Pek çok başka ismin yanı sıra Sigmund Freud (1856–1939), Friedrich Nietzsche (1844–1900), Jean Paul Sartre (1905–1980) ve Albert Camus (1913–1960) gibi yazarlar doğrudan doğruya bu kitaba göndermeler yapmışlardır.

Ek Bilgiler

1- "Suç ve Ceza" Woody Allen'ın ödüllü iki filmine ilham vermiştir: "Crimes and Misdemeanors" (1989) ve "Match Point" (2005).

2- Dostoyevski, yirmili yaşlarının sonlarına doğru gizli bir sol grubun toplantılarına katıldığı için idama mahkum edilmiştir. Çar 1. Nicholas (1796–1855) son anda cezayı hafifletmiş, yazar dört yıllığına Sibirya'daki bir çalışma kampına gönderilmiştir. Bu deneyim yazara "Suç ve Ceza"nın kimi bölümleri için ilham kaynağı olmuştur.

3- Dostoyevski yıllar boyunca kumar bağımlılığı nedeniyle sorunlar yaşamıştır. 1866 yılında yayınladığı "Kumarbaz" adlı romanı kumar bağımlılığı nedeniyle yaşadığı deneyimleri yansıtmaktadır.

Pyotr İlyiç Çaykovski

Rus besteci Pyotr İlyiç Çaykovski (1840–1893) müzik tarihinin en popüler balelerinden bazılarını bestelemiştir. Bunların arasında *Kuğu Gölü Balesi* (1877), *Uyuyan Güzel* (1890) ve bir Noel klasiği olan *Fındıkkıran* (1892) bulunmaktadır. Çaykovski, dans bestelerinin yanı sıra aralarında yedi senfoninin de yer aldığı çok sayıda orkestra eseri yazmıştır.

Çaykovski küçük bir Rus kasabası olan Votkinsk'te doğdu. Piyano çalmaya beş yaşında başladı. Başlarda ebeveynleri müziğe olan ilgisini desteklemediler. Bu "tutkulu" hobinin zayıf ve hastalıklı çocukları için tehlikeli olabileceğini düşünüyorlardı. Çaykovski daha sonra Rusya'nın başkenti St. Petersburg'a gitti. Burada müzik eğitimini tamamlayacaktı. Çar 3. Alexander (1845–1894) çalışmalarının hayranıydı. Nadezhda von Meck (1831–1894) isimli bir başka destekçisi ise ona müzik çalışmalarına devam edebilmesi için yıllık bir ödenek tahsis edecekti.

Balelerinin yanı sıra Çaykovski günümüzde *1812 Uvertürü* (1880) isimli gösterişli eseriyle tanınmaktadır. Bu eser Rusların Fransız lider Napolyon Bonapart (1769–1821) karşısında kazandıkları zaferi işlemektedir. Eserde top atışları ve kilise çanlarına da orkestrasyonun bir parçası olarak yer verilmiştir. Çaykovski aynı zamanda 11 opera yazmıştır. Bunların en ünlüleri *Eugene Onegin* (1879) ve *Maça Kızı* (1890) eserleridir. Her iki eser de 19. yüzyılın ünlü Rus şairi Aleksandr Puşkin'in (1799–1837) dramatik şiirleri üzerinde temellendirilmiştir.

Çaykovski yaşadığı dönemde dünya genelinde popüler olmuş ve 1891 yılında ABD'ye gitmiştir. Amerikalılara günümüzde klasikleşmiş olan eserlerini sergilemiştir. Eserlerinden ikisi, *1812 Uvertürü* ve *Fındıkkıran,* Amerikan kültürünün duygusal gözdesi olmuştur. *1812 Uvertürü* Amerikan Bağımsızlık Günü olan 4 Temmuz'larda, *Fındıkkıran* Noel günlerinde sahnelenmektedir.

Ek Bilgiler

1- Çaykovski'nin son eseri, "Pathétique" (1893) adını verdiği 6. senfonisidir. Eserin ilk sergilenişinden dokuz gün sonra ünlü bestekar ölmüştür. Eseri cenazesinde çalınmıştır.

2- Çaykovski'nin eşcinsel bir ilişki sırasında yakalanınca kendini öldürdüğü yönünde söylentiler bulunmaktadır. Günümüzde ise pek çok uzman, ünlü bestecinin koleradan öldüğüne inanmaktadır.

3- Çaykovski'nin "Eugene Onegin" operası bir başyapıt olarak görülmekle beraber Rus yazar Vladimir Nabokov (1899–1977) onu aceleci ve aptalca bulduğunu söylemiş, eserdeki her şeyin kendisine Puşkin'in eserine bir hakaret gibi göründüğünü ifade etmiştir.

Lumière Kardeşler

Fransız kardeşler Louis ve Auguste Lumière sinemayı keşfetmediler. Fakat 1895 yılında patentini aldıkları ilkel hareketli görüntü yansıtıcıyla modern film sektörünün kurucuları oldular. Kardeşler, Amerikalı mucit Thomas Edison'un (1847–1931) çalışmalarından ilham almışlardı. Edison 1893 yılında kinetoskop adlı bir makine geliştirmişti. Aletin parçalarının içinde yer aldığı tahta kutudan bakanlar film izleme şansına sahip oluyorlardı.

Aile meslekleri fotoğraf donanımları üretmek olan Lumière'ler, aynı zamanda hem bir kamera hem de yansıtıcı olan, hafif ve elle çalıştırılan sinematografı kullanarak kinetoskopu daha da geliştirdiler. Yalnızca bir kişinin film izlemesine izin veren kinetoskoptan farklı olarak, sinematograf filmleri perdeye yansıtabiliyordu. Böylece bir izleyici topluluğunun filmi birlikte izlemesi mümkün olabiliyordu.

Lumière'ler sinematografın patentini 1895 yılının Şubat ayında aldılar. Pek çok tarihçi, 28 Aralık 1895'i sinemanın doğuşu olarak kabul etmektedir. Bu tarihte Lumière kardeşler Paris'teki Boulevard des Capucines'te bulunan Grand Cafe'de film gösterimi yaptılar. Programda aralarında *Workers Leaving the Lumière Factory* (1895) gibi çalışmaların da yer aldığı on film bulunuyordu. Gösterim toplamda yirmi dakika sürmüştü.

1896 yılında Lumière kardeşler, sinematograf ve filmleri ile birlikte bir dünya turuna çıktılar. Londra ve New York City de durakları arasındaydı. Efsaneye göre bazı izleyiciler *Arrival of a Train at La Ciotat* (1895) isimli kaydı izlerken dehşete kapılmış, panik halinde oradan oraya koşuşturmuşlardı.

1900'lerde yaklaşık iki bin film yaptılar. Ne var ki sinemanın geleceği olmadığına inanan Lumière'ler, kameralarını diğer film yapımcılarına satmayı düşünmemişlerdi. Bunun yerine çalışmalarını fotoğraf üzerinde yoğunlaştırdılar.

Ek Bilgiler

1- Louis Lumière (1864–1948) fizik eğitimi almıştı.

2- Fotoğraf donanımları üreten aile şirketlerini Auguste Lumière (1862–1954) işletiyordu.

3- Lumière'ler Paris'teki ilk gösterimlerinde müzik yapması için bir piyanistle anlaşmışlardı.

Komünizm

"Avrupa'da bir hayalet dolaşıyor. Komünizmin hayaleti." Karl Marx (1818–1883) ve Friedrich Engels'in (1820–1895) 1848 yılında yayınladıkları *Komünist Manifesto* bu sözlerle başlıyordu. Bu eser 19. ve 20. yüzyılın en güçlü politik hareketlerinden birine kaynaklık edecekti.

Marx ve Engels eserlerini yayınladıkları sırada komünizm, Alman felsefesinin zor ve anlaşılmaz metinleri ve bir dizi başarısız isyanla ilişkilendirilen marjinal bir hareketti. Bir yüzyıl sonra ise bu düşünce, dünyanın büyük bir kısmında hakim hale gelecekti.

Komünistler, 19. yy Sanayi Devrimi'nin derin eşitsizlikler yarattığına inanıyorlardı. İşçiler yoksulluk içerisinde yaşarken fabrikatörler ve girişimciler muazzam kârlar elde ediyorlardı. Komünistler, kapitalizmin büyük bir servet yarattığına ama burjuvazinin bunu işçilerle paylaşmak istemediğine inanmışlardı. Bunun yerine sahip oldukları güçlü pozisyonu korumaya çalışıyorlardı.

Marx ve Engels çözümün üretim araçlarının işçiler tarafından kontrol edilmesi olduğunu ileri sürdüler. Onlar kurulmasını istedikleri bu sisteme "proletarya diktatörlüğü" adını vermişlerdi. Burjuvazi gönüllü bir biçimde teslim olmayacağına göre şiddetli bir devrimin yaşanması bu idealin hayata geçebilmesi için zorunluydu.

Komünistler sadece kapitalizme değil aynı zamanda emperyalizme ve dine de düşmandılar. Marx'ın gözünde din "halkların afyonu" idi. Karşıtlarının gözünde komünizm, Batı yaşam tarzına karşı doğrudan bir meydan okuma olarak görülmüştür.

19. yy Avrupa'sının yoksulluk koşulları ve sosyal çalkantıları nedeniyle komünizm çok sayıda taraftar buldu. Marx'ın manifestosunun yayılmasından birkaç yıl sonra komünizm hızla yaygınlaştı. 1917 yılındaki Rus Devrimi ile komünistler fikirlerini hayata geçirme imkanına kavuşmuş oldular.

20. yy boyunca komünizm ve kapitalizm arasındaki büyüyen mücadele dünya politikasını biçimlendirdi. Özellikle kırk yıllık Soğuk Savaş döneminde… Çin gibi birkaç ülke halen ismen komünist olsa da, bu ideoloji Sovyetler Birliği'ndeki "işçi cenneti"nde yaşanan hayatın korkunçluğunun dünyaya yansımasının ardından eski cazibesini yitirmiştir.

Ek Bilgiler

1- Marx en çok "Komünist Manifesto" ve üç ciltlik "Kapital" adlı eseri ile tanınmaktadır. Diğer taraftan uzun yıllar gazetecilik yapmıştır. Aralarında "New York Daily Tribune" gazetesinin de bulunduğu çeşitli İngiliz ve Amerikan gazetelerinde yazıları yayınlanmıştır.

2- Komünizm büyük zaferini Rusya'da kazanmış olsa da Marx ve Engels bu ülkeyi geri ve az gelişmiş olarak değerlendirmişler, komünist geleceğin ABD'de kurulacağını düşünmüşlerdir.

3- Marx komünist felsefenin Marksizm olarak adlandırılmasından hoşnut değildi. "Ben Marksist değilim" dediği ileri sürülmektedir.

James Naismith

Üç büyük Amerikan sporu olan beyzbol, basketbol ve futboldan sadece birinin gerçek mucidi bilinmektedir. 21 Aralık 1891 tarihinde Kanadalı bir beden eğitimi öğretmeni olan James Naismith, Massachusetts, Springfield'deki spor salonunun karşılıklı iki duvarına şeftali sepetleri astı ve öğrencilerine bir top verdi. Onlara yeni oyununun on üç kuralını açıkladı. Böylece yeni bir spor olan basketbol doğmuş oluyordu.

Bir İskoç göçmenin oğlu olan Naismith (1861–1939) Ontario'da büyümüştü. Dokuz yaşında yetim kaldı. Ebeveynleri karahumma nedeniyle hayatlarını kaybettiler. On beş yaşında liseden ayrıldıktan sonra, bir süre odunculuk yaptı. Daha sonra okula geri döndü. McGill Üniversitesi ve vaizlik eğitimi aldığı Presbiteryen Kolej'den mezun oldu.

1890 yılında Springfield'deki "Young Men's Christian Association International Training School"da çalışmaya başladı. Burada ona ve okul arkadaşlarına, okuldaki genç erkeklerin kış döneminde (beyzbol ve futbol mevsimleri arasında) kapalı mekanda yapabilecekleri bir spor geliştirmeleri görevi verildi.

O dönemde kapalı mekanlarda yapılabilecek olan yegane spor aktiviteleri, beden eğitimi ve jimnastikti. Ne var ki bunlar pek çok erkek için fazla sıkıcıydı. Okul yönetimi geliştirilmesini istedikleri oyunla ilgili tek bir şart koşmuştu: "Adil bir oyun olsun, çocuklar rahatça itişip kakışsınlar."

Naismith'in keşfi hızla popüler oldu. Oyunun on üç kuralı daha sonra bir spor dergisinde yayınlandı. Sonraki yıllarda Naismith aktif bir biçimde oyunun gelişim sürecine dahil oldu. Özellikle kuralların bugünkü şeklini almasında önemli katkılarda bulundu. 1898 yılında Kansas Üniversitesi'nde çalışmaya başladı. Burada on yıl boyunca koçluk yaptı. Yetmiş sekiz yaşında ölümünden kısa bir süre öncesine kadar kampüs vaizliği ve spor yöneticiliği yapmaya devam etti.

Ek Bilgiler

1- Naismith'in orijinal kurallarında top sürmeye izin verilmiyordu. Oyuncular topu yalnızca pas vererek ilerletebilirlerdi.

2- Naismith, 1925 yılında Amerikan vatandaşı oldu.

3- McGill'de son sınıftayken, ragbi sahasında başına gelen bir olay hayatını değiştirdi. Bir oyuncu, arkadaşlarından birine küfür etmişti. Daha sonra Naismith'in (o sıralarda Naismith vaiz olmak istiyordu) yakınlarda olduğunu fark edince, arkadaşına küfür eden genç şöyle söyledi: "Beni affet James, senin orada olduğunu unutmuştum." Naismith o anda genç insanlara ruhsal ve fiziksel gelişimleri için yardımcı olabilecek potansiyelin kendisinde mevcut olduğunu anlamıştı.

4- Naismith, Kansas Üniversitesi tarihinde, kaybettiği maç kazandığından fazla olan tek koçtu (1898 ve 1907 yılları arasında elli beş maç kazanmış ve altmış maç kaybetmiştir.).

Coney Adası

Brooklyn'in güneyinde yer alan Coney Adası'ndaki eğlence parkları, ilk olarak 1890'larda açıldı. On yıllar boyunca ABD'deki en büyük ve en popüler eğlence merkezleri olarak kalmaya devam etti. Zirvede olduğu dönemde Coney Adası, her yıl milyonlarca izleyici çekmeyi başarabiliyordu. Adadaki eğlence merkezleri; atlıkarıncaları, trenleri, falcıları, at yarışları, ilginç gösterileri ve sosisli sandviçleriyle ünlüydü.

Coney Adası'nda ilk kullanıma açılan eğlence parklarında genellikle güvenli olmayan makineler kullanılmıştı. Örneğin, 1911 yılında iki kadın, kullandıkları hız treni "Giant Racer" yirmi dört metre yükseklikte raydan çıkınca hayatlarını kaybettiler.

Buna rağmen park çok büyük bir popülerliğe sahipti. 1904 yılında tahmini 32 milyon müşteri çekmişti. Parkın eski dönemlerinden kalma kimi araçlar halen kullanımdadır. Bunların arasında 1927 yılında yapılmış tahta bir hız treni olan "Cyclone" da bulunmaktadır.

Sinema ve televizyondan önceki dönemde, eğlence parkları kitle eğlence biçimlerinin ilklerindendir. 1910 ve 1920'lerde pek çok büyük Amerikan şehrinde eğlence parkları kurulmuştur. Öte yandan bunların hiçbiri Coney Adası'nın başarısını yakalayamamıştır. Büyük bir karmaşanın hüküm sürdüğü Coney Adası, "Luna Park" ve "Steeplechase Park" gibi çok sayıda farklı özel eğlence alanından oluşmaktaydı.

Zamanla eğlence parkı, fuhuş, uyuşturucu ticareti ve sınırları içinde ailelere uygun olmayan diğer faaliyetler nedeniyle kötü bir ün kazanmaya başladı. Büyük Kriz döneminde parkta ciddi bir sarsıntı yaşandı. "Luna Park" 1946 yılında kapandı. Coney Adası'ndaki aletlerin büyük bölümü 1980'lerde söküldü.

Yine de "Cyclone" yazları çalışmaya devam etmektedir. Ayrıca her yıl düzenlenen "Sosisli Sandviç Yeme Festivali" de parkın eski parlak günlerinin bir işaretidir. Festival uluslararası bir etkinlik halini almıştır.

Ek Bilgiler

1- 2007 yılında Amerikalı Joey Chestnut (1983–), on iki dakikada altmış altı sosisli sandviç yiyerek yarışmayı kazanmıştır. Böylece altı kez şampiyon olan Japon Takeru Kobayashi'ye (1978–) ait rekoru kırmayı başarabilmiştir.

2- Coney Adası'nın adı, New York'a 17. yüzyılda yerleşen Hollandalı yerleşimcilerden gelmektedir. Bu yerleşimciler adaya kendi dillerinde "Konijn Eiland" (Tavşan Adası) ismini vermişlerdir.

3- Bölge New York'ta ikinci ligde oynayan "Brooklyn Cyclones" basketbol takımına ev sahipliği yapmaktadır.

Albert Einstein

20. yüzyılda kişiliğiyle dâhi kavramını temsil eden birisi varsa o, Albert Einstein'dır (1879–1955). Almanya doğumlu fizikçinin modern bilim ve teknoloji üzerindeki etkisi çok büyüktür. Onun fikirleri fizikçilerin evrene bakışını değiştirmiştir. Yüzyılın pek çok önemli teknolojik ilerlemesinin temellerini onun düşünceleri atmıştır.

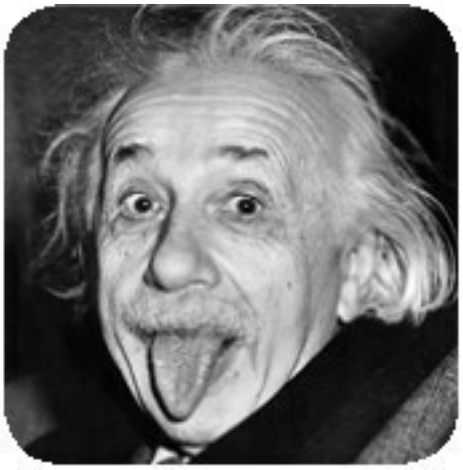

Einstein'ın yükselişi 1905 yılında başladı. İsveç Patent Ofisi'nde teknik asistan olarak çalışıyordu. *Annalen Der Physik* isimli bilim dergisine boş zamanlarında yazdığı dört makaleyi göndermişti. Kısa zamanda yayınlanacak olan bu makalelerin her biri dünyayı değiştirecekti.

Einstein makalelerden birinde, kuantum ışınlanma teorisini geliştiriyordu. Işığın hem dalga hem de parçacık halinde yayıldığını ileri sürdü. İkinci makalesinde geçmişte açıklanamayan, moleküllerin sıçraması meselesini de kapsayan Brown hareketine bir açıklama getiriyordu. En fazla üne sahip makalesinde ise kendi özel görelilik kuramını geliştiriyor ve ünlü $E=mc^2$ denklemini ortaya atıyordu.

Makalelerin yayınlanmasından sonra İsveç Üniversitesi'nde profesör oldu. 1916 yılında ise en büyük başarısına ulaştı. Yerçekiminin doğasını yeniden tanımlayan, zamanın ve uzayın göreceli olduğunu söyleyen genel görelilik kuramını geliştirdi. 1921 yılında kendisine Nobel Fizik Ödülü verildi.

Einstein'ın teorileri geçmişte olduğu gibi bugün de insanları şaşırtmaya devam etmektedir. Öte yandan, onun bilim dünyası üzerindeki etkisi çok açıktır. Evrenin düz mantıkla açıklanabilir, mekanik bir doğası olduğunu ileri süren eski kavramları yerle bir etmiştir. Bilim, politika ve sanat alanlarında yeni düşünme biçimlerine kapı aralamıştır. Onun çalışmalarının yarı iletkenler, lazer ve televizyon gibi modern mucizelerin gerçekleşmesinde öncülük ettiğini bilmek için kuantum fiziğini anlamaya ya da $E=mc^2$'nin ne demek olduğunu çözmeye gerek yoktur.

Başarıları Einstein'ı dünya çapında tanınan bir kişi haline getirmiştir. İnsanlar onu dalgınlığı, çocuk sevgisi ve barışseverliği ile hatırlamaktadır.

İronik bir biçimde, atom bombasının geliştirilmesinde son derece önemli bir rolü olmuştur. 1939 yılında Princeton Üniversitesi'nde ders verdiği sırada Başkan Franklin D. Roosevelt'i (1882–1945) Almanların atom bombası geliştirmeye çalıştıkları hakkında uyarmıştır. Bu uyarı, ABD'nin kendi nükleer silahlarını geliştirmesini sağlayacak olan programı başlatmasına neden olmuştur. 1945 yılında Japon şehirleri Hiroşima ve Nagazaki bu program kapsamında geliştirilen atom bombası ile yerle bir edilecektir.

Ek Bilgiler

1- 2000 yılında "Time" dergisi Einstein'ı "Yüzyılın Adamı" ilan etmiştir.

2- Einstein inanmış bir Siyonist'ti. II. Dünya Savaşı sonrası kendisine İsrail Başkanlığı teklif edilmiş ama Einstein bu öneriyi reddetmiştir.

3- Einstein çocukken bir "Einstein" olarak görülmüyordu. Üç yaşına kadar konuşmayı öğrenemedi. Eğitim hayatı boyunca ilgisiz bir öğrenciydi. 1900 yılında mezun olduktan sonra, öğrenim gördüğü alanda, fizik ve matematik öğretmeni olarak iş bulamadı.

Anna Karenina

Leo Tolstoy'un *Anna Karenina* (1877) adlı romanının yazılmasının üzerinden yüzyıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen güncelliği ve tazeliği ile okurlarını şaşırtmaya devam etmektedir. Bu kitap, Tolstoy'a ait (1828–1910) bir diğer başyapıt olan *Savaş ve Barış* ile birlikte, herhangi bir dilde yazılmış en iyi romanlar arasında kabul edilmektedir.

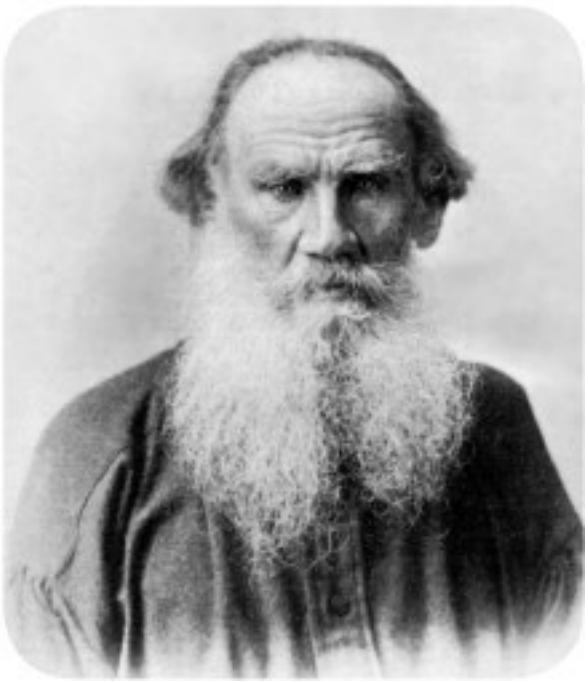

Lev Tolstoy

Romandaki ana karakter, St. Petersburg yüksek sosyetesine mensup olan, güzel, eğitimli ve çekici bir kadındır. Görünüşte mükemmel bir hayat yaşamaktadır. Kocası görevine bağlı bir hükümet görevlisidir. Kendisi ise zeki ve yakışıklı oğlunun üzerine titreyen bir annedir. Yakın arkadaşları ve ailesiyle birlikte olmaktan çok mutludur. Anna'nın aile hayatı son derece güzel olsa da, cesur bir asker olan Vronksy'nin ortaya çıkması ile her şey değişmeye başlayacaktır. Anna bu adama karşı, sıkıcı ve tutkusuz kocasına karşı hiçbir zaman hissetmediği duygular hissedecektir. Anna ve Vronksy'nin ilişkileri çok geçmeden başkaları tarafından da duyulacaktır. Bu durum, Anna'nın aile hayatını ve sahip olduğu ünü kaybetmesine neden olur. Vronksy ile ilişkileri bozulunca, Anna allak bullak olur. Çok geçmeden, mahvolmuş olan aile hayatına geri dönme noktasına gelecektir.

Anna Karenina edebiyat tarihinin en trajik karakterleri arasında görülmektedir. Aynı zamanda en gerçekçilerinden biridir. O kadar canlı bir figür durmaktadır ki karşımızda, neredeyse sayfadan dışarı fırlayacaktır. Anna Karenina düşüncesizliği yüzünden ayıplanabilir ama aynı zamanda asaleti, zarafeti ve hayatını yalanlarla sürdürme noktasındaki isteksizliği hayranlık uyandırıcıdır. Nesiller boyunca bir feminist ikon, romantik bir kahraman ve trajik bir kurban olarak görülmüştür.

Kitap Anna'ya yoğunlaşmış olmasına rağmen, gerçekte bir bütün olarak Rus toplumunu ele almaktadır. Kitap Rus devletini, köylüleri, Rusya'nın modernleşmesini ve Batı'yla olan ilişkilerini anlatmaktadır. Tüm bu temalar kitabın daha az bilinen bir karakteri olan zengin toprak sahibi Levin üzerinden anlatılmaktadır. Pek çoklarına göre romandaki Levin karakteri Tolstoy'un kendisini temsil etmektedir.

Ek Bilgiler

1- Anna Karenina, gerçekçilik akımının en önemli romanlarından biri olarak görülmektedir. Bu akım, Batı edebiyatını 1800'lerin ortasından sonuna dek etkisi altına almıştır.

2- Oprah Winfrey (1954–) TV kitap kulübü için "Anna Karenina"yı seçince, kitap Mayıs 2004 tarihinde ABD'de çok satan kitaplar listesine girmiştir.

3- Yayınlanmasından itibaren "Anna Karenina" 20 farklı uyarlamaya ilham vermiştir. Bunlar arasında çeşitli filmler, TV dizileri, radyo oyunları, tiyatro uyarlamaları, baleler, operalar ve hatta bir Broadway müzikali dahi bulunmaktadır.

Scott Joplin

Scott Joplin (y. 1867–1917), kesik tempolu caz müziğinin (ragtime) en bilinen bestecisidir. Bu sıradışı ve özgün Amerikan müzik tarzı 20. yy başlarında gelişmiştir. Caz müziğinin gelişiminde de son derece önemli etkileri olmuştur.

Teksas'ta doğan Joplin, küçük yaşlardan itibaren müziğe olan yeteneğini ortaya koymuştur. Missouri, Sedalia'daki George R. Smith Koleji'nde müzik teorisi, armoni ve bestecilik eğitimi almıştır. Kariyeri boyunca Joplin, klasik müzik alanındaki bilgisini kesik tempolu caz bestelerine yansıtmıştır. Rakiplerinden çok daha karmaşık besteler ortaya koyabilmiştir.

Joplin'in ilk popüler eseri, 1899 yılında satışını yaptığı *Maple Leaf Rag*'di. Daha sonra aralarında en ünlü eseri *The Entertainer*'ın (1902) da bulunduğu bir dizi popüler çalışma yaptı. İki kesik tempolu caz operası hazırlayarak en büyük arzularından birini gerçekleştirmiş oldu: *A Guest of Honor* (1903, günümüzde kaybolmuştur) ve *Treemonisha* (1911).

Kesik tempolu caz müziği, genel dinleyici kitlesinin önüne çıkarılmadan önce Afro-Amerikalı grupların arasında dans müziği olarak kullanılmaktaydı. Joplin, bu türün ilk bestecisi ve icracısı değildi. Ancak, genellikle benzerlerinin en başarılısı olarak görülmektedir (Yayıncısı, Scott Joplin'in, bu türü popüler bir form olmaktan çıkararak "Bach ile Beethoven arasında bir noktaya yerleştirdiğini" ileri sürmüştür.) Kesik tempolu caz, senkopa dayanan marş formunun düzenlenmesiyle ya da beklenmedik vuruşların vurgulanmasıyla oluşturulmaktadır. Alışılmadık ritmi nedeniyle, başlarda "ragged time" (hizasız zamanlı) olarak anılan bu tür, zamanla "ragtime" şeklinde kısaltılmıştır.

Joplin'in ölümünün ardından, cazın yaygınlaşmasıyla birlikte kesik tempolu caz giderek popülerliğini kaybetmiştir. 1970'lerde kısa bir canlanma dönemi görülmüştür. Her halükârda Joplin'in eserleri, en tanınmış Amerikan klasikleri arasında yerini almıştır.

Ek Bilgiler

1- Joplin'in "The Entertainer" adlı eserinin bir versiyonu, "The Sting" (1973) filminde kullanılmış ve 1974 yılının Billboard listelerinde üçüncü sıraya kadar yükselebilmiştir.

2- 1971 yılında piyanist Joshua Rifkin (1944–), Joplin'in piyano eserleri derlemesi ile "En İyi Klasik Performans" dalında Grammy Ödülü almıştır.

3- 2006 yılında bir koleksiyoncu, Joplin'in daha önce kaybolmuş addedilen 1916 tarihli piyano eseri "Pleasant Moments"ın bir kopyasına sahip olduğunu ileri sürmüştür.

D. W. Griffith ve *The Birth of a Nation* (1915)

D. W. Griffith, 1915 öncesinde de sinema tarihinde önemli bir yere sahipti. Bununla birlikte, günümüzde Griffith denildiğinde en çok bu tarihte piyasaya sürülen tartışmalı bir film olan *The Birth of a Nation* anımsanmaktadır. Pek çoklarınca bir başyapıt olarak görülen *The Birth of a Nation* ilk Amerikan destanıdır. Filminde, kariyeri boyunca mükemmelleştirdiği yeni bir anlatım tarzını ve modern teknikleri kullanmıştır. Ne var ki filmin içeriği açık bir biçimde ırkçıdır ve yaklaşık bir yüzyıl önce ilk kez sergilendiği andan itibaren son derece ciddi tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Griffith (1875–1948), Kentucky'de büyüdü. Bir konfederasyon albayının oğluydu. 1908 yılında aktörlükten yönetmenliğe geçiş yaptı. On iki ya da on beş dakikalık kısa metrajlı filmler yapıyordu. Son derece üretken bir kişiydi. Sadece 1909 yılında 140'tan fazla film çekmişti.

Bu dönemde aşağıdaki yeniliklerin geliştirilmesine katkıda bulunduğu ileri sürülmektedir:

–Crosscutting: Merak uyandırmak için farklı yerlerdeki olayların birlikte gösterilmesi.

–Bir hikayeyi anlatmak ya da duygusal titreşimler oluşturmak için geniş, orta ya da ayrıntı çekimlerin gerekli şekilde kullanılması

–Yüz ifadeleri ve performansın belli bir biçimde yönlendirilmesi için aktörlerle prova yapılması

Griffith bu tekniklerden herhangi birini keşfetmemiş olmasına rağmen, bu ve benzeri teknikleri bir araya getirerek bir sinema dili ya da "film grameri" oluşturan ilk yönetmen olmuştur. Onun katkıları sayesinde 20. yy başındaki ilkel filmler bir sanat formu haline gelebilmiştir.

The Birth of a Nation'da kullanılan içerik yönetmenin bu katkılarının önüne geçmektedir. *The Clansman* (aynı zamanda filmin orijinal adıdır) romanına dayanan film, Amerikan İç Savaşı ve yeniden yapılanma dönemine odaklanmaktadır. Filmde Ku Klux Klan yüceltilerek ele alınmaktadır. Filmin gösteriminin ardından çeşitli şehirlerde toplumsal hareketler ortaya çıkmış ve pek çok sinema salonu filmi göstermeyi reddetmiştir. "National Association for the Advancement of Colored People" (NAACP) filmin derhal yasaklanmasını talep etmiştir. Tüm bunlara rağmen *The Birth of a Nation* mutlak bir ticari başarı elde etti. Film, tüm zamanların en kârlı sinema projesi haline gelmişti. Yirmi yıldan fazla bir süre boyunca da bu unvanını koruyacaktı.

Irkçılık suçlamalarına bir yanıt olarak Griffith, 1916 yılında *Intolerance* adlı filmini çekti. Film insanlık tarihi boyunca yaşanmış hoşgörüsüzlük örneklerini ele alıyordu. Ticari açıdan başarısız olmuş ve Griffith bu tarihten itibaren bütün enerjisini borçlarını ödemek için harcamıştır. Son filmini 1931 yılında çekmiştir.

Ek Bilgiler

1- "The Birth of a Nation"ın ticari başarısı, 1937 yılında çekilen "Snow White and the Seven Dwarfs" filmi tarafından gölgede bırakıldı. Çekilmesi 110 bin dolara mal olan film, 18 milyon dolarlık bir gişe başarısı elde etmişti.

2- "The Birth of a Nation"da yer alan siyahi karakterler, siyah maskeli beyaz oyuncular tarafından canlandırılmışlardı.

3- "The Birth of a Nation" gösteriminden sonraki on yıl için Ku Klux Klan'ın üye sayısının artışından sorumlu kabul edilmiştir.

Luddistler

Teknoloji karşıtı bir hareket olan Luddizm, yaşamlarını tehdit eden yeni fabrika teknikleri karşısında öfkeye kapılmış 19. yüzyılın tekstil işçilerinin oluşturduğu bir gruptan adını almaktadır. Asıl Luddist ayaklanması hızla bastırılmış olmasına karşılık, yeni bilimsel gelişmeler karşısında duyulan korku ve güvensizlik daha uzun bir süre politikayı etkilemeye devam etmiştir. Genetiği değiştirilmiş gıdalardan bilgisayarlara kadar bir dizi mesele ile ilgili tartışmada hâlâ onların etkilerini görmek mümkündür.

Asıl Luddistler adlarını Ned Ludd'dan almaktaydılar. Ludd'un gerçekte yaşayıp yaşamadığı belirsizdir. Efsaneye göre Ludd 1770'lerin sonunda bir eve girer. İçeride bulunan yeni keşfedilmiş mekanik örgü makinelerini parçalamaya başlar. Zira bu aletler pek çok tekstil işçisinin işlerini kaybetmesine yol açmıştır. Bu olay gerçekten yaşanmış olmasa dahi, "Ludd burada bulunmuş olmalı…" sözü, ne vakit son teknoloji makineler hasara uğramış halde bulunsa, İngiliz fabrikalarında söylenen ortak bir söz haline gelmişti.

1812 yılında Ned'i "Kral Ludd" ilan eden bir grup tekstil işçisi, İngiltere'nin her yerindeki stoklama alanlarına ve dokuma tezgahlarına saldırılar düzenlemeye başladılar. İlk organize Luddist isyanı 1811 yılında yaşanmıştı. İsyan ancak 2500 kişilik bir kuvvet eliyle bastırılabildi. Kısa süre sonra makine kırmak büyük bir suç olarak kabul edildi (1813 yılında York'ta yapılan bir yargılamanın ardından 17 kişi bu kanunu ihlal ettikleri gerekçesiyle idam edildiler).

Asıl Luddist İsyanı unutulmuş olsa da Luddist terimi, teknolojiye acımasız saldırılar düzenleyen muhalifleri tanımlayan bir terim olarak politik dile yerleşmiştir.

Ek Bilgiler

1- Harvard mezunu terörist Ted Kaczynski (1942–), namı diğer "Unabomber", başlattığı bombalı saldırılarda bilim insanlarını hedef almıştı. Kimi zaman çağdaş bir Luddist olarak değerlendirilmektedir.

2- Luddistlerin ünlü bir destekçisi İngiliz şair Lord Byron'du (1788–1824). Ölümünden sonra yayınlanan "Song for the Luddites" adlı eserinde şu sözler yer alıyordu: "..biz / Dövüşerek öleceğiz ya da özgür yaşayacağız / Kral Ludd dışındaki tüm kralları devireceğiz."

3- Ludistler, Yorkshire'lı bir demirci olan ve çeşitli silahlar imal eden Enoch Thompson onuruna "Enoch'un Çekiçleri" olarak adlandırdıkları balyozlar taşırlardı.

Cy Young

Zaman içerisinde Cy Young adı, mükemmel beyzbol atışları için kullanılan genel bir ifade halini almıştır. Ohio'daki bir çiftlikte Denton True Young (1867–1955) adıyla doğmuş olan ve sağ elini kullanan bu büyük atıcı, yirmi iki yıl boyunca birinci ligin en büyük atıcılarından biri olmuştur. Hiçbir zaman aşılamamış kişisel kariyer rekorları bulunmaktadır: 511 *zafer,* 316 *yenilgi,* 7356 *vuruş,* 815 *oyun açılışı,* 749 *oyun tamamlama.*

Young'un kariyeri 1890'dan 1911'e kadar sürmüştür. Bu süreçte beyzbol halen gelişim dönemindedir. Atıcılar muazzam sayıda atış yapmakta ve nadiren oyundan çıkmaktadırlar. 1892 yılında 25 yaşındayken, Young hayranlık uyandıran 453 atış yapmıştır (Günümüz oyunlarında, lig liderleri her sezonda genel olarak 250 civarında atış yapmaktadırlar).

Young beş takım için oynamış, bir sezonda en az beş kez 30 maç ve on beş kez 20 maç kazanmıştır. 1901 yılında Ulusal Lig'in rakibi olarak hızla yükselen Amerika Ligi'nin açılış sezonunda, yeni kurulan "Boston Americans"la Young kariyerinin en parlak dönemini geçirmiştir. 33 zafer, 1,62 ERA (rakibe kazandırdığı sayı ortalaması) ve 158 strikeout ile yeni ligin başını çekmiştir.

İki yıl sonra, "Pittsburg Pirate" karşısında iki maç kazanarak ileride "Red Sox" adını alacak olan Boston Americans'ı ilk kez Dünya Serisi'ne sokmuştur. 1904 yılında "Philadelphia Athletics" karşısında Amerikan Ligi tarihinin ilk mükemmel oyununu çıkartarak efsanesini daha da büyütmüştür.

1911 sezonundan sonra Young beyzbolu bırakır. 1937 yılında resmen Beyzbol Onur Listesi'ne dahil edilir. Her yıl hem Amerikan Ligi'nin hem de Ulusal Lig'in en başarılı atıcıları "Cy Young Ödülü" alırlar. Ödüller "Amerikan Beyzbol Yazarları"nın oylarına göre dağıtılmaktadır.

Ek Bilgiler

1- Young'un takma adı Cy, "Cyclone"un kısaltılmışıydı. Söylendiğine göre Young, henüz ikinci ligdeyken tahta bir çite atış yaparak ısınmaktadır. Bir görgü tanığı her atıştan sonra çitin kasırga vurmuş gibi sallandığını söylemiştir.

2- Yalnızca Walter Johnson adındaki atıcı kariyeri boyunca elde ettiği 100 zaferiyle Young'un başarısına yaklaşabilmiştir (1907'den 1927 yılına kadar Washington Senators'da oynayan Johnson 417 zafere sahiptir.).

3- 20. yüzyılın başlarında "Boston Americans" çok çeşitli isimler kullanmıştır. Bunların arasında "Somersets" ve "Pilgrims" de bulunmaktadır. En sonunda 1907 yılında "Red Sox" adında karar kılmışlardır.

4- Young, 19 ve 20. yüzyılda "No Hitter" yapabilen yegane birinci lig oyuncusudur (1897 yılında Cincinnati Reds karşısında ve 1904 yılında kendi mükemmel oyunundaki performansı ile.).

5- Young, "Cleveland Spiders" (1890–1898), "St. Louis Perfectos/Cardinals" (1899–1900), "Boston Americans/Somersets/Pilgrims/Red Sox" (1901–1908), "Cleveland Naps/Indians" (1909–1911) ve "Boston Braves" (1911) takımları için oynamıştır.

Mahjong

Çin kaynaklı bir oyun olan Mahjong, 1907'lerde İngilizler tarafından Batı'ya taşınmış ve 1920'lerde ABD'de popüler hale gelmiştir. En popüler olduğu dönemde Mahjong, Çin'de 1,5 milyon dolarlık bir endüstriydi. İnek kemikleri ABD'den Şanghay'a ihraç ediliyor ve burada işlenerek oyun için gerekli parçalara dönüştürüldükten sonra geri gönderiliyordu. 1923 yılında 10 ile 15 milyon arasında Amerikalının düzenli olarak bu oyunu oynadıkları tahmin ediliyordu.

Mahjong dört oyuncuyla birlikte oynanmaktadır. 1920'lerde pek çok Amerikalı, Çin tarzı kıyafetler giyilen ve Mahjong oynanan geceler düzenleyerek oyunu sosyal bir olaya dönüştürdüler. Oyun seti 144 işlenmiş kemik puldan oluşuyordu: Bambu takım içerisinde 36, yuvarlak takım içerisinde 36, karakter takımı içerisinde 36 pul, 16 rüzgar pulu, 12 ejder pulu ve 8 bonus pulu. Oyunun amacı farklı takımlardan oluşan pulların kazanan bir birleşimini oluşturmaktı.

Mahjong ABD'de popüler bir oyun olarak varlığını korumuştur. *Driving Miss Daisy* (1989) ve *Cocoon* (1985) gibi filmlerde işlendiği üzere, özellikle orta yaşlı ve yaşlı kadınlar arasında çok yaygındır. Mahjong kimi zamanlar Yahudi kadınlarına özgü bir oyun gibi görülmüştür. Oyunun Yahudi toplulukları arasında yaygın bir biçimde biliniyor oluşu muhtemelen 1920'lerde Çinli ve Yahudi göçmenlerin büyük konutlarda birbirlerine yakın yaşamış olmaları ile ilişkilidir.

Ek Bilgiler

1- Hong Kong'da doktorlar tarafından yeni yapılan bir çalışma mahjong oyununun, izleyicilerin bile aşırı yoğunlaşmasını sağlayarak hastalık nöbetlerini tetikleyebildiğini ortaya koymuştur. Bu duruma araştırmacılar "mahjong epilepsisi" adını vermektedirler.

2- Oyunla ilgili yazılmış çeşitli popüler şarkılar bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Eddie Cantor'un (1892–1964) "Since Ma Is Playing Mah Jong" (1923) isimli şarkısıdır.

3- Mahjong'un Milton Bradley Şirketi'ni iflasın eşiğinden kurtardığı söylenmektedir. Zira şirkete ait fabrikalar oyun seti taleplerini karşılayabilmek için günde yirmi dört saat kadar çalışmak zorunda kalmışlardır.

Pablo Picasso

Ressam Pablo Picasso (1881–1973) öldükten bir gün sonra *New York Times*'ta şu ifadeler yayınlanmıştır: "Yüzyılımızın ilk üç çeyreği boyunca Pablo Picasso görsel sanatların en orijinal, en renkli ve en güçlü karakteri olarak kalmıştır."

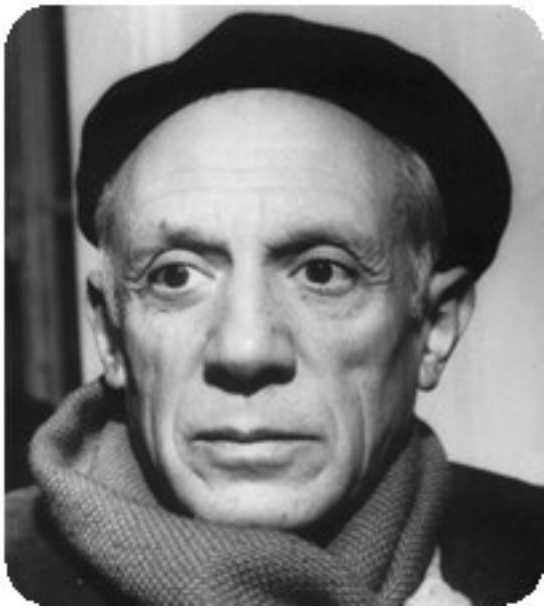

Otuz yıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen bu değerlendirme geçerliliğinden hiçbir şey kaybetmemiştir. İspanya doğumlu sanatçı, genellikle resimleri ile tanınmaktadır. Bununla beraber çizim, taşbaskı, gravür, heykel, seramik, mozaik ve duvar işleme gibi çok çeşitli alanlarda da eserler vermiştir.

Çağının diğer dev sanatçılarından farklı olarak Picasso, kendisini herhangi bir akımın ya da sanat çevresinin parçası olarak sınırlamamıştır. Daha ziyade son derece yenilikçi bir insan olarak kendi tarzını yarattığı söylenebilir. Onun en büyük başarılarından biri de güzellik ve çirkinlik arasındaki sınırı belirsizleştirmesi (kimi hallerde yok etmesi) olmuştur.

1907'lerde Georges Braque (1882–1963) ile birlikte kübist tarzın kurucusu olmuştur. Kübizm nesneleri farklı açılardan yansıtarak Rönesans geleneğini bozmuştur. Bu teknik, geleneksel yöntemle yapılabileceğinden çok daha fazla şey anlatmaktadır.

Picasso'nun ilk önemli eseri, kübizmde bir dönüm noktası sayılan *Les Demoiselles d'Avignon* (1907) isimli çalışmasıdır. Güzellik, anatomi ve perspektifte geleneksel fikirler bu çalışma ile yapısöküme uğratılmaktadır.

Sonraki eserlerinde, başyapıtı *Guernica* (1937) üstünde en azından kısmen etkisi bulunan sürrealizm de dahil olmak üzere birçok farklı tarzdan ilham almıştır. 3,4 metre yüksekliğinde ve 7,77 metre genişliğinde bir tuval üzerine yağlı boya çalışılmış olan *Guernica,* bir dizi soyut figür üzerinden insanların acılarını yansıtmaktadır. Resim, İspanyol İç Savaşı sırasında Nazi uçaklarının bir İspanyol kasabasını bombalamasına Picasso'nun tepkisidir.

Picasso seksenli yaşlarına kadar önemini ve üretkenliğini korumuştur. 6 binden fazla resim yaptığı söylenmektedir. Bunların önemli bir bölümü ölümüne kadar kişisel koleksiyonunda saklanmıştır. Sadece 1969 yılında, seksen sekiz yaşındayken 165 resim ve kırk beş çizim yapmıştır.

Öldüğü sırada doksan bir yaşındaydı.

Ek Bilgiler

1- Aynı zamanda Picasso, kariyeri boyunca sürekli olarak değişen metresleriyle, eşleriyle ve ilham perileriyle de tanınmaktadır. İki kez evlenmiştir. Üç ayrı kadından dört çocuğu olmuştur.

2- Kendisini bir İspanyol olarak tanımlamasına ve en etkili resmini İspanyol İç Savaşı'na bir tepki olarak yapmasına rağmen, 1904 yılından itibaren hayatının önemli bir bölümünü Fransa'da geçirmiştir. II. Dünya Savaşı'ndaki Nazi işgali sırasında dahi Fransa'da kalmaya devam etmiştir.

3- Picasso küçük bir çocukken babasıyla birlikte boğa güreşlerine katılmıştır. Boğa güreşleri, onun resimlerinde tekrar eden önemli bir tema olarak ortaya çıkmaktadır.

William Butler Yeats

Şair William Butler Yeats (1865–1939) İrlanda'nın kültür yaşamında son derece önemli bir yere sahiptir, İrlandalı diğer edebiyatçılar James Joyce (1882–1941) ve Oscar Wilde (1854–1900) dahi onunla kıyaslandığında daha sınırlı bir etkiye sahiplerdir. 1800'lerdeki Kelt Uyanışı'nda son derece önemli bir rolü olan Yeats sadece bir edebiyatçı değildi. Önemli bir politik şahsiyet ve inanmış bir İrlanda milliyetçisiydi. Eserlerinde İrlanda'nın en erken köklerine, mitlerine ve halk hikayelerine dönüşü savundu. Zira bu fikri, bugün dahi İrlanda siyasetini etkileyen Protestan-Katolik çekişmesinden bir kaçış olarak görüyordu.

Dublin'de doğan Yeats, sanatçı bir ailede büyüdü. Hem babası hem de erkek kardeşi ressamdı. Yeats resimle ilgilenmesine rağmen esas ilgisini şiire yöneltti. Otuzlarına geldiğinde çok sayıda eser kaleme almıştı. William Blake (1757–1827) şiirinden ve İrlanda Edebi Uyanışı'ndan etkilendi. İrlanda'nın kültürel ilham kaynakları ile mistisizmi sentezleyen bir dünya görüşü geliştirdi.

Yeats'in ele aldığı konular çok çeşitliydi. Kimi zaman *The Lake Isle of Innisfree* (1892) eserinde olduğu gibi doğayı, kimi zamansa *When You Are Old* (1892) örneğinde olduğu gibi zamanı ve faniliği ya da *No Second Troy* (1910) eserinde olduğu gibi karşılıksız aşkı işledi. İrlanda'nın politik meseleleri üzerine de eserler yazdı. Bunlardan en dikkat çekeni *Easter 1916* adlı eserinde, İrlandalı milliyetçilerin ülkenin bağımsızlığı için silaha sarıldığı ama İngilizler tarafından idam edildikleri 1916 Paskalya Ayaklanması'nı işledi. Genel olarak geleneksel şiir formlarını kullanmasına rağmen özellikle kariyerinin sonlarına doğru şiirine çağdaş bir duyarlılık getirdi.

Yeats yaşlandıkça şiiri de zenginleşti. En önemli eserlerini altmışlarında ve yetmişlerinde verdi. Muhtemelen en bilinen şiiri olan vahiy tarzındaki *The Second Coming* (1921)adlı eserindeki sersemletici kıyamet günü imajı, kendine özgü döngüsel tarih anlayışını ortaya koymak için kullanılmaktaydı. Bir başka geç dönem başyapıtı olan *Sailing to Byzantium* (1928), Yeats'in yaşlanmaya ve sanata duyduğu hayranlığı görkemli bir şiirde kaynaştırıyordu.

Ek Bilgiler

1- Yeats, hayatının büyük bir bölümünde bir İrlanda milliyetçisi ve aktris olan Maud Gonne'a (1865–1953) âşıktı. Gonne tarafından ısrarla reddedilmesine rağmen, başka bir kadınla evlendikten sonra bile onun hasretini çekmeye devam etti.

2- Yeats, 1923 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Bundan sonra da verimli bir şekilde çalışmaya devam etti. En iyi eserini ödülünü aldıktan sonra yazdı.

3- Yeats, İrlanda, County Sligo'daki Drumcliff'e gömüldü. Mezar taşına kendi kaleminden çıkan bir kitabe yazılmıştı: "Şöyle bir bak / Yaşama ve ölüme / Haydi yolcu, şimdi geri dön geldiğin yere!"

Arnold Schönberg

En iyi eserlerini gençlik dönemlerinde veren kimi sanatçıların aksine, Avusturyalı besteci Arnold Schönberg (1874–1951), en tanınmış eserlerini kariyerinin geç dönemlerinde ortaya koymuştur. Düzinelerce orkestra eseri ile Schönberg, geleneksel armonileri reddederek uyumsuz düzenlemeleri kullanan devrimci bir klasik müzik tarzı olan "atonalite"nin popülerleşmesine yardımcı oldu. 20. yy müzisyenleri üzerinde son derece önemli bir etki yaptı.

Viyana'da doğan Schönberg, müzik alanında kendi kendisini yetiştirmişti. 1890'larda yaptığı ilk besteleri, geleneksel biçimdeydi. Buna karşılık I. Dünya Savaşı'ndan önceki yıllarda son derece radikal bir müzik biçimi geliştirmeye başladı. Amacını "geçmiş estetik anlayışlarının her türlü kısıtlamasının ötesine geçmek" olarak açıklıyordu.

Schönberg'in getirdiği en önemli yenilik, atonaliteyi kullanış biçimiydi. Geleneksel klasik müzikte uyumsuz bir ton ya da nota; yerine oturmamış, havada kalmış bir ses demekti. Onu dengelemek için uyumlu bir sesin kullanılması gerekliydi. Schönberg uyumlu ve uyumsuz sesler arasındaki ayrımı görmezden geldi. Buna "uyumsuzluğun özgürleşmesi" adını veriyordu. Schönberg'in değerlendirmesi halen atonalite için yapılmış en iyi tanımdır. Atonaliteyi kullanması eserlerine tedirgin edici, akıldan çıkması güç bir hava veriyordu.

Bir Yahudi olan Schönberg, 1920'lerde müzik eğitimi vermek için Almanya'ya gitmiştir. 1933 yılında Naziler iktidara gelince ülkeden ayrılmak zorunda kalmıştır. ABD'ye giden Schönberg, Kaliforniya Üniversitesi'nde dersler vermiş ve ölene kadar beste yapmayı sürdürmüştür.

Ek Bilgiler

1- Schönberg batıl inançlı biriydi ve özellikle on üç sayısının uğursuz olduğuna inanırdı. Bu durum "triskaidekafobi" olarak adlandırılan psikolojik bir problemdir.

2- Schönberg besteciliğine ek olarak yıllarca resim yapmıştır. Paul Klee (1879–1940) ve Wassily Kandinsky (1866–1944) gibi kendisini bir Alman dışavurumcusu olarak görüyordu.

3- Klasik müzik dünyasından dışlanmasına tepki olarak 1918 yılında Schönberg Özel Müzik Performansları Topluluğu'nu kurar. Burası halka açık olmayan ve üye dinleyicilerin performanslarla ilgili görüşlerini dışarıda paylaşmalarına izin verilmeyen özel bir konser alanıydı.

Charlie Chaplin

Charlie Chaplin'in "Şarlo" tiplemesi, Hollywood'un sessiz filmler döneminin en kalıcı karakterlerinden birisidir. 1910 ve 1920'lerde onun, gezegenin en tanınmış figürü olduğu söyleniyordu. Dünyanın hemen her köşesinde, sinemanın gittiği her yerde bu komik karakter seyirci tarafından sahiplenilmekteydi.

Chaplin (1889–1977) Londra'da doğmuştu. İngiltere sahnelerinde çocuk oyunculuk yapmıştı. Amerika'ya yaptığı ikinci gezisinde orada kalmaya karar verdi. 1913 yılında sessiz filmler alanında yapacağı kariyerine ilk adımını attı. İki yıl içerisinde uluslararası bir yıldız haline gelmişti.

"Şarlo" karakteri ikinci filmi olan *Kid Auto Races at Venice* (1914) ile sahneye çıktı. Karakterin ince bir bıyığı, uzun şapkası, bol pantolonu, büyük ayakkabıları, bastonu ve kendine özgü bir yürüyüş tarzı vardı. Chaplin'in fiziksel komedi ve duygusal beden dili konusundaki ustalığı, onu konuşma dilinin limitleri ile sınırlanmayan küresel bir yıldız haline getirdi.

1914 yılında kendi filmini yönetmeye başladı. Daha sonraları çalışmalarının her aşamasını kontrol edecekti; aktör, yönetmen, yapımcı, yazar, besteci ve editördü. 1920'lerde çok sevilen iki filmini yönetti: *The Kid* (1921) ve *The Gold Rush* (1925).

Sonraki on yılda Chaplin eskisine göre daha az verimli oldu. Sadece iki film çekmişti fakat bunlar birer başyapıt olmuştu. Kimilerince en iyi filmi olarak görülen *City Lights* (1931), sesli filmler geliştirildikten üç yıl sonra gösterime girmişti. Chaplin sessiz filmlerin sesli filmlerden daha iyi bir ifade aracı olduğu yönündeki inancını koruyordu (*City Lights* teknik olarak sessiz film değildir. Filmde müzik ve efektler kullanılmıştır). Film güldürü, dram ve sosyal taşlamayı birleştiriyordu. Finalde ise izleyicileri duygusal bir son bekliyordu.

Bir diğer Chaplin klasiği olan *Modern Times* (1936) aynı zamanda işsizlik, yoksulluk ve açlık dönemi olan Sanayi Çağı'nda insanın makinelerle olan mücadelesine odaklanıyordu.

Alman diktatörü Adolf Hitler'in (1889–1945) yükselişi ile ilgili bir taşlama olan *The Great Dictator* (1940), "Şarlo"nun boy gösterdiği son filmdi. Bu filmin sonunda ilk kez ünlü karakterini

konuşturuyordu. Chaplin yaşı ilerledikçe daha az çalışmaya başladı. 1940 yılından sonra sadece beş film yaptı. 1952 yılında çıktığı Avrupa turunu takiben, "istenmeyen adam" ilan edilerek ABD'ye girişine izin verilmedi. Uzun yıllar boyunca ABD otoriteleri onun komünist eğilimlere sahip olduğundan ve genç kadınlarla uygunsuz ilişkiler kurduğundan şüphelenmişlerdi.

Seksen sekiz yaşında ölene dek kalan yıllarını İsviçre'de geçirdi.

Ek Bilgiler

1- Chaplin 1975 yılında Kraliçe 2. Elizabeth (1926-) tarafından şövalye ilan edildi.

2- Dördüncü ve son eşi Oona, evlendikleri sırada 18 yaşındaydı (Chaplin bu sırada kırk dört yaşındadır). Oona, Amerikan oyun yazarı Eugene O'Neill'in kızıydı (1888–1953). Oona, Chaplin'le evlendikten sonra babasıyla bir daha konuşmamıştır.

3- Chaplin, 1972 yılında yirmi yıllık sürgünün ardından ABD'ye döndü ve "Oscar Onur Ödülü"nü aldı.

Siyonizm

1894 yılında Paris'te gazeteci olarak çalışan bir Macar Yahudisi olan Theodor Herzl (1860–1904) korkunç bir gösteriye tanıklık etmişti. Yahudi kökenli bir Fransız asker olan Alfred Dreyfus (1859–1935) haksız yere ihanetle suçlandı. Bu olay üzerine Paris'te toplanan kalabalıklar "Yahudilere ölüm" sloganını attılar.

İşte tam bu anda Herzl'in kafasında uyanan bir düşünce modern siyonist hareketi inşa etmesine olanak sağlayacaktı: Yahudi halkının kendi ülkesine sahip olması gerekiyordu, üstelik alabildiğine acil bir biçimde yerine getirilmesi gereken bir görevdi bu.

Dreyfus olayı 19. yüzyılda Yahudilerin Avrupa'da karşı karşıya oldukları antisemitizmin boyutlarını göstermişti. Dreyfus sonunda üzerine atılan suçlamalardan temize çıktı ve Fransız Başkanı kendisinden özür diledi. Ne var ki dört yılını Güney Amerika'daki bir hapishanede tecrit edilerek geçirmek zorunda kalmıştı.

Bir Yahudi devleti fikri tamamen yeni sayılmazdı (Yahudiler MS 70 yılında Kudüs'ün Romalılar tarafından yıkılışından beri geri dönebilmek için dua ediyorlardı). Buna rağmen Herzl, dünya genelindeki Yahudileri bir çatı altında toplayabilmek için bir kampanya başlattı.

Nathan Birnbaum (1864–1937) ile birlikte çalışan Herzl, 1897 yılında İsviçre, Basel'de 1. Siyonist Kongresi'ni topladı. Üç gün süren toplantıda Dünya Siyonist Kongresi kuruldu ve Basel Programı deklare edildi. Bu program çerçevesinde katılımcılar Filistin'de kamu hukukuna tabi bir Yahudi devleti kurma noktasında hemfikir olmuşlardı.

O günden sonra her dört yılda bir Dünya Siyonist Kongresi bir araya geldi. II. Dünya Savaşı ile birlikte liderler çalışmalarını hızlandırmak zorunda kaldılar. Bu arada Dünya Siyonist Kongresi Filistin'de küçük ölçekli Yahudi yerleşimleri oluşturarak Basel Programı'nda dile getirilen hedeflerine yaklaşmaktaydı. Bir Osmanlı eyaleti olan Filistin, Kudüs'ü de içeriyordu.

Siyonist hareketin oluşumu ve şekillenmesinde antisemitizm son derece belirleyici bir faktör olsa da Yahudiler anavatanlarına dönmeyi aynı zamanda bir ulus olarak kendi kendilerini yönetmek için de istiyorlardı. Diğerleri ile beraber Herzl ve Birnhaum'un çabaları sayesinde Yahudi devletinin kuruluşu 14 Mayıs 1948 tarihinde gerçekleşti. İsrail bağımsızlığını ilan etti.

Ek Bilgiler

1- Birnhaum, Siyonizm terimini ilk olarak "Selbstemanzipation" dergisinin 1890 yılındaki sayısında yayınlanan bir makalede kullanmıştı.

2- 1896 yılında yayınlanan "Der Judenstaat" isimli eserinde Herzl, Yahudiler için olası iki vatan önerir: Birisi tarihi anavatanları olan Filistin, diğeri dünyanın en verimli ülkelerinden olan Arjantin.

3- Herzl'in ünlü sözü "Eğer gerçekten istersen, masallar gerçek olabilir" siyonist hareketin mottosu haline gelmişti.

Jim Thorpe

20. yüzyılın büyük bölümünde Jim Thorpe (1888–1953), en iyi Amerikan atleti olarak görülmüştür. Parlak kariyeri boyunca Thorpe, Rönesans İnsanı kavramının atletizmdeki en iyi örneği olmuştur: Kolejde 11 ayrı spor dalında lisans almıştı. Profesyonel olarak beyzbol ve Amerikan futbolu oynadı. Aynı zamanda farklı spor dallarında olimpiyat şampiyonuydu.

Thorpe, Oklahoma, Prague'daki tek odalı bir barakada doğdu. Amerikan yerlisi bir ailenin çocuğuydu. İlk olarak 1907 yılında atletik yetenekleri ile ilgi çekmeye başladı. Pensilvanya'daki Carlisle Amerikan Yerlileri Sanayi Okulu'nda 1,74 metrelik bir yüksek atlama yaparak atletizm takımını şoke etti. Üstelik takımda değildi ve üzerinde ağır iş kıyafetleri bulunuyordu.

Carlisle Amerikan futbolu takımının 1911 ve 1912 yılları arasında öz be öz Amerikalı hızlı koşucusu olan Thorpe, İsveç, Stockholm'deki 1912 Olimpiyatları'nda başarılarıyla uluslararası bir ün kazandı. En zor iki olimpiyat dalında altın madalya elde etmişti: pentatlon ve dekatlon. Her iki dalda da dünya rekorlarını kırmıştı.

Olimpiyat başarılarının ardından New York, Broadway'de bir konfeti yağmuru ile karşılandı. Ama kutlamalar fazla sürmeyecekti. 1913 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi rekorlarını ve madalyalarını geri aldı. 1909 ve 1910 yıllarında ikinci ligde beyzbol oynamış olması nedeniyle amatör statüsü taşımadığı ileri sürülüyordu.

Thorpe daha sonra altı sezon boyunca (1913-1915 ve 1917-1919) birinci ligde beyzbol oynadı. Genellikle "New York Giants" takımında yer almıştı. Ayrıca altı farklı takım için toplam on iki sezonun (1915-1928) bazı bölümlerinde profesyonel Amerikan futbolu oyuncusu oldu. 1920 yılında daha sonra Ulusal Futbol Ligi adını alacak olan Amerikan Profesyonel Futbol Ligi'nin kuruşunda rol oynadı.

Thorpe alkol problemi nedeniyle, ömrünün son yıllarında genellikle kötü işlerde çalışmak zorunda kaldı. Altmış dört yaşındayken Kaliforniya'daki bir karavanda kalp krizi geçirerek hayatını kaybetti. Uzun yıllar süren lobi çalışmalarının ardından Thorpe'un madalyaları 1982 yılında kendisine iade edildi.

Ek Bilgiler

1- 1950 yılında yapılan bir Associated Press anketinde, Thorpe 20. yüzyılın ilk yarısının en iyi erkek atleti ve en iyi Amerikan futbolu oyuncusu seçilmiştir. 1999 yılında AP onu yüzyılın en iyi üçüncü atleti olarak adlandırmıştır.

2- Thorpe'un madalyaları geri alınmamalıydı. Zira o dönemin olimpiyat kurallarına göre bir atletin yarışmacı olarak gerekli şartları taşımadığına ilişkin suçlamaların ödüllerin dağıtımından itibaren 30 gün içerisinde yapılması gerekliydi. Amerikan Amatörler Birliği, 1912 Olimpiyatları'ndan itibaren altı ay boyunca herhangi bir başvuruda bulunmamıştı.

3- Pensilvanya'da eski adı "Mauch Chunk" olan bir kasaba 1953 yılında Thorpe'un adını almıştır. Günümüzde burası "Jim Thorpe Kasabası" olarak anılmaktadır.

4- 1912 yılındaki olimpiyatlar sırasında yapılan pentatlon ödül töreninde İsveç Kralı V. Gustav (1858-1950) Thorpe'a "Efendim, siz dünyanın en iyi atletisiniz." demiş ve Thorpe kendisine "Teşekkürler, Kralım" yanıtını vermiştir.

Little Rascals

Amerikalı yönetmen Hal Roach (1892–1992) tarafından hazırlanan çocuk programı *Our Gang,* 1922 yılında gösterilmiş ve sonrasında da on yıllar boyunca çeşitli sinema salonları ve televizyonlarda izleyici ile buluşmuştur. Her bir bölümde bir grup komşu çocuğun maceraları ele alınmaktadır. Bu çocukların arasında Spanky, Alfalfa ve Buckwheat gibi unutulmaz karakterler yer almaktadır. Program daha sonra *Little Rascals* adını almış ve 1955 yılından itibaren TV programı olarak yayınlanmaya başlamıştır.

Roach'ın söylediğine göre 1922 yılında *Our Gang*'i yapma fikri, aklına bir başka film projesi için genç bir kıza okuma sınavı yaptıktan sonra gelmiştir. Genç kız makyaj yapmış ve küçük yetişkin rolünü canlandırmak için elinden gelenin en iyisini yapmıştır. Ne var ki Roach kızın okuma sınavından memnun kalmamıştır. Aynı gün içerisinde tanık olduğu başka bir performans ise kendisini tam anlamıyla büyüleyecektir: Ofisinin dışında oyun oynayan çocukların arasında geçen bir tartışma.

Bu sahnenin etkisinde kalan Roach çocuk aktörlerin rol alacağı bir dizi film yapmayı kararlaştırır. Böylece 1922 yılında Our Gang ortaya çıkar. Uzun metrajlı bir film olarak hit olmadan önce kısa film halinde izleyici ile buluşur. Roach, 1938 yılına değin birkaç değişiklik yaparak seriyi devam ettirir: 1929 yılında sesli çekime geçilir ve ilk (ve tek) uzun metrajlı Our Gang filmi General Spanky 1936 yılında izleyici ile buluşur. Roach 1938 yılında projeyi bırakır. Buna karşılık MGM stüdyoları yeni Little Rascals serileri çekmeyi 1944 yılında kadar sürdürür.

Roach'ın en büyük yeniliklerinden birisi, hem siyahlara hem de beyazlara rol vermesidir. Günümüzde, bu filmde siyahları anlatırken kullanılan pek çok klişe, ırkçı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Roach düzenli olarak siyah karakterlere yer vermiş olması nedeniyle kendi dönemi için oldukça yenilikçi bir iş yapmıştır.

Ek Bilgiler

1- "It's a Wonderful Life" (1946) ve "Mr. Smith goes to Washington" (1939) gibi yapımların ünlü yönetmeni Frank Capra (1897–1991), "Our Gang"in ilk bölümlerinin senaristliğini yapmıştır.

2- Komedyen Eddie Murphy (1961–), "Saturday Night Live" programı için "Little Rascals"ın Buckweat karakterinin parodisini yapmıştır.

3- Aynı zamanda Roach, Stan Laurel (1890–1965) ve Oliver Hardy (1892–1957) komedi ikilisinin klasik olmuş filmlerinde yönetmenlik de yapmıştır.

Mohandas Gandi

Politik aktivist Mohandas Gandi (1869–1948), bağımsız Hindistan'ın babasıdır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizlerin Hindistan'dan çıkarılmasını mümkün kılan şiddet içermeyen pasif direniş yöntemleri ile küresel bir ahlak ve özgürlük sembolü haline gelmiştir. Basit peştamalı, sade görünüşü ve bambu sopası, onun nesiller boyu insan hakları aktivistlerine ilham veren uluslararası bir ikon haline gelmesine yardımcı olmuştur.

Gandi, Güney Afrika'da avukat kimliğiyle ayrımcılığa karşı mücadele ederek felsefesini olgunlaştırdıktan sonra 1915 yılında Hindistan'a döndü. Hindistan, 18. yüzyıldan beri İngilizler tarafında yönetiliyordu. Vakit kaybetmeden Hindistan'ın kendi kendisini yönetmesi için çalışmalar yapmaya başladı. Bağımsızlık mücadelesini, bir üst sınıf hareketinden kitlelere mal olan bir mücadele haline getirdi. Bütün sınıfları, etnik ve dini grupları, İngiliz yönetimine karşı birleştirdi.

1918'den 1922 yılına kadar İngilizlere karşı bir dizi şiddet içermeyen eylem gerçekleştirdi. Hintlilere İngiliz kurumlarını boykot etmelerini önerdi. Bu sivil itaatsizlik hareketleri kitlesel tutuklamalara yol açtı (30.000 taraftarı tutuklanmıştı). Öte yandan beklenmedik kanlı isyan hareketleri de ortaya çıktı. Gandi'nin kendisi de yirmi iki ay hapse mahkum oldu.

1930 yılında Gandi, en önemli sivil itaatsizlik eylemini gerçekleştirecekti. Hintlilerin kendi tuzunu üretmesini yasaklayan bir İngiliz kanununu protesto etmek için yetmiş sekiz taraftarı ile birlikte denize kadar Büyük Tuz Yürüyüşü olarak bilinen 320 km.'lik bir yürüyüş düzenledi. Yasa yürürlükten kaldırılıncaya dek tuz yapacaklardı. Yürüyüş ülke çapında Hintlilerin harekete geçmesini sağladı. Çok geçmeden aralarında Gandi'nin de bulunduğu, sayıları on binleri bulan barışçıl direnişçiler kendilerini hapiste buldular.

II. Dünya Savaşı ile birlikte İngiltere'nin zayıflaması, 1942 yılında Gandi'ye İngilizlere karşı "Ülkeden Çık" kampanyasını başlatma fırsatını verdi. Kampanya ile İngiltere'den Hindistan'a bağımsızlık vermesi talep ediliyordu. Ortaya çıkan kitlesel hareketler ve şiddet dalgası sonucunda yaklaşık olarak bin Hintli hayatını kaybetti. Gandi kısa süre sonra yeniden tutuklandı. 1945 yılına gelindiğinde ise İngiltere Hindistan'la özgürlük görüşmeleri yapmaya başlamıştı.

1947 yılı Gandi için hem büyük bir zafer hem de ezici bir mağlubiyetti. İngiltere Hindistan'a bağımsızlığı vermiş, ama aynı zamanda ülkeyi bölerek bağımsız Müslüman bir devlet olan Pakistan'ı kurmuştu. Her zaman etnik ve dini hoşgörüyü öğütleyen Gandi, ülkenin bölünmesine karşıydı. Bölünmenin ardından gelen dini çalkantıların ortasında, ertesi yıl bir Hindu fanatik Gandi'ye suikast düzenledi. Öldüğünde 78 yaşındaydı.

Ek Bilgiler

1- Gandi'nin şiddet içermeyen pasif direniş yönteminin ilham verdiği insan hakları liderlerinden biri de ABD'deki Martin Luther King Jr'dı (1929–1968). Güney Afrika'da Nelson Mandela (1918–2013) ve Polonya'da Lech Walesa (1943–) da Gandi'den etkilenmişlerdir.

2- Gandi Hindistan'da büyük ruh anlamına gelen "Mahatma" ya da baba anlamına gelen "Bapu" sözcükleriyle anılıyordu.

3- Gandi garip alışkanlıkları olan bir insandı. Pazartesi günleri kimseyle konuşmazdı. Sıkı bir diyet uyguluyordu. Yıkanırken sabun yerine kül kullanırdı. Otuz altı yaşından beri seks yapmayı bırakmıştı.

E. M. Forster

İngiliz romancı ve eleştirmen E. M. Forster (1879–1970), 20. yüzyıl edebiyatında sıradışı bir konuma sahipti: Titizlikle işlenmiş eserleri, Viktoryen ve Modern dönem edebiyatları arasındaki sınırı yıktı. Görünüşte geleneksel ve eski moda olan eserlerinde modern fikirlere yer veriyordu. Forster'ın romanları özellikle bireyler arasındaki bağlantılara ve bu bağları engelleyen sosyal ve kültürel sınırlara eğilmekteydi.

Erken yaşlarından itibaren Forster, kavrayışı yüksek bir gözlem yeteneği olduğunu gösterdi. Cambridge'teki edebiyat çevresinde bu yeteneğini ortaya koyabileceği bir alan bulmuştu. Mezun olduktan sonra Akdeniz'de dolaşmaya başladı. Bir yandan da sürekli yazıyordu. İlk kayda değer romanı olan *A Room with a View* (1908), İtalya'ya giden bir İngiliz kadının aldatıcı biçimde basit, romantik öyküsünü anlatmaktadır. Sonraki eseri olan *Howards End* (1910), üç aile ve bir İngiliz kır evi hakkındadır. Görünüşte geleneksel bir roman olan eserin, insanlar arasındaki ilişkilerin değeri ve bu ilişkileri engelleyen İngiliz sınıf sisteminin saçmalığı hakkındaki mesajı, bugün dahi güncel olan taze ve önemli kavramlarla aktarılmaktadır.

Forster'ın sonraki eserleri daha karanlık ve karmaşık metinlerdir. Son romanı olan *A Passage to India* (1924) en önemli eseridir. Hindistan'daki İngiliz koloni egemenliğinin son döneminde geçen roman, gerçek dostluk ve farklı kültürlerin birbirini anlaması noktasında kötümser (en iyi ifade ile muğlak) bir tonda sonlanır. Kitabın yayınlanmasından sonra kırk beş yaşındaki Forster roman yazmayı bırakır. İlgisini edebiyat eleştirmenliği alanına kaydırır.

Kariyerinin sonuna doğru bakış açısı daha kötümser bir hal almasına rağmen Forster, zamanının liberal ve hümanist sesleri arasında sayılmaktadır. Eserlerinde her türlü engele karşılık insanların uzlaşmasının gücüne dikkat çeker. İnsan türüne has bağlara dair neredeyse mistik bir bakışa sahiptir.

Ek Bilgiler

1- Yaşadığı sırada nadiren dile getirilmesine rağmen Forster bir eşcinseldi. "Maurice" adında eşcinsellik temalı bir roman dahi yazmıştı. Roman ancak ölümünden bir yıl sonra 1971 yılında yayınlanabilecekti.

2- İngiliz romancı Zadie Smith'in (1975–) çok satan eseri "On Beauty" (2005), "Howards End"in günümüz Boston'ının kenar mahallelerinde geçen bir versiyonudur.

3- Forster kariyerinin ilk dönemlerinde "Bloomsbury Group" üyesiydi. Virginia Woolf'un önderliğinde, kız kardeşinin Londra'daki evinde toplanan bu grup, döneminin resmi olmayan ama etkili olan edebi topluluklarındandı.

The Rite of Spring

Rus besteci Igor Stravinsky (1882–1971), *The Rite of Spring*'i 1910 yılında, bir başka eseri olan *The Firebird* üzerinde çalışırken tasarlamıştı. Stravinsky, eseri bestelerken bir pagan ayinini hayal etmişti. Bir genç, bahar tanrısına bir adak niyetine ölünceye kadar dans etmeye zorlanıyordu.

Stravinsky'nin iki yıl içerisinde tamamladığı bale, modern müzik tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Eser sık sık Fransızca adı *Le sacre du printemps* ile anılır. Bu çığır açıcı çalışma iki bölümden oluşmaktadır: "The Adoration of the Earth" ve "The Sacrifice."

Bir bale gösterisinin isyan çıkarabileceğini düşünmek bugün için çok zordur. Buna karşılık *The Rite of Spring,* 29 Mayıs 1913 tarihinde Paris'teki Théâtre des Champs-Élysées'de gösterildiğinde polis toplanan kalabalığı güçlükle kontrol edebilmişti. Koreografisi büyük Rus dansçı Vaslav Nijinski (1890–1950) tarafından yapılan eser, klasik kısıtlamalardan köklü bir kopuş anlamına geliyordu. Bale, bir fagotun daha önce mümkün olabileceği hiç düşünülmemiş derecede yüksek bir perdeden çalınmasıyla başlıyordu. Daha sonra dinleyici gelişigüzel notaların kakofonisini andıran sesler duyuyordu. Bununla birlikte, Nijinski'nin koreografisi de eleştirmenlerin kızgınlığını yatıştırmayı başaramamıştı. Dansçılar zarif ve vakur adımlarla ilerleyeceklerine, erotik bir biçimde kalçalarını sallayarak Parisli izleyicileri şaşkınlığa düşürdüler. *The Rite of Spring* modernizmin her açıdan Batı müziğini etkisi altına aldığını ilan ediyordu.

Çalışma 20. yüzyılın en önemli orkestra eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Çizgi film yapımcısı Walt Disney (1901–1966), 1940 tarihli animasyon klasiği *Fantasia*'da *The Rite of Spring*'in kimi bölümlerini film müziği olarak kullanınca eser çok geniş bir popülerliğe ulaşmış oldu. Animasyonda ayrıca Ludwig van Beethoven (1770–1827) ve Johann Sebastian Bach (1685–1750) gibi sanatçıların çalışmaları da kullanılmıştı.

Ek Bilgiler

1- En iyi Fransız besteciler bile "The Rite of Spring"e çok farklı tepkiler göstermişti. Maurice Ravel (1875–1937) dinleyicilerin arasından "dâhi, dâhi" diye bağırırken, Camille Saint-Saëns (1835–1921) ilk birkaç dakika içerisinde öfkeyle salondan ayrılmıştı.

2- Stravinsky, Nijinski'nin dansını sevmiş olmasına rağmen, en azından kendisine göre müzikten hiç anlamayan bir koreografla çalışmayı sinir bozucu bulmuştu.

3- Kariyeri boyunca Stravinsky diğer büyük sanatçılarla ortak çalışmalar yaptı. Bunların arasında, 1951 yılında Stravinsky'nin "The Rake's Progress" operasının aryasını yazan İngiliz şair ve oyun yazarı W. H. Auden (1907–1973) ve Fransız yazar Jean Cocteau (1889–1963) da vardı.

4- Stravinsky'nin etkisi klasik müziğin sınırlarını aşmıştır: Rock müzik sanatçısı Frank Zappa (1940–1993) da ondan çok etkilenmiştir.

Douglas Fairbanks ve Mary Pickford

1920'lerde Douglas Fairbanks Sr. ve Mary Pickford, dünyanın en popüler sessiz film starları arasında yer alıyorlardı. Pickford saf ve duygusal genç kız tiplemeleri ile sevilmişti. Kariyerine komedi ile başlayan Fairbanks ise daha sonra sessiz filmlerin vazgeçilmez kabadayısı haline gelecekti.

Günümüzde filmlerinden çok "Hollywood kraliyet ailesinin" ilk üyeleri arasında yer almalarıyla bilinirler. Fairbanks ve Pickford, üç yıllık flört döneminin ardından 1920 yılında evlendiler. Bu evlilik, Amerika'nın sevgilisi ile yakışıklı ve atletik gişe yıldızının birleşmesi anlamına geliyordu.

Eşinden on yaş daha genç olan Kanada doğumlu Pickford'un (1892–1979) ilk filmi 1909'da gösterilmişti. 1909 ve 1912 yılları arasında yönetmen D. W. Griffith (1875–1948) tarafından çekilen yetmiş beşten fazla filmde rol aldı. Bu dönemde sarı bukleleri ile moda alanında yeni bir trende öncülük etti.

"Altın saçlı kız" popülerliği artarken daha yüksek ücretler için mücadele etmeye başladı. Daha fazla para kazanabilmek için bir stüdyodan diğerine koşuyordu. Bu dönemde canlandırdığı saf kız tiplemelerine, *The Poor Little Rich Girl* (1917) ve *Pollyanna* (1920) isimli filmlerinde de rastlamak mümkündür.

Fairbanks'in (1883–1939) rol aldığı ilk film 1915 yılında gösterildi. Başlarda saf, orta-sınıf kahramanları canlandırıyordu. 1920'den itibaren ise destansı filmlerde daha erkeksi karakterleri canlandırdı: *The Mark of Zorro* (1920), *The Three Musketeers* (1921), *Robin Hood* (1922) ve *The Thief of Baghdad* (1924).

Pickford ve Fairbanks, evliliklerinden bir yıl önce Griffith ve Charlie Chaplin (1889–1977) ile birlikte United Artists'nin kurucuları arasında yer aldılar. Bu onlara önemli bir ekonomik bağımsızlık sağlıyordu. Pickford 1956 yılına kadar şirketin ortağı olarak kaldı.

Pickford sesli filmlere geçiş döneminde başarısız olan sessiz film yıldızlarından biriydi. İlk sesli filmi *Coquette* (1929) ile en iyi kadın oyuncu dalında Oscar almasına rağmen, 1933 yılında emekliye ayrılmasına kadar sadece dört yeni film çevirecekti.

Fairbanks ve Pickford 1933 yılında ayrıldılar. 1936 yılında ise resmen boşanmışlardı. Fairbanks üç yıl sonra elli altı yaşında kalp krizi geçirerek hayatını kaybetti. Pickford, 1976 yılında Oscar Onur Ödülü aldı. Seksen yedi yaşına kadar yaşadı.

Ek Bilgiler

1- Fairbanks ve Pickford sadece bir filmde birlikte rol aldılar "The Taming of the Shrew" (1929). Film aynı zamanda Fairbanks'in ilk sesli filmiydi.

2- Fairbanks'in asıl adı Douglas Ulman, Pickford'un asıl adı ise Gladys Smith'ti.

3- Fairbanks ve Pickford, Hollywood'daki "Grauman's Chinese Theater" isimli sinema salonunun bahçesine 1927 yılında el izlerini bırakan ilk iki yıldızdı.

Anarşizm

20. yüzyılda kapitalizm, komünizm ve faşizmin birbirleriyle mücadelesi sırasında küçük ve militan bir politik akım bu devlet biçimlerinden farklı bir tercih yaptı: hiçbiri.

Her türlü devlet biçimini reddeden anarşizm, aralarında Pierre-Joseph Proudhon (1809–1865) ve Mihail Bakunin (1814–1876) gibi isimlerin de bulunduğu Avrupalı teorisyenler tarafından kurulmuştu. Hareket en popüler dönemini 19. yy sonları ve 20. yy başlarında Avrupa ve ABD'de yaşadı.

Taraftarlarına göre anarşizm, devlet baskısına ve kapitalizmin zararlarına bir son vermek istiyordu. Anarşistler özel mülkiyete son verilmesi ve fabrikaların kontrolünün işçilere geçmesi gerektiğini savunuyorlardı. Anarşizmin komünizmle pek çok ortak noktası olmasına rağmen, Proudhon gibi teorisyenler hangi ad altında olursa olsun her türlü devlet fikrine karşı çıkıyorlardı.

Pratik alanda anarşistler küresel bir şiddet dalgası başlattılar. Otoriteyi temsil eden figürlere saldırarak devleti alaşağı edeceklerine inanıyorlardı: 1881 yılında Rusya'da Çar 2. Alexander (1818–1881) bir anarşist bombacı tarafından öldürüldü. İtalya kralı olan I. Umberto (1844–1900), bir anarşist tarafından vuruldu. Başkan William McKinley'e (1843–1901) suikast düzenleyen Leon Czolgosz (1873–1901) bir anarşistti. Anarşistler aynı zamanda otuz sekiz görgü tanığının ölümüne neden olan 1920 Wall Street Saldırısı'ndan da sorumlu tutuldular. Ne var ki olay hiçbir zaman tam anlamıyla çözülemedi.

Anarşistler doğaları gereği ulusal bir lidere sahip değillerdi. Öte yandan en bilinen Amerikan anarşisti Emma Goldman'dı (1869–1940). Gizlilikleri onlardan duyulan korkunun artmasına neden oldu. Anarşizm korkusu I. Dünya Savaşı sonrasında komünizm düşmanlığını tetikledi. Goldman ve pekçok anarşist ya da komünist olduğu düşünülen pek çok kişi, ülkeden sürgüne gönderildiler.

Birleşik Devletler'de 1920'lerden sonra şiddet eylemlerini sonlandıran anarşist hareketin dünya çapında hâlâ birçok destekçisi bulunmaktadır.

Ek Bilgiler

1- Goldman, 1892 yılında bir grevi bastıran çelik baronu sanayici Henry Clay Frick'e (1849–1919) suikast girişiminde bulunmakla suçlanmıştı.

2- Joseph Conrad (1857–1924) tarafından yazılan 1907 tarihli klasik roman "Secret Agent", İngiltere'deki Greenwich Gözlemevi'ni havaya uçurmayı amaçlayan anarşist bir komployu anlatmaktadır.

3- 1871 yılında isyancılar Paris'in kontrolünü iki ay boyunca ele geçirdi. Paris Komünü olarak anılan yarı-anarşist bir yapılanma kurdular. Fransız güçleri yeniden kontrolü ele geçirince komün liderlerinin büyük bölümü idam edildi.

Ty Cobb

Ty Cobb (1886–1961), beyzbol tarihinin gelmiş geçmiş en başarılı oyuncularındandı. Saha dışında ise oldukça sert bir adamdı.

Agresif bir oyun stili olan Cobb, kimilerince tüm zamanların en mükemmel oyuncusu olarak görülmektedir. Halen gelmiş geçmiş en iyi kariyer vuruş ortalamasına sahiptir (0,367) ve erişilemeyen 12 vuruş ortalaması şampiyonluğu bulunmaktadır. Cobb aynı zamanda kendi zamanında kimsenin zorlayamadığı stolen-base rekorlarına sahiptir. 1936 yılında Beyzbol Onur Listesi açılışında Babe Ruth'tan (1895–1948) daha fazla oy almıştır.

Ne var ki hayranları ve diğer sporcular tarafından çok sevilen Babe'den farklı olarak Cobb herkes tarafından hakir görülmüştür. Sahada güçlükle kontrol edebildiği bir öfkeyle oynardı. Kramponlarının dikenleri, karşısına çıkan herkesi hedef alıyordu. Saha dışında da aynı ölçüde korkunç biriydi. Bir keresinde kendisine laf atan bir taraftara saldırmak için tribünlere kadar gitmişti.

Cobb, on sekiz yaşında başına gelen bir olayın etkisinden hiçbir zaman kurtulamadığını söylüyordu. Annesinin başka birisiyle ilişkisi olduğunu düşünen Cobb'un babası aniden eve gelmiş ve yatak odalarının açıldığı balkona tırmanmıştı. Dışarıda bir yabancının olduğunu düşünen Cobb'un annesi ateş etmiş ve babasını öldürmüştü. Annesi daha sonra kasıtsız olarak ölüme sebebiyet vermekle suçlanacaktı.

Cobb, yirmi dört sezon toplamında 4191 vuruş, 2245 koşu/sayı ve 892 stolen-base sahibiydi. On yıllar boyunca bu rekorlar aşılamayacaktı. 1909 yılında "Detroit Tigers" için üç farklı istatistikte önemli başarı kazandı. 0,377 vuruş ortalaması, 9 tur vuruşu ve 107 runs batted ile ligin başını çekiyordu. 1911 yılında Amerikan Ligi En Başarılı Oyuncu Ödülü'nün ilki ona verildi. Bu ödüle, vuruş ortalaması (0,420), koşu/sayı (147), runs battled (127) gibi çeşitli kategorilerdeki lig liderliği ile layık görüldü.

Borsada milyonlar kazanmıştı. Coca Cola şirketinde yatırımları vardı. Zengin bir adam olarak öldü. Cenazesine beyzbol camiasından sadece dört kişi katıldı.

Ek Bilgiler

1- Georgia Narrows'ta doğan Cobb'un lakabı, "Georgia Fıstığı"ydı.

2- "Detroit Tigers" (1905–1926) ve "Philadelphia A's" (1927–1928) için oynamıştı. 1921'den 1926'ya kadar Tigers için oyuncu-menajer olarak görev yaptı.

3- Cobb'un önemli başarılarından biri de yirmi üç yıl art arda, yılda en az 0,320 vuruş yapmasıdır.

4- Cobb "Detroit Tigers"la (1907, 1908 ve 1909) üç Dünya Serisi'nde yer aldı ama hiçbirini kazanamadı. Gerçekten de bu büyük atıcı, Dünya Serisi kariyerinde yalnızca 0,262 vuruş yapabilmiştir.

Bayrak Direği Oturuşu

1924 yılında kazazede lakaplı gözüpek Alvin Kelly (1893–1952), Kaliforniya, Hollywood'daki bir bayrak direğinde tam on üç saat, on üç dakika oturmuştur. Kelly'nin başarısı bir dünya rekoruydu. Zaten böyle bir şeyi deneyen ilk kişi de kendisiydi. Son derece ilginç bir modanın başlamasına neden oldu.

Alvin Kelly

Kelly'nin başarısı ile ilgili haberler ülkede yayıldıkça başkaları da onun rekorunu kırmayı denedi. Denemeler, on iki ile yirmi bir gün arasında değişiyordu. Kalabalıklar "Direk Kralı" olmaya hak kazanacak yeni kişiyi görmek için toplanıyor, gazeteler hevesli bir biçimde sonuçları yayınlıyordu.

1928 yılında Kelly, Kentucky, Louiseville'e geldi. *Courier-Journal ve Times* "Cesur Kelly Bayrak Direğinde, Yüz Saati Deniyor" başlıklarıyla çıkmıştı.

Bayrak direği oturuşu ilhamını Simeon Stylites (y. 390–459) isimli Suriyeli bir Hıristiyan azizden alıyordu. Stylites, günlük yaşamın baskısından kurtulabilmek için otuz yedi yıl boyunca merdivenli bir platformun tepesinde yaşamıştı. Öldüğü sırada da platformun tepesine tünemiş durumdaydı. Onun yaşamı antik dünyada başkalarına da ilham vermişti. Onlara "stylite'ler" deniliyordu.

1930 yılında rekoru başkaları tarafından kırılan Kelly, New Jersey'deki Atlantic City'de bir direkte kırk dokuz gün oturarak yeni bir rekor kırmak istedi. Ancak bu yıllarda Amerikalılar için endişelenecek daha önemli meseleler vardı: 1929 yılında borsa çakılmış ve direğe oturmak popülaritesini kaybetmişti.

Ek Bilgiler

1- Güncel rekor Polonyalı Daniel Baraniuk'a (1975–) aittir. 2002 yılında bir direğin tepesinde 196 gün geçirmiştir.

2- Dünya Direğe Oturma Şampiyonası'nın güncel kurallarında yarışmacılara iki saatte bir mola izni verilmektedir.

3- İspanyol yönetmen Luis Buñuel (1900–1983), 1965 tarihli "Simón del desierto" filmini Simeon Stylites'in öyküsüne dayandırarak yapmıştır.

Howard Hughes

Howard Hughes (1905–1976), 20. yüzyılın en gizemli ve anlaşılmaz insanlarındandı. Nüfuzlu bir sanayici, yenilikçi bir film yapımcısı ve yönetmen, rekorlara sahip bir havacı, hırslı bir uçak imalatçısı, Las Vegas'ın otel ve kumarhane endüstrisinde bir devdi. Öte yandan berbat bir iş adamıydı. Filmleri, havacılık işletmeleri, otelleri ve kumarhaneleri 10 milyonlarca dolar kaybetmesine neden olmuştu.

Hughes en çok ağzı sıkılığı ve özellikle hayatının sonlarına doğru kendini fazlasıyla kaptırdığı hastalık korkusu ile tanınmıştı. Bu dönemde tecrit olmuş bir biçimde otel odalarında yaşamış, madde bağımlılığının kölesi haline gelmiş ve obsesif kompulsif bozukluk (takıntı hastalığı) problemiyle karşı karşıya kalmıştı. Donald L. Barlett (1936–) ve James B. Steele (1943–) gibi biyografi yazarlarının söylediği şekliyle, Hughes ömrünün son yıllarında umutsuz bir psikotikti.

Hayatının daha erken dönemlerinde ise Hughes kamuoyuna mal olmuş, gösterişli bir insandı.

Babası kayaların arasında petrol kuyusu açmaya yarayan ilk döner matkabı icat etmişti. Bu buluş Hughes Donanım Şirketi'ne muazzam bir servet kazandırdı. 1924 yılında şirket Hughes'a kaldı. Şirketin inanılmaz kârlılığı Hughes'a iki büyük tutkusunu hayata geçirme özgürlüğünü veriyordu: film çekmek ve uçmak.

Hughes, Hollywood'da birkaç başarılı film çekti. Katharine Hepburn (1907–2003) ve Ava Gardner (1922–1990) gibi isimlerin de aralarında bulunduğu dönemin en ünlü kadın yıldızlarıyla gönül ilişkileri oldu.

En büyük başarısızlıklarından biri de "çam kazı" lakabı takılan H-4 Herkül deniz uçaklarının imalatına girişmesi oldu. ABD hükümeti, kanat açıklığı 97 metre olan bu sekiz motorlu dev deniz uçaklarından üçünün 18 milyon dolar karşılığında imal edilmesi için Hughes'la sözleşme imzaladı. Uçaklar II. Dünya Savaşı sırasında kullanılacaktı. Kendi cebinden milyonlarca dolar harcamasına rağmen Hughes sadece bir uçak yapabilmişti. O da 1947 yılındaki denemesinde sadece 1,6 km uçabilecekti.

Hughes son yıllarını otellerde ve ülkelerde dolaşarak geçirdi. Sona yaklaştığı sırada, sekreteri, danışmanı, hemşireleri ve dışarı ile ilişkisini kuran temsilcisi dışında hiç kimseyle diyalogu yoktu. Yetmiş yaşında böbrek yetmezliğinden öldü.

Ek Bilgiler

1- "Hell's Angels" (1930), "Scarface" (1932) ve tartışmalı yapım "The Outlaw" (1943) Hughes'un başarılı filmleri arasında yer almaktadır. Hughes'un hem yapımcılığını hem de yönetmenliğini üstlendiği "Hell's Angels", dört milyon dolarlık bütçesiyle o döneme kadar yapılmış en yüksek bütçeli filmdi. Film sekiz milyon dolar kazanmış ve Jean Harlow'u (1911–1937) ünlü bir yıldız haline getirmiştir.

2- Hughes hayatı boyunca çeşitli kazalar atlattı. 1946 yılında geçirdiği bir kaza sonucunda kafatasında çatlak oluştu. Göğüs kafesi ve sol akciğeri zedelendi. Dokuz kaburgası kırıldı.

3- Ömrünün son yıllarında kendisini otellere kapatan Hughes sadece ruhsal problemini ve içinde bulunduğu genel durumu halktan gizlemiş olmuyordu. Aynı zamanda resmi bir ikametgah olmaksızın yaşadığı için devlete gelir vergisi ödemekten de kurtulmuş oluyordu.

D. H. Lawrence

İngiliz romancı D. H. Lawrence (1885–1930), kariyeri boyunca tartışmalara konu olan kitaplar yazdı. Ölümünden onlarca yıl sonra bile tartışmalar kitaplarındaki açık sözlü cinselliğe odaklanıyordu. Lawrence'ın kitapları yaşadığı dönemde çok fazla tepki çekmiş olmasına rağmen hiçbir biçimde pornografik değildi. Bireylerin bilinçdışı ve ilkel arzuları, toplumsal kurallar ve kısıtlamalarla karşı karşıya kaldığında yaşananları zamanının ötesinde derin bir anlayışla ele alıyordu.

Lawrence, son derece ilginç bir şekilde karşılaşan bir anne babanın oğluydu. Biri okuma yazma bilmeyen bir madenci diğeri ise öğretmendi. İngiltere'nin Nottinghamshire bölgesinde doğmuştu. Lawrence, bir çocukluk arkadaşının cesaretlendirmesiyle makaleler ve kısa öyküler yazmaya başladı. Yirmili yaşlarında ilk romanını tamamlamıştı. Romanı, döneminin önemli editörlerinin ilgisini çekti. Evlendi. Avrupa'da seyahat etmeye ve tam zamanlı yazarlık yapmaya başladı.

Büyük ölçüde otobiyografik bir eser olan *Sons and Lovers* (1913), Lawrence'ın kendi ailesine benzer bir ailede yaşanan ödipal nitelikteki romantik ve cinsel dramları ele almaktadır. Editörü, Lawrence'ın kitabındaki seksle ilgili bölümlerin tonunu biraz yumuşatmıştır. Böylece roman sansürden kurtulmuş ve bir başyapıt olarak takdir toplamıştır. Fakat sonraki ve en cüretkar romanı olan *The Rainbow* (1915) müstehcen olduğu gerekçesiyle sık sık sansüre tabi tutulmuştur. Bu olay Lawrence'ın kitapları ile ilgili yaşanacak olan benzeri türden tartışmaların başlangıcını oluşturmaktadır.

Bir başka beğenilen romanı *Women in Love*'ın (1920) ardından Lawrence sürekli seyahat etmeye başladı. Kısa öyküler, şiirler, gezi yazıları ve mektuplar yazıyordu. Gezileri sırasında içgüdü, ritüel, rüya, güç ve irade gibi insanlığa özgü temel nitelikler ve bunların toplumsal güçlerle kaçınılmaz çarpışmaları onu daha fazla büyülemişti. Son ve nispeten az bilinen romanı *Lady Chatterley's Lover* (1928) bu etkilenmeyi yansıtmaktadır. Roman tutkusuz evliliği nedeniyle kendi sınıfının dışından insanlarla cinsel ilişkiler yaşayan bir kadını anlatmaktaydı. Kitap tepkiyle karşılanmış, pornografik olarak nitelenmiş ve Lawrence'ın ölümünden itibaren otuz yıl boyunca, 1959 yılına kadar ABD'de yayınlanmamıştır.

Ek Bilgiler

1- I. Dünya Savaşı sırasında Lawrence'ın izlediği pasifist tutum İngiliz hükümetinin ondan şüphelenmesine neden oldu. Bu yüzden söz konusu dönemde kimi çalışmaları hasır altı edildi.

2- Lawrence büyük ölçüde Sigmund Freud'dan etkilenmişti. Özellikle Freud'un bilinçdışı ve bastırılmış arzular hakkındaki çalışmaları Lawrence'ın ilgisini çekiyordu.

3- Lawrence çocukluğu ve yetişkinliğinde çeşitli hastalıklardan mustaripti. Önce tekrarlayan pnömoni, sonra verem. 1930 yılında hayatını kaybetmesine de verem neden olacaktı.

Irving Berlin

Büyük Amerikan şarkı yazarı Irving Berlin'in (1888–1989) asıl adı Israel Isidore Baline'dir. Berlin, Rusya'nın Mogilev kasabasındaki bir Yahudi ailenin çocuğuydu. Beş yaşındayken, Baline ailesi ABD'ye gittiler. O sıralarda ülkede Yahudilere karşı geliştirilen katliamdan kurtulmayı amaçlıyorlardı. Aile New York City'ye yerleştikten kısa bir süre sonra Berlin'in babası öldü. Genç Berlin, ailesini geçindirmek için çalışmak zorundaydı. İlk işlerinden biri şarkı söyleyerek garsonluk yapmaktı. Hayatının kalan kısmında da müzikle bağını hep koruyacaktı.

Berlin'in ilk şarkıları ona yalnızca vasat bir ün kazandırmıştı. Asıl ününe 1911 yılında *Alexander's Ragtime Band* yayınlanınca kavuştu. Müzik listelerine, zirveden girmiş, şaşırtıcı bir başarı yakalamıştı. Şarkı, Berlin'in kariyerini başlatmış ve onu Tin Pan Alley bestecileri ve söz yazarlarının arasına sokmuştu (Berlin hem söz yazan hem de beste yapan az sayıdaki Tin Pan Alley sanatçısından biriydi.). Berlin daha sonra hit şarkılardan aynı ölçüde popüler müzikallere geçiş yaptı. *Annie Get Your Gun* (1946) ve *Stop! Look! Listen!* (1915) gibi Broadway klasikleri hazırladı.

Yeni medya gelişirken Berlin hep ön plandaydı. Sesli filmlerde çalışan ilk şarkı yazarları arasında yer alıyordu. İlk uzun metrajlı sesli film olan *The Jazz Singer*'da (1927) Al Jolson (1886–1950), 1926 tarihli bir Berlin hiti olan *Blue Skies* isimli şarkıyı seslendiriyordu.

Berlin en büyük başarısını 1942 tarihli *Holiday Inn* filmiyle yakaladı. Bing Crosby (1903–1977) filmde *White Christmas* şarkısını seslendiriyordu. Berlin'in 1920 yılında bir gazeteciye söylediği gibi: "Bir şarkı yazarı yaptığı şeyin bir iş olduğunun farkına varmalıdır. Başarılı olmak için çalışmalı, çalışmalı ve çalışmalıdır." Berlin çalışmanın karşılığını almıştı: İlk çalışması *Marie from Sunny Italy* kendisine sadece otuz yedi sent kazandırırken, *White Christmas* tüm zamanların en çok satan şarkısı olmuştu.

Ek Bilgiler

1- 11 Eylül 2011'deki terörist saldırının ardından kongre üyeleri, ABD Kongre Binası'nın basamaklarına oturarak Berlin'in yurtsever klasiği olan "God Bless America" (1938) isimli şarkıyı söylediler.

2- Berlin, bir Noel şarkısı yazan ilk Yahudi şarkı yazarı değildi. Johnny Marks (1909–1985), "Rudolph the Red-Nosed Reindeer" (1939), Jay Livingston (1915–2001) ile Ray Evans (1915–2007) "Silver Bells" (1951) isimli Noel şarkılarını yazmışlardı.

3- 1944 yılında Berlin, Winston Churchill (1874–1965) ile öğle yemeği yedi. Churchill onun politik filozof Isaiah Berlin (1909–1997) olduğunu sanmıştı. İngiliz başbakan son dönemlerde hangi konularla ilgilendiğini sordu. Berlin şöyle yanıtladı: "Bilmiyorum. Ama sanırım yeni eserimin ismi 'A White Christmas' olabilir."

The Jazz Singer (1927)

"Bir dakika, bir dakika, daha hiçbir şey duymadın!"
—Al Jolson, Jack Robin rolünde

Bu sözlerle aktör Al Jolson (1886–1950), bir Hollywood filmine ilk kez sekronik bir konuşma eklemiş, sesli filmler döneminin henüz başlangıcında sessiz sinemanın sonunu işaret etmiş oluyordu.

Senkron sesler daha önce kısa filmlerde kullanılmış, senkron olmayan sesler ise film müziği olarak değerlendirilmişti. Ne var ki daha önce hiçbir aktörün görüntüsü ile konuşması bir sinema filminde senkronize edilmemişti.

Alan Crosland (1894–1936) tarafından yönetilen bu film, 6 Ekim 1927 tarihinde Los Angeles'ta gösterildi. Film büyük bir ilgi uyandırmıştı. Çığır açan Vitaphone ses sistemini geliştiren Warner Bros, bu filmle, o tarihe dek elde edebildiği en büyük gişe hasılatını yaptı.

Filmin başarısı film sanayisinde bir devrime yol açtı. Hollywood kullandığı eski teknikleri değiştirmeye zorlanıyordu. Artık yukarıdan sarkan mikrofonların bulunduğu sessiz stüdyoların yapılması gerekiyordu. Kameranın, kamera operatörünün, sinematografın ve yönetmenin içinde olacağı ses geçirmez kutular hazırlanacaktı. Sinema salonlarında, ses yükseltici ve hoparlörler bulunmalıydı.

İki yıl içinde Hollywood'da üretilen filmlerin büyük bölümü, sesli filmler haline gelmişti.

The Jazz Singer (Caz Şarkıcısı) tamamen sesli bir film değildir. İki sahnede diyalog bulunmaktadır. Altısında Jolson'un şarkı söylediği, on müzikli sahne vardır. Asıl şarkılarını siyah maske ile söylemiş ve bu da filmi oldukça tartışmalı bir hale getirmiştir.

Öykü, şov dünyasına girmek isteyen ve babası sinagogda koro şefi olan bir genç hakkındadır. Genç delikanlı, sinagogdan uzaklaşarak caz şarkıları söylemeye başlar (Jolson'un kendisi de bir kantorun oğludur. Kantorlar, Yahudi inancına özgü dini ritüellerde müzikal faaliyetleri yönetirler. Jakie Rabinowitz olan ismini Jack Robin yapan filmin ana karakteri gibi Litvanya doğumlu olan Jolson'un da asıl ismi Asa Yoelson'dur.).

Film, nesiller arasındaki çatışmalar, dini hoşgörü ve kültürel asimilasyon gibi konuları işler. Film, Samson Raphaelson'un 1921 tarihli "The Day of Atonement" isimli öyküsünü temel alır. Eser 1925 yılında Raphaelson tarafından bir Broadway oyununa uyarlanmıştır.

Ek Bilgiler

1- Jolson başrolde oynaması düşünülen üçüncü isimdir. Broadway'de Jakie Rabinowitz'i canlandıran George Jessel ve Eddie Cantor rolü kabul etmemişlerdir.

2- Tamamı sesli çekilen ilk uzun metrajlı film 1928 tarihli "Lights of New York"dur.

3- "The Jazz Singer" 1952 ve 1980 tarihlerinde yeniden çekilmiştir.

4- 1929 yılında Warner Bros. prodüksiyon şefi Darryl F. Zanuck, "The Jazz Singer"la sektörde devrim yaratan sesli bir film çektikleri için stüdyo adına, Oscar Onur Ödülü almıştır.

Henry Ford ve T Modeli

20. yüzyılın başlarında sanayici Henry Ford, uyguladığı yeni üretim teknikleriyle otomobilin popülerleşmesine yardımcı oldu. Bu teknikler, orta sınıf Amerikalıların sahip olabileceği pahalı olmayan arabaların üretimini mümkün kılıyordu. Bu alanda uygulamaya konulan iki önemli yenilik, otomatik montaj hattı ve günlük beş dolarlık ücret, başta otomobil sanayi olmak üzere tüm Amerikan üretim sanayinde bir devrim yaratmıştır. Bu gelişmeler sonucunda otomobil, kısa süre içerisinde Amerika'nın temel ulaşım aracı haline gelecektir.

Ford, T modelini 1 Ekim 1908 tarihinde üretti. Piyasadaki ilk araba olmamasına rağmen açık ara en güvenilir ve en ucuz modeldi. Ayrıca fiyatı giderek ucuzluyordu. Başlangıçta 850 dolar olan fiyatı 260 dolara kadar düşecekti.

Ford son derece verimli bir otomatik montaj hattı kullanarak fiyatları ucuz tutmayı başarıyordu. T Modeli'nin temel parçalarından başlayarak tüm bileşenleri, her biri özel bir görevi yerine getiren işçilerin önüne geliyordu. Bu sistem kullanılarak T Modeli'ni doksan üç dakika içerisinde üretmek mümkündü.

Ne var ki o günün şartlarına göre 260 dolar yüksek bir bedeldi (1908 yılında Amerika'da yıllık ortalama gelir yalnızca 326 dolardı). Ford arabalarına olan talebi arttırabilmek için işçilerin ücretini günlük beş dolara çıkardı. Zira işçilerinin aynı zamanda potansiyel müşteriler olduğunun farkındaydı.

Sonraki yirmi yıl içerisinde Ford, 15 milyondan fazla T Model araba sattı. 1927 yılında T Modeli'nin üretimi durduruldu. Bununla beraber diğer üreticiler Ford'un yenilikçi üretim tekniklerini kopyaladılar. Günümüzde onun kurduğu Ford Motor Şirketi, dünyanın en büyük araba üreticilerinden biri durumundadır.

Ek Bilgiler

1- Ford antisemitist olduğu yönündeki iddiaları reddetse de, sahibi olduğu "Dearborn Independent" gazetesi "The Protocols of the Elders of Zion" isimli antisemitik bir kitap yayınladı. 1938

yılında Nazi Almanya'sı tarafından yabancılara verilen en büyük ödül olan "Alman Kartalı Büyük Haçı" Ford'a verilmişti.

2- Ford ailesinin üyeleri Ford Motor Şirketi'ni işletmeye devam etmektedirler. Mevcut Yönetim Kurulu Başkanı William Clay Ford Jr. (1957–), Henry Ford'un büyük torunudur.

3- Henry Ford sanayici olmadan önce araba yarışçısıydı. 1996 yılında Amerika Motor Sporları Onur Listesi'ne alındı.

Babe Ruth

6 Mayıs 1915 tarihinde, *Babe* lakaplı George Herman Ruth, birinci ligde ilk kez topu oyun alanının dışına yollamayı başarmıştı. O anda bunun Amerika spor hayatında büyük bir değişikliğe neden olacak devrimci bir eylem olduğunun pek az kişi farkındaydı.

Ruth (1895–1948), topu oyun alanının dışına ilk kez yolladığı sırada, "Boston Red Sox"ın seçkin solak atıcılarındandı. Çok geçmeden uluslararası bir kahraman olacak ve "New York Yankees"in usta atıcısı olarak beyzbol tarihine geçecekti.

Ruth'tan önce topun oyun alanının dışına çıkması son derece nadir görülen bir durumdu. Oyuncular topa hafifçe dokunarak iç sahaya düşürmeye, tek atışlarla ya da stolen-baselerle sayı yapmaya odaklanırlardı (20. yüzyılın başlarında çok az sayı yapıldığından, bu yıllara beyzbolun ölü top dönemi denilirdi.). Ruth, 1919 yılında Red Sox'da oynarken tam 29 kez topu oyun alanının dışına gönderince, 1884 yılındaki Ned Williamson'a (1857–1894) ait 27 atışlık rekoru kırmış oldu. Bu hareketiyle hem bir kahraman haline gelmiş hem de beyzbolu modern çağa taşımış oluyordu.

O sezondan sonra Red Sox'ın para sıkıntısı çeken sahibi Harry Fraazee yıldız oyuncusunu New York Yankees'e 125 bin dolar karşılığında sattı. Transferin iki Amerikan takımı için de uzun dönemli sonuçları olacaktı. Ruth daha önce Dünya Serisi'nde hiçbir ciddi başarı elde edememiş olan Yankees'e efsanevi bir güç kazandırdı. Öte yandan Red Sox, seksen altı yıl boyunca bir daha şampiyon olamayacaktı.

Ruth, 1920 yılında Yankees'le oynadığı ilk sezonunda tam 54 kez topu oyun alanının dışına yolladı (Ondan sonra gelen ikinci en iyi skor George Sisler'e ait topu 19 kez saha dışına yollama rekoruydu). Sonraki yıl rekorunu 59'a çıkardı. 171 sayıyla birlikte 0,378 vuruş ortalaması yaptı. 1927 yılındaki en ünlü sezonunda Yankees'e *Murderer's Row* lakabını kazandırdı ve tam 60 kez topu oyun alanının dışına gönderdi.

Ruth kariyerini tamamladığında tam 714 kez topu oyun alanının dışında göndermişti. Ayrıca çok sayıda başka vuruş rekoru bulunuyordu. Yankees'in yedi kez şampiyonluk forsu ve dört Dünya Serisi şampiyonluğu kazanmasına yardımcı oldu (1923, 1927, 1928 ve 1932).

Ruth sadece olağanüstü bir oyuncu değildi. Aynı zamanda efsanevi bir kişiliğe sahipti. Sosisli sandviç, bira ve kadınlara karşı doymak bilmez bir iştahı vardı. Araba kazaları, ilişkileri, hastalıkları, Hollywood'da aldığı küçük roller ile manşetlere çıkarak atletlerin ülke çapında ünlüler haline geldikleri bir dönemi başlatmıştır.

Ek Bilgiler

1- Ruth, lakabını 1914 yılında, on dokuz yaşında ilk profosyonel kontratını imzaladığı ikinci lig takımı "Baltimore Orioles"te oynarken almıştır. O yılın bahar antrenmanı sırasında takım arkadaşları ona, takımın sahibi Jack Dunn'un bebeği anlamında "babe" demişler ve bu lakap üzerine yapışmıştır.

2- 1920 yılında Ruth'un ilk sezonunda, Yankees seyirci sayısını ikiye katlamış ve tribünlerine 1 milyondan fazla kişiyi çekebilen ilk takım olmuştur. Üç yıl sonra "Ruth'un İnşa Ettiği Ev" diye de anılan Yankees Stadyumu açılmıştır.

3- Ruth, spor üzerine yazılan yazıların epey okunduğu bir dönemde oynamış ve onunla ilgili çok sayıda ilginç yakıştırma yapılmıştır. Bunların en bilinenleri "Bambino" ve "Sultan of Swat"dır.

Dans Maratonları

10 Haziran 1928 tarihinde New York City'deki Madison Square Garden'da on yılın en ünlü dans maratonu başladı. 5 bin dolarlık ödül için yarışan 132 çift arenada sahne aldılar. Bu Amerikan tarihinde yaşanmış çılgınlıkların doruk noktasıydı.

Dans maratonu çılgınlığı Alma Cummings adındaki Amerikalı bir kadın tarafından başlatılmıştı. Cummings 1923 yılında hiç durmadan yirmi yedi saat boyunca dans etmişti. Rekoru daha sonra New York City dans salonunda altmış dokuz saat boyunca dans eden Vera Shephard tarafından kırılacaktı (Shephard bir gazeteciye "Beni rahatsız eden tek şey sürekli bir adamın kollarında olmaktı" demiştir). Shephard'ın rekoru ise çok geçmeden Clevelandlı bir başka kadın tarafından kırılacaktı.

Benzeri maratonlar ülkenin her yerindeki şehirlerde düzenlendi. Organizatörler en başarılı çiftler için para ödülleri vaat etmeye başladılar. Madison Square Garden'daki maraton ise benzerleri arasında en üst düzeyde olanıydı.

Dans maratonunun yarışmacılar üzerinde ağır bir fiziksel etkisi oluyordu. Bahçedeki iki gün için *New York Times,* "Yarışmacılar, güçlerini yitirmeye başladıklarında kurulmaya ihtiyaç duyan mekanik oyuncaklara benzemişlerdi" diye yazmıştır. Katılımcılar dans tekniklerine göre değerlendirilmemişlerdir. Yegane ölçü dayanma gücüydü (buna rağmen New York maratonunda yarışmacılara periyodik olarak on beş dakika mola izni verilmişti).

1928 Madison Square Garden Maratonu yirmi günün ardından son buldu. Zira şehrin sağlık delegesi, kalan sekiz yarışmacının sağlıklarından endişe etmeye başlamıştı.

1935 yılında romancı Horace McCoy (1897–1955) Büyük Buhran dans maratonu etrafında gelişen bir cinayet komplosunu anlatan *They Shoot Horses, Don't They?* isimli bir roman yazmıştı. Yönetmen Sydney Pollack (1934–2008), başrolünde Jane Fonda'nın (1937–) oynadığı 1969 tarihli bir filmle romanın uyarlamasını yaptı. Film bir dalda Oscar kazanmış ve sekiz dalda Oscar'a aday gösterilmişti. Pollack'ın filmi dönemin yoksul ama hırslı amatör dansçılarının geçinmek için nasıl sabaha kadar dans ettiklerini ortaya koymaktaydı.

Ek Bilgiler

1- Amerikan Dans Öğretmenleri Topluluğu, 1923 yılında dans maratonlarına karşı imza kampanyası başlatmışlardı. Onlara göre maratonlar sağlık için zararlı, eğlence olarak yararsız ve dans sanatı açısından tam bir rezaletti.

2- Efsaneye göre Montana Butte'deki Rensaw Hall'da yapılan ilk dans maratonu da on beş saatin ardından bir sağlık delegesi tarafından durdurulmuştu.

3- Meksiko City 1933 yılında dans maratonlarını yasaklamıştı. Onlara göre maratonların kimseye faydası yoktu.

Salvador Dali

Büyük gözleri, yukarı kıvrılmış komik bıyıkları, baston koleksiyonu ve alışılmadık değerlendirmeleri ile ressam Salvador Dali (1904–1989) parçası olduğu sanat akımının cisimleşmiş hali gibiydi: sürrealizm. Dali ününü eksantrik dâhi kişiliği ve yenilikçi eserlerine olduğu kadar şovmenliği ve reklam düşkünlüğüne de borçluydu.

Fantastik görsel imgeleri ve bilinçaltını kullanımı ile sürrealizm, 1920'lerde Avrupa sanatının önemli bir akımı olarak ortaya çıkmıştı. Dali'nin ilk büyük uluslararası atılımı 1928 yılında gerçekleşti. Üç resmi, Pittsburg'daki Uluslararası Carnegie Sergisi'nde sergilendi. Bir yıl sonra Paris'teki tek kişilik ilk gösterisini yaptı.

Bu dönemde "paranoyak-eleştirel yöntem"i geliştirdi. Bu yöntemde, kendi psikotik-halüsinasyonlarından sanat yapıtları meydana getirmek için yararlanıyordu. Akımın tarihindeki en ünlü eser olan *The Persistence of Memory* (1931) adlı tablosu ile yerini sağlamlaştırdıktan sonra sürrealizmin en ünlü ismi konumuna geldi. Çalışma Dali'nin en karakteristik imajlarından bazılarını içeriyordu. Bunların arasında; zamanın bükülmesini temsil eden eriyen saat, çürümeyi temsil eden karıncalar ve Katalonya'nın kır manzarası vardı.

On yılın kalan bölümünde sürrealist eserleri sergilerde gösterilmeye devam etse de, politik düşünceleri nedeniyle 1934 yılında akımdan dışlandı (Diğer sürrealistlerin büyük bölümü marksistti.).

1940'lardan başlayarak dini, bilimsel ve tarihi temalara yoğunlaşmaya başladı. Kariyeri boyunca son derece verimliydi. Bu durum 1980 yılında Paris'te açtığı 168 resim, 219 çizim, 38 obje ve 2000'den fazla belgeden oluşan retrospektif sergide de bütün çıplaklığı ile açığa çıkmıştı.

Dali'nin şovmenliği, çok ürün vermesi ve kibirli olması sıkça eleştirilmesine neden oldu. Onun gözünde ise eleştirmenler yalnızca kendisini kıskanan sanatçılardan ibaretti. 1958 yılında gazeteci Mike Wallace (1918–2012) hangi sanatçıya hayran olduğunu sorduğunda şöyle yanıtlamıştı: "Önce Dali, Dali'den sonra Picasso." Hayranlık duyduğu sanatçılar listesi bundan ibaretti.

Dali seksen dört yaşında kalp yetmezliğinden öldü.

Ek Bilgiler

1- Dali çeşitli alanlarda ürünler verdi. Yağlı boya, sulu boya, çizim, grafik, heykel, film, fotoğraf ve kuyumculuk bunlardan bazılarıdır.

2- Film alanındaki katkılarının da altı çizilmelidir. İspanyol yönetmen Luis Buñuel (1900–1983) ile birlikte önemli iki sürrealist film yaptı: "Un chien andalou" (1929) ve "L'âge d'or" (1930). Dali aynı zamanda Alfred Hitchcock (1899–1980) tarafından çekilen "Spellbound" (1945) filmindeki düşsel sahnelerin hazırlanmasına yardımcı oldu. Walt Disney (1901–1966) ile birlikte, yayınlanması 2003 yılında gerçekleşen "Destino" animasyonunun yapımına katkılarda bulundu (Dali 1945 ve 1946 yıllarında Destino üzerinde çalışmıştı.).

3- Sansasyon yaratan yorumlar yapmak Dali'nin kişiliğinin bir parçasıydı. Bir keresinde Fransız usta Paul Cézanne (1839–1906) için "Gördüğüm en beceriksiz ressam" demişti.

Carl Sandburg

Amerikan tarihindeki en iyi şairlerden olan Carl Sandburg (1878–1967), en çok Orta Batı'nın ünlü endüstri şehrinin verimliliğini, gücünü ve sahip olduğu özgün karakteri yücelttiği "Chicago" (1914) şiiriyle ve on yıllar sonra yazdığı uzun Abraham Lincoln biyografisi ile anımsanmaktadır. Sandburg'un anlaşılır ve canlı şiirleri onu yaşadığı sırada oldukça popüler biri haline getirmişti. Çalışmaları günümüzde de oldukça geniş bir okur kitlesine hitap etmektedir.

Batı İlinois'teki küçük bir şehir olan Galesburg'da yaşayan yoksul bir İsveçli çiftin çocuğuydu. Küçük yaşta okuldan ayrıldı. Onlu ve yirmili yaşlarında kötü işlerde çalışmak zorunda kalmıştı. Bu dönemde yerel kültürü ve Orta Batı geleneklerini yakından tanıma fırsatı buldu. Yerel politik kampanyalardan berber dükkanlarına ve çiftliklere kadar bölgeye aşinaydı. 1913'te Chicago'ya yerleşti ve gazetecilik yapmaya başladı. Bir yandan da şiirler yazıyordu.

İlk şiir derlemesi olan *Chicago Poems* (1916) çok popüler oldu ve ünlü "Chicago" şiiri onu ünlü biri yaptı. Bu çalışma Sandburg'un şiire yaklaşımının çok güzel bir örneğidir: Şiiri vurgulu ve açıklayıcı ifadelere dayanır. Basit ve çağrışım gücü yüksek imgelere yer verir. Efsanevi Chicago betimlemesinde olduğu gibi: "Fırtınalı, dinç, kavgacı / Büyük omuzların şehri." Şiirlerini, genellikle kafiyesiz serbest nazımla yazmıştır. Dili geleneksel şiirden çok daha özgür ve anlaşılır bir biçimde kullanmaktadır. Şehriyle gurur duymasına rağmen suç, fuhuş ve yoksulluk gibi sorunların farkındadır. Şehrin dayanıklılığı ve zorlukları yenme gücüne ise hayranlık beslemektedir.

Sandburg sıklıkla 19. yüzyılın büyük popülist şairi Walt Whitman (1819–1892) ile karşılaştırılmaktadır. Gerçekten de Sandburg, Whitman'ın başyapıtı *Leaves of Grass* (1855) adlı çalışmasında serbest şiiri kullanma biçimine büyük bir hayranlık beslemektedir. Whitman'ın Amerikan toplumuna özgü basit, günlük ve özgün meseleleri yüceltişi ilgisini çeker. Whitman gibi

Sandburg da Amerikan halk sanatı ve demokratik sisteminden büyülenmiştir. Şiirlerinin dışında Amerikan tarihi ve müziği ile ilgili düzinelerce kitap yazmıştır.

Ek Bilgiler

1- Aynı zamanda sahneye çıkmaya da hevesliydi. Okuma günlerinde halk şarkıları ve öyküleri kullanarak dinleyenlerini eğlendirmekten hoşlanırdı.

2- Walt Whitman gibi Sandburg de Abraham Lincoln hayranıydı. Onun biyografisini yazmak için uzun yıllar harcamış ve 1940 yılında bu çalışmasıyla tarih dalında Pulitzer Ödülü kazanmıştı.

3- Amerikalı çocukların ulaşabileceği peri masallarının çoğu Avrupa kaynaklıydı. Sandburg kendi peri masallarını yazma kararı vermişti. Bunlar belirgin bir biçimde Amerikan karakteri taşıyan peri masalları olacaktı.

Bessie Smith

Columbia Records, Bessie Smith'i (y. 1894–1937) "Blues Müziğin Kraliçesi" ilan ettiğinde müzik basını aynı fikirde olmadığını açık bir biçimde ortaya koymuştu. Kraliçe unvanı onun için yeterli değildi. Ünlü şarkıcıya verilmesi gereken unvan "Blues'un İmparatoriçesi" olmalıydı.

Bessie Smith, 1920'lerin ve 1930'ların en popüler blues sanatçısıydı. Kayıt stüdyosuna girmeden önce de bir performans sanatçısı olarak önemli bir başarı kazanmıştı. 1912 yılında Smith "Blues'un Anası" lakaplı Gertrude Rainey (1886–1939) ile bir revüde birlikte şarkı söylemiş, yaşlı yıldızı kendisine hayran bırakmıştı. Rainey, Tennessee'li sanatçıya başarılı bir sahne performansı için kimi tüyolar verecek ve çok geçmeden boynuz kulağı geçecekti.

Smith, 1920'de Atlantic City'de kendi şovuna başladı. 1923 yılında New York'a gitti ve vodvil turnesinde muazzam bir ilgi gördü. Aynı yıl Columbia ile bir sözleşme imzaladı ve ilk albümünü çıkardı.

Smith Columbia'nın "race record" serisinin ilk şarkıcısıydı. Şirket Afro-Amerikan blues müziğinin popülerliğinden faydalanmayı umuyordu. Smith'in ilk eserleri olan *Gulf Coast Blues* (1923) ve *Down Hearted Blues* (1923) çok popüler oldu ve iyi sattı. Diğer hit eserleri ise *Baby Won't You Please Come Home* (1923) ve *Nobody Knows When You're Down and Out* (1929) idi.

Büyük Buhran'ın Amerika'nın eğlence bütçesini kısması ve sesli filmlerin yaygınlaşması ile birlikte Smith'in yıldızı sönmeye başladı. Sesli filmlerin çekilmesi vodvil performanslarının cazibesini yitirmesine yol açtı. Her şeye rağmen Smith formunun zirvesindeydi ve hâlâ gençti. Kimileri 1930'larda yeniden popüler olacağını umuyordu. Ne var ki böyle bir şansı olmadı. 26 Eylül

1937 tarihinde Mississippi'de geçirdiği bir trafik kazasında "Blues'un İmparatoriçesi" hayata gözlerini yumdu.

Ek Bilgiler

1- 1975 yılında folk-rock grubu "The Band", ismini Bessie Smith'den alan bir parça yaptı.

2- Smith'in doğum tarihi kimi zaman Temmuz 1892, kimi zamansa 15 Nisan 1894 şeklinde gösterildi. Hangisinin doğru olduğu kesin olarak bilinemese de Smith doğum günü olarak 15 Nisan'ı tercih ederdi.

3- Smith 1929 yılında "St. Louis Blues" filminde başrol oynadı. Sanatçıya ait yegâne kamera görüntüsü bu filmde yer almaktadır.

Greta Garbo

İsveç doğumlu Greta Garbo (1905–1990), 1930'ların en büyük gişe yıldızıydı. Sessiz filmlerden sesli filmlere başarılı bir biçimde geçiş yapan az sayıdaki sanatçıdan biriydi. Otuz altı yaşında emekli olduğundan kariyeri nispeten kısa sürmüştü. Buna karşılık ekran ışığı ve sinema perdesi dışındaki gizemli yaşantısı nesiller boyunca sinemaseverleri büyülemeye devam etti.

Stockholm'de doğan Garbo'nun asıl adı Greta Lovisa Gustafsson'du. Efsanevi Hollywood yapımcısı Louis B. Mayer tarafından keşfedilmeden önce çeşitli Alman ve İsveç filmlerinde rol almıştı. İlk sözleşmesini MGM ile yaptı ve 1926 yılında ilk üç filmini çekti: *The Torrent, The Temptress* ve *Flesh and the Devil.*

İsveç kökenli, yorgun bir Amerikan fahişesini canlandırırken sinema tarihine geçen ilk sözlerini söylemişti: "Bir viski ver bana, bir de zencefilli gazoz. Hadi bakalım cimrilik yapma." Aksanıyla ilgili endişeler yersiz çıkmıştı. Gırtlaktan konuşması sadece gizemli ve şuh havasının daha da artmasına yarıyordu. 1930'lar boyunca, Büyük Buhran yaşanıyor olmasına rağmen her film için 500 bin dolardan fazla aldığı söyleniyordu.

Olağanüstü güzelliği ile Garbo, hızla ünlü bir sessiz film yıldızı haline geldi. Ona "İsveç Sfenksi" deniliyordu. İskandinav aksanı, MGM'in 1930 yılına kadar onu sesli filmlerde oynatmasına mani olmuştu. Bu tarihte Eugene O'Neill'in *Anna Christie* oyunundan yapılan bir uyarlamada rol aldı. Rolüyle fazlasıyla adından söz ettirmişti. Öyle ki, MGM filmi tanıtırken "Garbo Konuşuyor" sloganı ile bir reklam kampanyası başlatmıştı.

Bütün ünlü film replikleri içerisinde belki de en ünlü olanı, en iyi film dalında Oscar alan *Grand Hotel* (1932) filmindeki sözleridir. Filmde Rus bir balerini canlandıran Garbo, "Yalnız olmak istiyorum" der. Bu cümle Garbo'nun ömrünün geri kalan kısmında, özellikle 1941 yılında emekliye ayrılıp sessiz bir hayat sürmeye başladıktan sonra yankılanmaya devam edecektir.

MGM'in "Garbo Gülüyor" sloganı ile piyasaya sürdüğü klasik romantik komedi *Ninotchka* (1939) Garbo'nun son önemli performansıdır. Tam dört kez en iyi oyuncu dalında Oscar'a aday gösterilmişse de ödülü kazanamamıştır. İki yıl sonra, son filmi olan *Two-Faced Woman*'ın (1941) ardından emekliye ayrılır.

Sonraki elli yıl boyunca hiçbir röportaj vermemiş, kamuoyundan uzak durmuştur. Buna rağmen seksen dört yaşında ölene dek efsanesi büyümeye devam etmiştir.

Ek Bilgiler

1- Garbo "Flesh and Devil"in başrol oyuncularından John Gilbert'le 1926 yılında nişanlanmıştır. Ancak son anda evlenmekten vazgeçer. Hiçbir zaman evlenmeyen Garbo'nun biseksüel olduğu düşünülmektedir.

2- MGM tarafından çekilen son sessiz film olan "The Kiss"de (1929) başrol oynamıştır.

3- 1954 yılında Guinness Rekorlar Kitabı'nda Garbo "Yaşamış en güzel kadın" olarak geçmektedir.

4- 1955 yılında Oscar Onur Ödülü almıştır.

Köktencilik

Köktencilik terimi, 1910'larda modern bilimi reddeden ve İncil'in kelimesi kelimesine Tanrı'nın sözleri olduğunu savunan Hıristiyanları tanımlamak için kullanılmıştır. Neredeyse bir yüzyıl sonra köktencilik halen Amerikan dini düşüncesinin önemli bir ögesi olmaya devam etmektedir. ABD'de ve dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan ve kendilerini evanjelik Hıristiyanlar olarak adlandıran milyonlarca insan bu düşünceyi benimsemektedirler.

19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başlarındaki bilimsel gelişmeler köklü Hıristiyan inançlarına meydan okuyordu. Charles Darwin (1809–1882) tarafından yapılan biyolojik araştırmalar hayvanların diğer canlı türlerinden evrimleştiğini ortaya koymuştu. Bu İncil'deki yaratılış hikayesi ile çelişen bir durumdu. Albert Einstein (1879–1955) gibi bilim insanlarının çalışmaları evrenin kutsal kitaplarda anlatıldığından çok daha karmaşık ve kompleks bir yapıya sahip olduğunu ortaya koyuyordu.

Bu bilimsel keşiflere bir yanıt olarak kimi Hıristiyan bilginler 20. yy başlarında inançlarını yenilemeye başladılar. Emekli bir Harvard başkanı olan Charles W. Eliot (1834–1926) 1909 yılında "Dinin Geleceği" adıyla bir konuşma yaptı. Konuşmasında dinin zaman içerisinde otoriteye dayanmaktan uzaklaşacağı fikrini işledi. Gelecekte "ölü atalara, öğretmenlere ya da yasa koyuculara" tapılmayacaktı. Gelecekte dinlerde kişisel kurtuluş takıntısı olmayacak, iç karartıcı hava bütünüyle ortadan kalkacaktı.

Eliot'un konuşması ve yüzyılın başlarında dini inançlarla ilgili yaygınlaşan şüphecilik, muhafazakar Hıristiyanlar arasında bir tepkinin gelişmesine neden oldu. Bir yıl sonra Princeton Teoloji Semineri'nin üyeleri Hıristiyanlığın özüne ilişkin olduğuna inandıkları temel prensiplerini açıkladılar. Bunların arasında İncil'in yanılmazlığı ve çarmıha gerildikten sonra İsa'nın yeniden hayata dönüşü de bulunuyordu.

Köktencilik özellikle Babtistler ve Metodistler arasında taraftar buldu. Köktencilik, 1920'lerin başlarında okullarda evrim teorisinin okutulmasına karşı bir kampanya yürüttü. Hıristiyan gruplar, eğitimcileri evrim yerine yaratılışı öğretmeye zorladılar. Günümüzde köktenciliğin çeşitli Hıristiyan gruplarında destekçileri bulunmaktadır.

Ek Bilgiler

1- Köktenciliğin önde gelen destekçilerinden biri de başkan adayı William Jennings Bryan'dı (1860–1925). "Maymun Davası" sırasında İncil'e inançlarını ortaya koyunca gazeteci H. L. Mencken (1880–1956) tarafından alay konusu yapılmıştı.

2- Köktenci terimi, bazı Müslümanları tanımlamak için ilk olarak 1980'lerdeki Lübnan rehine krizi sırasında kullanılmıştır.

3- 2007 yılında yapılan bir anket Amerikalıların %39'unun Tanrı'nın insanları bugünkü formunda yarattığını düşündüğünü ortaya koymaktadır.

Lou Gehrig

Kendi döneminde Lou Gehrig (1903–1941), "Demir At" namıyla bilinirdi. Beyzbolu kendisinden önce ve sonra pek az kişinin oynadığı gibi oynayan çelik bir makineydi. Art arda 2130 oyunda oynayarak rekor kırmıştır. Aynı zamanda sessiz ve alçakgönüllü bir adamdı. Ne var ki "New York Yankees"ten takım arkadaşı Babe Ruth'un (1895–1948) gölgesinde kalmıştı.

Gehrig, kariyerini ve yaşamını erkenden sonlandıran nadir görülen hastalığı ile anılan simge bir isim haline gelmiştir. Beyzbolu bıraktıktan iki ay sonra Yankees Stadyumu'nda kalabalıklara yaptığı dokunaklı veda konuşması bugün dahi hatırlanmaktadır.

Gehrig, Manhattan'da doğmuş ve Columbia Üniversitesi'ne gitmiştir. Yankees 1923 yılında onunla sözleşme imzalamıştır. 1925 yılından itibaren düzenli olarak birinci kalede bulunmuştur. Yedek vurucu olarak yer aldığı bir oyunun ardından, Gehrig birinci kalede savaş gazisi Wally Pipp'in (1893–1965) yerine geçmiştir. Sonraki on üç yıl boyunca yerini koruyacaktır. Art arda 2130 oyunda yer alma rekoru ancak 1995 yılında "Baltimore Orioles"teki Cal Ripken Jr. (1960–) tarafından kırılabilecektir.

Gehrig çok geçmeden beyzbol tarihinin en iyi vurucularından biri haline gelmiştir. 1927 yılında 47 kez topu oyun alanının dışına göndermiş ve 0,373'lük bir vuruş ortalamasıyla 175 sayı yapmıştır. Aynı yıl 60 kez topu oyun alanının dışına gönderen Ruth dışında hiçbir oyuncu bir sezonda böyle bir sonuca ulaşamamıştır.

1931 yılında Gehrig 184 RBI (vurucunun fırlattığı topa karşılık koşucunun skor kazanıp kazanmadığını gösteren bir beyzbol istatistiği) ile halen korunan bir lig rekoruna sahiptir. 1934 yılında Amerikan Ligi'nin üçlü tacını kazanmıştır (0,363 vuruş ortalaması, 49 kez topu oyun alanının dışına gönderme, 165 RBI).

1938 yılında, 1925'ten beri ilk kez Gehrig'in vuruş ortalaması 0,300'ün altına düşmüştür. O sezon tüm müsabakaların başlangıç kadrosunda yer almıştır. Fakat 1939 yılında yalnızca sekiz maça çıkabilmiştir. İlk kez kendi isteğiyle oyun dışında kalmaktadır. Böylece kesintisiz oyunculuğu ve kariyeri 2 Mayıs 1939 tarihinde son bulur.

Bir ay sonra Gehrig'e beyin hücrelerinin yavaşça bozulduğu nörolojik bir hastalık olan "amyotrofik lateral skleroz" teşhisi konuldu. Günümüzde bu hastalık genellikle "Lou Gehrig Hastalığı" olarak anımsanmaktadır.

4 Temmuz 1939 tarihinde Yankees, Gehrig için bir kutlama toplantısı düzenledi. Toplantı sırasında eski yıldız yaklaşık 62 bin hayranına şöyle seslendi: "Bugün kendimi dünyanın en şanslı insanı sayıyorum." İki yıldan kısa bir süre içerisinde, henüz otuz yedi yaşında ALS hastalığı nedeniyle hayatını kaybetti.

Ek Bilgiler

1- Gehrig'in forma numarası 4'tü. Bu profesyonel spor tarihinde özel olarak bir sporcuyla birlikte emekli edilen ilk forma numarasıdır.

2- Gehrig, Dünya Serisi oyunlarında 0,361 vuruş ortalaması ile Yankees'in altı Dünya Serisi ve yedi şampiyonluk kazanmasına yardımcı olmuştu.

3- Gehrig birinci lig "Kariyer Büyük Slam"i rekorunu (23) halen muhafaza etmektedir. Kariyerini 0,340 vuruş ortalaması, 493 kez topu oyun alanın dışına gönderme ve 1995 RBI skorları ile tamamlamıştır.

Al Jolson

Al Jolson (1886–1950), kendi döneminde vodvillerin ve Broadway'in en popüler eğlence sanatçıları arasında yer almaktaydı. Aynı zamanda yenilikçi prodüksiyon *The Jazz Singer*'daki (1927) rolüyle anımsanmaktadır. Jolson, önde gelen sahne sanatçılarının genellikle siyah maskeyle sahneye çıktıkları dönemin temsilcilerindendir.

Jolson ve ailesi, o henüz bir çocukken Litvanya'dan Washington DC'ye göç etmişlerdir. Jolson erken yaşlarından itibaren sokak ve sahne sanatçılığı yapmıştır. 1898 Amerikan-İspanyol Savaşı sırasında Amerikan askerlerini eğlendirmiştir. 1911 yılında Broadway'de ve ülke çapındaki turlarda çeşitli gösteriler yapmıştır.

Jolson, çağdaşlarının sert ve soğuk tutumlarına karşılık, sahnede son derece canlı ve karizmatikti. Kimi zaman seyircileri eğlendirmek için belirlenmiş programın dışına çıkarak solo konserler verdiği bile olurdu. 1910 ve 1920'lerde ses sanatçısı olarak da parlak bir kariyeri vardı. Plakları 10 milyondan fazla satan ilk şarkıcı olmuştu.

Jolson *The Jazz Singer*'da kısmen kendini oynuyordu. Film bir sinagog kantorunun seküler bir eğlence sanatçısı olmak isteyen oğlunun hikayesini anlatıyordu. Şarkı ve konuşmaların görüntülerle senkronize edildiği ilk uzun metrajlı film olan *The Jazz Singer,* büyük bir gişe başarısı elde etti. Filmi, kısa süre içerisinde Jolson'un daha da büyük bir başka başarısı izleyecekti: *The Singing Fool* (1928).

Jolson hem sahnede hem de beyazperdede, döneminin en başarılı siyah maske performanslarını sergiliyordu. Siyah maske kullanımı dönemin eğlence sektöründe son derece yaygın olsa da, bu tartışmalı uygulama Jolson'un imajını ve popülerliğini ölümünden beri gölgelemiştir.

1940'larda Jolson neredeyse emekli olmuştu. Arada sırada turlar düzenliyor ve Broadway şovlarına çıkıyordu. 1946 yılında kendi hayatını anlatan *The Jolson Story* ile birlikte kariyeri yeniden canlandı. Eski plakları yeniden basılmaya başlamıştı.

Kalp yetmezliğine rağmen II. Dünya Savaşı sırasında Amerikan askerleri için gösteriler düzenledi. 1950 yılında aynı şeyi yapmak için Kore'ye gitti. Sonraki ay, altmış dört yaşında kalp krizi geçirerek hayata veda etti.

Ek Bilgiler

1- Kimi canlı gösterilerde seyircilerin arasına giren bir rampa kullanıyordu. Böylece onların arasında dolaşıp, izleyicilerle sohbet edebiliyordu.

2- O dönemde plak satışlarına dair bilgiler mevcut olmamasına rağmen, "Billboard" dergisi Jolson'un yirmi üç adet hit plağı olduğunu tahmin etmektedir.

3- Jolson, Jazz Singer'daki çoğu diyaloğu doğaçlama geliştirmiştir. Öte yandan filmin açılış cümlesi olan, "Henüz hiçbir şey duymadınız" onun sahne performanslarının temel bir unsuruydu.

J. Edgar Hoover

J. Edgar Hoover (1895–1972), Federal Araştırma Bürosu'nun (FBI) ilk müdürüdür. Yaklaşık elli yıl boyunca kurumun yönetiminde rol oynamıştır. Onun yönetimi altında FBI; kaçakçılarla, casuslarla ve mafyayla mücadele etmiştir. Öte yandan Hoover, FBI ajanlarının insan haklarına saygı duymadıkları gerekçesiyle eleştirilere konu olmuştur.

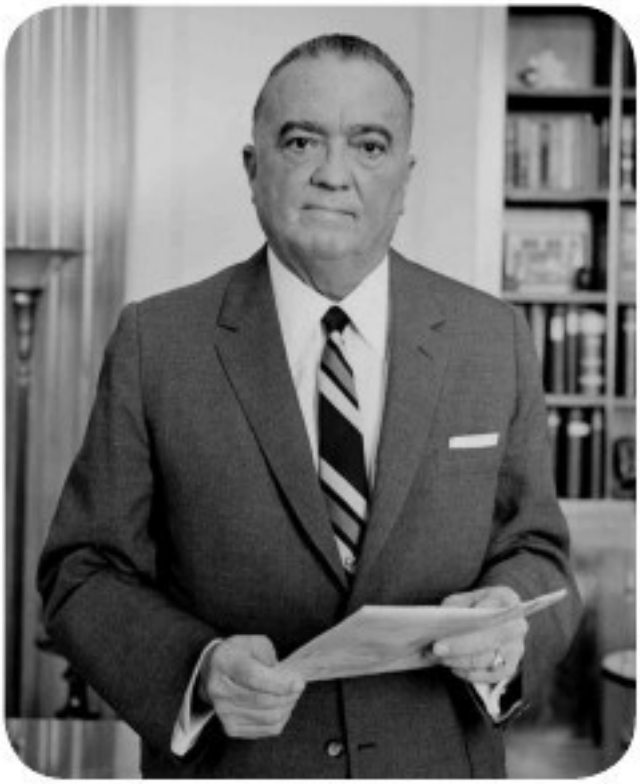

Hoover Washington DC'de doğmuştu. Hukuk fakültesini bitirdikten sonra Adalet Departmanı'na girdi. 1924 yılında yirmi dokuz yaşında bir bürokrat olarak, departmanın küçük araştırma bürosunun kontrolünü eline aldı.

Onun yönetimi altında, 1920'lerde büro hızla genişledi. Esas olarak içki kaçakçıları ve banka soyguncularına yoğunlaşmışlardı. Federal ajanlar, ünlü banka soyguncusu John Dillinger'ı yakalamış (1903–1934) ve Chicago'daki Biograph Tiyatrosu'nun dışında kurşun yağmuruna tutarak öldürmüşlerdi. Hoover büronun başarılarını sahiplenmek konusunda son derece hızlıydı. Büyük Buhran'ın suçla dolu yıllarında yasanın ve düzenin yüzü haline gelmişti.

1935 yılında büro, Federal Araştırma Bürosu (FBI) adını aldı. Franklin D. Roosevelt (1882–1945) Hoover'ı müdür yaptı. Ölene kadar bu görevde kalacak ve sekiz ABD başkanı için çalışacaktı.

Soğuk Savaş döneminde Hoover ABD'deki komünist ajanları bulmakla uğraştı. Ajanlarını yurttaşlık hakları gruplarına sızdırdığı ve illegal araçlarla liderleri Martin Luther King Jr'ı (1929–1968) dinlettiği için çok eleştirildi. Hoover onların komünist olabileceklerinden korkuyordu. COINTELPRO adı verilen bu program 1970'lerde ortaya çıkarıldı ve kongre tarafından kınandı.

Pek çok başkan Hoover'ı işten çıkarmayı düşünse de, bir suç savaşçısı olarak sahip olduğu popülarite ve kamusal yaşamdaki neredeyse her bilinen kişi için tuttuğu kalın dosyalar onu Washington'da daimi biri hale getirdi.

Özel hayatı tam bir bilmeceydi. Görünüşte kendisini tamamen işine verdiği duygusu uyanıyordu. Hiçbir zaman evlenmedi. Eşcinsel olduğu yönünde söylentiler dolaşıyordu.

Hoover'ın ölümünün ardından yapılan reformlarla dinleme cihazlarının kullanımına kısıtlama getirildi. Geleceğin müdürlerine on yıl görev kısıtlaması getirildi. Böylece başka hiç kimsenin Hoover gibi beklenmedik bir güce ulaşması istenmiyordu.

Ek Bilgiler

1- Washington DC'deki FBI karargahı ölümünün ardından "Hoover" adını aldı.

2- 1950 yılında, FBI'ın en çok aranan on kişi listesini yapmak Hoover'ın fikriydi.

3- Hoover'ın döneminde FBI, Kaliforniya'dan genç bir hukuk mezununun başvuru formunu geri çevirmişti: Richard M. Nixon (1913–1994).

Robert Frost

Robert Frost (1874–1963), 20. yüzyıl Amerika'sında yazılmış mektupların kıdemli devlet adamıydı. Öte yandan o, hem eleştirmenlerin hem de sıradan okuyucunun saygı duyduğu ulus çapında tanınmış bir şairdi. Sık sık alıntı yapılan biri olarak Frost, Amerikan yazın geleneğindeki en çok yanlış anlaşılan şairlerden biri olmanın karmaşık ayrıcalığından ötürü hoşnuttu. Okuyucular Frost'un çalışmalarını genellikle kırsal yaşamın kendine özgü bir anlatımı olarak yorumladılar. Gerçekte ise şiirleri, karanlık ve ironik bir mizahla hatta kötümserlikle yüklüydü.

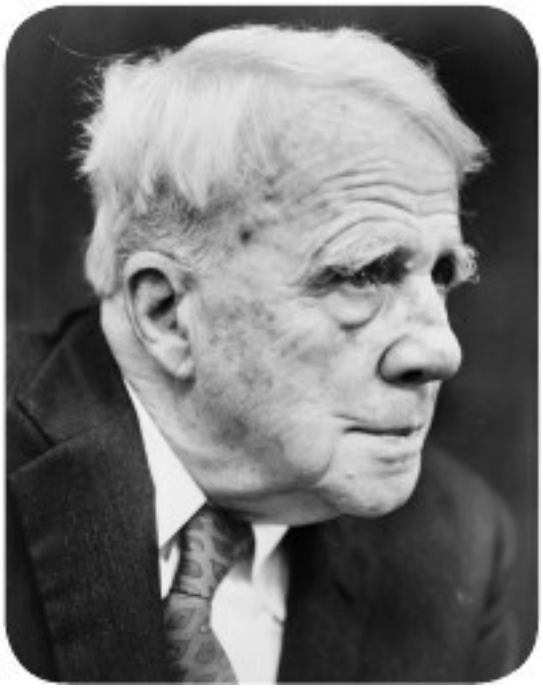

Kaliforniya'da doğan Frost, New England'da yetişti. Bu bölgeyle çok güçlü bağları vardı. Şiir kariyeri yapmak üzere Dartmouth'tan ayrıldıktan sonra, uzun yıllar hayal kırıklığına uğramış biri olarak dolaştı durdu. Şiirler yazsa da bunları yayınlatamadığından emeğinin mali karşılığını alması bir türlü mümkün olamıyordu.

Sonunda Frost 1912 yılında ABD'den ayrıldı. Çalışmalarının Londra'da daha fazla ilgi görebileceğini ummuştu. Frost'un umutları boşa çıkmadı ve ilk kez 1913 yılında tam bir şiir derlemesi Birleşik Krallık'ta yayınlandı. Amerikalı şair Amy Lowell (1874–1925), Frost'un şiirlerini beğeniyordu. Bunları Amerika'ya getirdi ve bıkıp usanmadan Frost'u insanlara anlattı. Büyük ölçüde Lowell'ın çabalarının bir sonucu olarak, Frost'un çalışmaları çok satanların arasına girdi. Oldukça hızlı bir biçimde ünlü birisi haline gelmişti.

Frost'un şiirleri 19. yy New England'ının romantik geleneğinden ayrılıyordu. Doğayı yücelten betimlemelerden vazgeçerek, karanlık ve sorunlu doğa manzaralarına yöneldi. Dilinin basitliği ve kullandığı doğal imgeler, şiirlerinin karmaşıklığını örtüyordu. Eserleri basmakalıp yorumları geçersiz kılan, karmaşık çalışmalardı.

Frost'un insanların bariyerler inşa etmeye olan eğilimini anlatan "Mending Wall" şiiri, yaşam tercihlerinin gelişigüzelliği üzerine genellikle yanlış anlaşılan bir düşünce olan "The Road Not Taken", dünyanın sonuna ilişkin arsızca bir anlatı olan "Fire and Ice", doğa ve medeniyet arasındaki sınırlarla ilgili karanlık şiiri "Stopping by Woods on a Snowy Evening" en ünlü şiirleri arasında yer almaktadır.

Ek Bilgiler

1- Frost çalışmalarıyla dört kez Pulitzer Ödülü kazanmıştır. Bu, Amerika tarihindeki diğer şairlerin ulaşamadığı bir başarıdır.

2- 1961 yılında Başkan John F. Kennedy'nin (1917–1963) göreve başlama töreni için "Dedication" isimli bir şiir yazmıştır. Ne var ki seksen altı yaşına gelmiş olması nedeniyle zayıflayan görme gücü ve kış güneşi, notlarını okumasını güçleştirmiştir. Bu nedenle son dakikada eski bir şiiri olan "The Gift Outright"ı ezberden okumuştur.

3- Frost, zaman içerisinde kendini kanıtlamış şiir biçimlerini ve kafiye şemalarını çağdaş tekniklere tercih etmeye başladı. Serbest nazım için, "ağ olmadan tenis oynamak gibi" diyecektir.

Aaron Copland

Klasik müzik kimi zaman, toplumun üst tabakası tarafından toplumun üst tabakası için üretilmiş elit bir sanat formu olarak değerlendirilmiştir. Buna rağmen besteciler sıklıkla popüler sanat geleneklerinden de ilham almışlardır. Bu eğilimin en güzel örneklerinden biri de Amerikan bestecisi Aaron Copland'dir (1900–1990). Özgün bir Amerikan klasik müzik tarzı geliştirmeye çalışmış ve bunu Amerika'ya has popüler bir müzik türünü temel almıştır: Caz

Brooklyn'de doğan Copland genç bir delikanlıyken piyano dersleri almaya başlamış, klasik müziğin ve besteciliğin temellerini öğrenmiştir. Liseyi bitirdikten sonra bestecilik üzerine çalışmak için Paris'e gitmiştir. Burada avangard modern müziğin zirve ismi olarak kabul görmüş ve sanatını caz üzerine temellendirmiştir.

Müzik tarihçileri Copland'in kariyerini iki döneme ayırmaktadırlar. Bunlardan ilki ağırbaşlı dönemidir. Bu dönemde caz etkisi ve modernizme eğilimi çok daha belirgindir. Bu dönemde hazırladığı belli başlı eserleri arasında *Symphony for Organ and Orchestra* (1924), *Music for the Theater* (1925) ve *Dance Symphony* (1925) yer almaktadır.

Kariyerinin sonraki dönemlerinde Copland'in popülist eğilimleri daha çok ön plana çıkmaya başlamıştır. Bölgesel dönem olarak adlandırılan bu aşamada ilhamını genellikle Amerikan halk geleneklerinden almıştır. Ünlü kanun kaçağını anlatan öyküyü temel aldığı *Billy the Kid* (1938) isimli bale eseri ve büyük Amerikan başkanını anlattığı *Lincoln Portrait* (1942) gibi.

Copland, kariyeri boyunca avangard ürünler vermeye devam etse de çalışmalarını giderek popüler temalı eserler üzerine yoğunlaştırmıştır. *Of Mice and Men* (1939) ve *Our Town* (1940) gibi film müzikleri yapmıştır. En ünlü şarkılarından olan yurtseverlik temalı *Fanfare for the Common Man,* 1943 yılında icra edilmiş ve en iyi bilinen, aynı zamanda en sık icra edilen eseri olarak kalmıştır.

Ek Bilgiler

1- Copland, New York Filarmoni Orkestrası şefi Leonard Bernstein'ın (1918–1990) yakın bir dostuydu. Copland'in eserlerini en iyi Bernstein'ın yönettiği düşünülüyordu.

2- 1930'larda Komünist Parti'yi savunduğu için uzun yıllar ve özellikle de 1950'lerin komünizm korkusu döneminde parti üyesi olmakla itham edilmiştir.

3- Genç bir delikanlıyken Copland'in piyano öğretmeni Rubin Goldmark'tı (1872–1936). Goldmark aynı zamanda George Gershwin'e (1898–1937) de dersler vermişti.

Marx Kardeşler

Marx Kardeşler, sinema tarihinin en ünlü komedyen ailelerinden biriydi. 1929–1949 yılları arasında birlikte çektikleri on üç film sinema tarihinin en unutulmaz espri ve diyaloglarından bazılarını içermektedir.

Marx Kardeşler, komedi filmleri ile ilgilenen herkes için tanıdık hale gelmişlerdir:

-Asıl adı Julius Henry (1890–1977) olan Groucho, aceleci, bıyıklı, laf cambazı ve gözlüklüdür.

–Asıl adı Leonard (1887–1961) olan Chico ise piyano çalan İtalyan aksanlı bir serseridir.

–Asıl adı Adolph (1888–1964) olan Harpo ise arp çalan sessiz bir palyaçodur.

Asıl adı Herbert (1901–1979) olan dördüncü kardeş Zeppo, sıradan bir adamı canlandırarak sadece kardeşlerin yaptığı beş filmde rol almıştır.

Marx Kardeşler, göçmen Sam ve Minnie'nin çocukları olarak New York City'de doğdular. Annelerinin teşvikiyle kardeşler, komedyen amcaları Al Shean'in ardından şov dünyasına girdiler.

Kariyerleri vodvil sahnesinde başladı. Daha sonra Broadway'e gittiler. 1929 yılında çok popüler olan Broadway gösterilerinin film versiyonu *The Cocoanuts* gösterildi. *Animal Crackers* (1930), *Monkey Business* (1931), *Horse Feathers* (1932) ve *Duck Soup*'un (1933) içinde yer aldığı başarılı filmleri kaotik abartılı komedi, güldürü ve müzikal performanslardan oluşuyordu.

Groucho makyaj bıyığı, kalkık kaşları, özlü ve vurucu şakaları ile grubun temel taşıydı. Diğer karakterler ve hikaye onun etrafından dönerdi. Hareketleri filmin bir parçası olmakla birlikte, her şakasından sonra bilinçli biçimde göz kırparak seyirci ile direkt iletişim kurardı. Robert Ebert şöyle der: "Groucho'nun diyaloglarının üzerinde konuşmak onları alıntılamadan imkansız, Groucho'nun esprileri kendisine has anlatma şekline dayandığı için onu alıntılamaya çalışmak ise faydasızdır…"

Siyaset, savaş ve hükümetle ilgili bir taşlama olan *Duck Soup* kardeşlerin en başarılı filmi olarak kabul görmüştür. Gişede başarısız olsa da, faşist lider Mussolini'yi filmin İtalya'da yasaklanmasına neden olacak denli ürkütmeyi başarmıştır.

Marx kardeşler arasında bağımsız bir kariyer yapan sadece Groucho olmuştur. 1947'den 1961 yılına kadar başarılı bir radyo ve TV yarışma programı olan *You Bet Your Life*'ı sunmuştur.

Ek Bilgiler

1- Bir diğer kardeş olan Milton ya da Gummo (1892–1977) diğer dört kardeşiyle birlikte sahneye çıksa da filmlerde rol almamıştır. Kariyerinin büyük bölümünde aktör ve yazarlar için yetenek ajanlığı yapmıştır.

2- Groucho daha sonra ayrılmaz bir parçası haline gelecek olan ünlü makyaj bıyığını ilk kez 1924 yapımı bir sahne prodüksiyonu olan "I'll Say She Is" için kullanmıştır. Sahneye geç kaldığından tam bir bıyık yapmaya zamanı olmamıştır.

3- Kardeşlerin birlikte çektiği son filmleri olan "Love Happy"de (1949) yirmi üç yaşında olan Marilyn Monroe'ya da rol verilmiştir.

Cephanelik Sergisi

Cephanelik Sergisi, 1913 yılında bir ay süresince New York City'deki askeri kışlada açılan çığır açıcı bir sanat sergisidir. Sergide Marcel Duchamp (1887–1968) gibi modern Avrupa sanatçılarının eserleri Amerikalı sanatseverlerin huzuruna ilk kez çıkarılmış ve ilk defa modern sanat Amerikan kültürüne tanıtılmıştır.

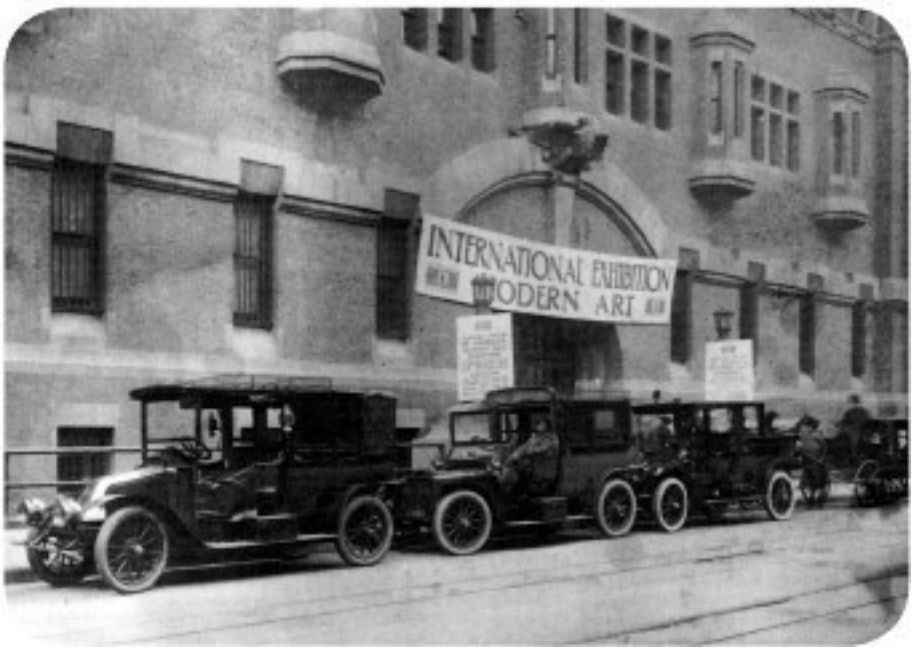

Üç yüzden fazla sanatçının yer aldığı sergide Wassily Kandinsky (1866–1944) ve Pablo Picasso (1881–1973) gibi Avrupalıların yanı sıra Mary Cassatt (1845–1926) ve George Bellows (1882–1925) gibi Amerikalı sanatçılara da yer verilmiştir. Kübizm, fütürizm, postempresyonizm ve diğer avangard sanat tarzlarını temsil eden ressam ve heykeltıraşlar sergiye dahil edilmiş ve ilk kez Amerikalı sanatseverlerin ilgisine sunulmuştur.

Sergi New York City'de 69. Alay Cephaneliği binasında 17 Şubat 1913 tarihinde açılmıştır. Serginin açık kaldığı bir aylık süre içerisinde Başkan Theodore Roosevelt (1858–1919) dahil olmak üzere binlerce Amerikalı sergiyi gezmiştir.

Tepkiler çok çeşitlidir. Düşman olanlar da hayran kalanlar da vardır. Duchamp'ın üst üste eklenmiş imajlardan oluşan hareketli bir figür olan kübist çalışması *Nude Descending a Staircase* pek çok eleştirmen tarafından alaycılıkla karşılanmıştır. Hayranları ise Duchamp'ın resimde hareketi göstermek için yeni bir teknik kullanmasını takdirle karşılamışlardır. Aralarında Roosevelt'in de olduğu eleştirmenlerse açık bir biçimde ondan nefret etmişlerdir.

Hayranlarının gözünde sergi son derece önemli bir etkinliktir. Amerikan sanatı üzerinde, çok geçmeden derin bir etki bırakmıştır. Sokak ve fabrika manzaralarını gerçek yaşama yakın bir biçimde betimleyen Amerikan sosyal gerçekçiliği, Cephanelik Sergisi'ndeki çizimlerin etkisiyle daha soyut bir sanat anlayışına doğru ilerlemiştir.

New York'ta tamamlanmasının ardından sergi Chicago'ya gitmiştir. Orada da aynı ölçüde, hayranlık ve şaşkınlık uyandırmış, ama aynı zamanda ilham kaynağı olmuştur.

Ek Bilgiler

1- "Nude Descending a Staircase" günümüzde Philadelphia Sanat Müzesi'nde sergilenmektedir.

2- Duchamp başarılı bir sanatçı olsa da 1920'lerde profesyonel bir satranç oyuncusu olmak üzere resmi bırakmıştır.

3- New York City'de 1999'dan beri her yıl yeni bir Cephanelik Sergisi açılmaktadır.

Babe Didrikson

Pek çokları "Babe" lakaplı Mildred Didrikson'u (1911–1956) 20. yüzyılın en iyi kadın atleti olarak görmektedir. Küstah ve ukala bir Teksaslı olarak, atletizm ve golf alanındaki başarıları ile tanınmaktadır. 1949 tarihinde kurulan Kadınlar Profesyonel Golf Birliği'nin (LPGA) kurucularından biri olan Didrikson'un yarattığı etki halen hissedilmektedir.

Norveç göçmeni bir ailenin çocuğu olan Didrikson ilk olarak beyzbol ve softball alanındaki yetenekleri ile kendini gösterdi. Lisedeyken basketbol oynamıştı.

1932 Amator Atletizm Birliği Şampiyonası'nda (AAU) beş müsabaka kazanarak ve bir yarışta da birinciliği başka bir atletle paylaşarak dünya atletizm yıldızlarından biri olmuştur. Bu süre içerisinde üç dünya rekoru kırmıştı. AAU takım yarışmasını, işvereni olan "Employers Casualty Insurance Company of Dallas" adına tek başına kazandı. İkinci sırada İlinois Üniversitesi'nden yirmi iki üyeli bir takım vardı.

Los Angeles Olimpiyatları'nda beş müsabakada yarışabilecek durumda olmasına rağmen, kadınların sadece üç müsabakada yer almasına izin veriliyordu. Olimpiyatlarda ilk kez düzenlenen kadınlar cirit atma yarışında altın madalya kazandı. 80 metre engellide de kendi rekorunu kırarak madalya aldı. Yüksek atlamada gümüş madalya kazandı (Aslında altın madalya almaya hak kazanmış olmasına rağmen karmaşık teknik kurallar nedeniyle gümüş madalya aldı).

Didrikson daha sonra golf sporuyla ilgilenmeye başladı. Kazandığı "dünyanın en iyi golf oyuncusu" unvanını sonraki yirmi yıl boyunca koruyacaktı. Golf kariyeri boyunca Associated Press tarafından beş kez ülkenin en iyi atleti olarak gösterildi (1945, 1946, 1947, 1950 ve 1954; atletizm dalında ilk ödülünü 1931 yılında almıştı).

On büyük turnuva başarısından sonuncusu, kolon kanseri teşhisi konulduktan ve bu hastalık nedeniyle bir ameliyat geçirdikten bir yıl sonra, 1954 yılındaki US Open turnuvasında geldi. İki yıl sonra kırk beş yaşındayken nükseden kanser nedeniyle hayatını kaybetti.

Ek Bilgiler

1- Didrikson "Babe" lakabının kendisine beyzbol oynarken topu oyun alanının dışına gönderme biçimi Babe Ruth'u (1895–1948) çağrıştırdığı için verildiğini söylemişti.

2- Associated Press, ESPN ve Sports Illustrated tarafından 20. yüzyılın en iyi kadın atleti olarak adlandırılmıştı.

3- Patty Berg (1918–2006) ve Fred Corcoran (1905–1977) ile birlikte LPGA'yı kurdu.

4- Profesyonel güreşçi George Zaharias (1908–1984) ile 1938 yılında evlendi. Evlendikten sonra Babe Didrikson Zaharias adını alsa da genellikle Babe Didrikson olarak hatırlandı.

Mickey Mouse

Mickey Mouse karakteri, 18 Kasım 1928 tarihinde kısa çizgi film *Steamboat Willie* New York City Koloni Tiyatrosu'nda gösterildiği anda "dünyaya gelmiş" oldu. Animasyon dünyasının ünlü faresi daha önce *Plane Crazy* ve *Gallopin' Gaucho* isimli iki çizgi filmde boy göstermiş olmasına rağmen asıl popülerliğine Walt Disney'in ilk sesli senkronize filmi *Steamboat Willie* ile kavuştu. Çok tutulan film, Mickey'i popüler kültürün yıldızlarından biri haline getirdi.

Walt Disney'in (1901–1966) Mickey Mouse'u bir tren yolculuğu sırasında keşfettiği söylenmektedir. O sıralar Disney, daha önce yarattığı "Tavşan Oswald" karakterinin telif haklarını kaybetmenin getirdiği sıkıntı ile boğuşmaktadır. Mortimer Mouse adında yeni bir karakterin hayalini kurar. Eşi Lillian (1900–1997), Mortimer adını sevmez ve kulağa daha hoş gelen "Mickey" ismini önerir.

Her zaman hareketli ve neşeli olan Mickey Mouse'un orijinal tiplemesi günümüzün aile dostu kemirgenine göre biraz daha haşarıdır. Daha sonra stüdyo *Steamboat Willie*'nin otuz saniyelik bir bölümünü Mickey'in şiddet içeren davranışları nedeniyle çıkarmak zorunda kalacaktır. Mickey *Steamboat Willie*'den sonra da 1940 tarihli *Fantasia* gibi çeşitli yapımlarda star olarak boy göstermiştir.

Walt Disney Corporation'un logosu haline gelince Mickey'in sinema kariyeri geri plana itilir. Mickey Mouse, Club TV programının başlaması ve Disneyland eğlence merkezinin açılışı ile 1955 yılında yeniden ön plana çıkacaktır. Mickey zamanla saatlerde, beslenme çantalarında, tişörtlerde ve Disney'in eğlence merkezi ile ilgili her yerde boy göstermeye başlar.

Amerikan tipi aile eğlence kültürü ile özdeşleşen Mickey, kimi eleştirmenlere göre Amerika'nın kültürel ve ticari emperyalizmini simgelemektedir. Bu eleştiriler bir yana, Mickey Mouse dünya genelinde en çok bilinen figürlerden biri haline gelmiştir.

Ek Bilgiler

1- On beşinci doğum gününde Mickey, Hollywood Onur Yolu'nda yıldızı bulunan ilk animasyon karakter olmuştur.

2- Walt Disney, Mickey Mouse'un orijinal seslendirmesini yapan kişidir. Stüdyonun işleri çok fazla artana dek Disney, Mickey Mouse'u seslendirmeye devam etmiştir.

3- 2007 yılında Hamas tarafından işletilen bir TV kanalı, Mickey Mouse'a çok benzeyen Farfour adında bir karaktere yer verir. Farfour'un tartışmalı anti-Amerikan ve anti-İsrail vaazının yarattığı tartışmaların ardından Filistinli terörist grup onun yerine bir yaban arısı kullanmaya başlamıştır.

Winston Churchill

Winston Churchill (1874–1965) kararlı liderliği ile II. Dünya Savaşı'nın en karanlık günlerinde ülkesi Büyük Britanya'yı koruyabilmiş ve 20. yüzyılın en önemli kişiliklerinden biri haline gelmiştir. Churchill uslanmaz bir romantik ve kararlı bir milliyetçiydi. Tüm bunlardan öte demokrasinin ahlaki üstünlüğünün yılmaz bir savunucusuydu.

Zengin bir ailede doğmuş olmasına rağmen, Churchill'in askeri ve politik bir lider olarak başarısı her zaman garanti görülmüyordu. Parlamentoya 1900'lerde yirmi altı yaşındayken girdi. 1911 yılında Deniz Bakanı oldu. Ne var ki I. Dünya Savaşı'nda, 1915'te Gelibolu'da yaşanan feci İngiliz yenilgisinin ardından Churchill eleştirildi ve istifa etmeye zorlandı.

Kısa sürede kariyerine geri döndü ve hazine şansölyesi olarak çalışmaya başladı (1924-1929). Bu, maliye bakanlığına benzeyen bir görevdi. Ne var ki İngiltere'yi altın standardına döndürme kararı tam bir felakete neden oldu. 1930'larda politik açıdan ciddi hiçbir etkisi yoktu. Kendisini yazmaya verdi. Alman silahlanmasının, Adolf Hitler (1889–1945) ve Nazi rejiminin yükselişinin sıkı bir muhalifi oldu.

Başbakan Neville Chamberlain'in (1869–1940) uzlaşmacı politikalarına muhalefet ediyordu. Chamberlain 1940 yılında çekilince Churchill onun halefi oldu. Fransa'nın 1940 yılı Haziran'ında işgal edilmesinin ardından sıra İngiltere'ye gelmiş gibi gözüküyordu. 1066'dan beri ilk kez İngiltere böyle bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. Churchill ilk sınavını verecekti.

Almanya İngiltere'yi işgal etmedi. Churchill halkını faşizmin barbarlığı ve tiranlığına karşı mücadele etmeye ikna etti. İngiltere, Almanya ve İtalya karşısında bir dizi askeri başarı kazandı. Sovyetler Birliği ve ABD'nin müttefiklerin safında savaşa katılmasından önce İngiltere bu şekilde Mihver Devletleri'nin yayılmasını engellemiş oluyordu.

Müttefik zaferinin ardından Churchill modern zamanların en büyük liderlerinden biri olarak görüldü. Batı tarihinde efsanevi bir figür olarak yerini almıştı. Bir dönem daha (1951–1955) başbakanlık yaptıktan sonra bozulan sağlığıyla uğraşmak zorunda kaldı. Doksan yaşında öldü.

Ek Bilgiler

1- Genellikle II. Dünya Savaşı sırasında büyük üçlünün -Churchill, Franklin D. Roosevelt (1882–1945) ve Joseph Stalin (1879–1953)– bir arada kalması noktasında Churchill'in rolüne dikkat çekilir. Tahran, Yalta ve Potsdam'daki toplantıları düzenleme fikri ondan çıkmıştır.

2- Churchill 1946 yılında Doğu ve Batı Avrupa arasındaki sembolik sınırı tanımlamak için "Demir Perde" deyimini kullanmıştır. Bu sınır daha genel olarak demokrasi ve komünist blok arasındadır.

3- Devlet adamlığının yanı sıra Churchill önemli bir yazardı. "II. DÜnya Savaşı" adlı altı ciltlik eser onun elinden çıkmıştır. 1953 yılında bu eseri ile Nobel Edebiyat Ödülü kazanmıştır.

4- 2002 yılında yapılan BBC anketinde Churchill tüm zamanların en büyük İngiliz'i seçilmiştir. ABD'de de saygı görmektedir. John F. Kennedy (1917–1963), annesi Amerikalı olan Churchill'e 1963 yılında onur vatandaşlığı vermiştir.

Modernizm

Edebiyatta modernizm hareketi hem ABD hem de Avrupa'da, 1900'lerden 1940'lara kadar yaygınlaşmıştır. Önde gelen ve aralarında James Joyce (1882–1941), Virginia Woolf (1882–1941), Gertrude Stein (1874–1946), William Faulkner (1897–1962) ve T. S. Eliot (1888–1965) gibi isimlerin olduğu modernistler, gerçekliği betimlemek ve gerçekliğe beklenmedik yollarla ulaşmak için radikal teknikler kullandılar.

Modernizm pek çok Batılı yazarın 19. yüzyılın ikinci yarısında benimsediği bir yaklaşım olan realizme karşı bir tepkiydi. Realistler toplumu ve insanları mümkün olduğunca ayrıntılı ve gerçeğe uygun bir biçimde betimlemeye çalıştılar. 20. yüzyılın başlarında yeni teoriler ve bilimsel keşifler realistlerin meseleye yaklaşımının geçerliliğinin sorgulanmasına neden oldu. Albert Einstein (1879–1955) ve Sigmund Freud (1856–1939) gibi düşünürler zaman, uzay, dil ve hatta insan aklı gibi alışılmış kavramların aslında son derece anlaşılmaz ve karmaşık olduğunu ortaya koyuyordu.

Bu yeni düşüncelerin ışığında modernist yazarlar, gerçekliği ve nesnel doğrunun mutlak anlamda var olup olmadığını sorgulamaya başladılar. Realistlerin dünyayı birebir betimleme takıntılarını beyhude bir uğraş olarak değerlendiriyorlardı. Bunun yerine gerçeği ve doğruyu açıklamak için yeni yollar bulmaya gayret gösterdiler.

Sonuç olarak modernist akım deneysel çalışmalarla doluydu. Yapı, dil, anlatım biçimi, kronoloji gibi edebiyatın önceden dil uzatılmamış temel unsurlarıyla ilgili deneysel araştırmalara girişildi. Karakterin iç dünyasının daha bütünlüklü bir biçimde yansıtılabilmesi için Joyce, Woolf ve diğerleri bilinç akışı anlatımını geliştirdiler. Nesnel gerçeğe ulaşabilmek için her çalışmada birden fazla anlatıcıya yer verdiler. Böylece farklı öznel anlatımlar karşılaştırılabilir bir hale geliyordu. Birleşme ve ayrılık noktaları çok daha görünür oluyordu. Geçmişin, bugünün ve geleceğin birbirleriyle bağlantılı olduğunun altını çizmek için kronolojik söylemi bir kenara bırakarak, zamanda geriye ve ileriye giden dağınık bir anlatım biçimi geliştirdiler.

Ek Bilgiler

1- Edebiyatta modernizm, zirve noktasına 1920'lerde ulaşacaktı. Kimi zaman bu aşamaya yüksek modernist dönem adı verilmektedir.

2- Modernist şairler katı vezin kurallarını gevşettiler. 1800'lerde bunlar şiire hükmediyordu. Daha serbest ama yine de karmaşık olan serbest nazımı kullanmaya başladılar.

3- Modernizm edebiyata özgü değildi. Müzik ve görsel sanatlar alanında da etkileri oldu. Örneğin, Pablo Picasso (1881–1973) ve diğer kübistler modernist akımın bir parçasıydı.

Carter Ailesi

Appalachian kırsalından bir ailenin çeşitli üyelerindan oluşan, gospel ve bluegrass tarzında eserler veren "Carter Ailesi" adındaki müzik grubu, country müziğin popüler unsurlarından biriydi. Bu grup Country'nin bağımsız bir Amerikan müzik akımı olarak ortaya çıkmasına önemli katkılarda bulundu. Ülkenin country müzik yapan ilk ailesi olan Carter'lar "Poor Orphan Child" (1927), "Wildwood Flower" (1928) ve geleneksel "Will the Circle Be Unbroken" gibi klasiklere imza atmışlardı.

Virginia, Poor Valley'den gelen Carter'lar kilisede ilahiler ve evde köylü müzikleri söyleyerek yetiştiler. Müziklerinde ilahilerin karmaşık düzenlemeleri ve ses harmonileri ile geleneksel Appalachian müziğinin ritimlerine rastlanabiliyordu. Carter Ailesi'nin çekirdeğini oluşturan A. P. Carter (1891–1960); eşi, Sara (1898–1979) ve gelini Maybelle (1909–1978) kendi düşünce ve üzüntülerini yansıtan hikayelerle 1927'de radyoya çıktılar.

Büyük Buhran atmosferinde onların şarkıları büyük ilgi çekiyordu. Özellikle ekonomik şartlar nedeniyle kır müzikleri…

Boşanma, yeniden evlenme ve çocukların katılımı nedeniyle Carter Ailesi'nin mevcudu zamanla yenilendi. Orijinal grup Maybelle'nin kızları ile büyüdü: Anita (1933–1999), June (1929–2003) ve Helen (1927–1998). June Carter 1968 yılında kanun kaçağı country yıldızı Johnny Cash (1932–2003) ile evlendi. Bu evlilik pek çoklarınca country ile rock and roll arasında bir birleşme olarak değerlendirilmişti. June, kızı Carlene Carter'ı 1970'lerde sahneye çıkararak aile geleneğini devam ettirmiş oldu.

1960'larda geleneksel müziğin canlanışı ve yeni folk hareketi Carter Ailesi'nin attığı temel üzerinde inşa edilmişti. Çeşitli sanatçılar Carter Ailesi'nin klasiklerini yeniden seslendirdiler. Pek çok müzik eleştirmeni Carter Ailesi ile Woody Guthrie (1912–1967) ve Bob Dylan (1941–) arasında doğrudan bir bağ kurmaktadır.

Ek Bilgiler

1- Maybelle Carter, Carter scratch denilen bir penalı gitar çalma stili geliştirmişti. Bu tarz günümüzde bluegrass müzikte kullanılmaktadır.

2- "Wildwood Flower" Ulusal Halk Radyosu tarafından 20. yüzyılın en önemli 100 Amerikan müzik eserinden biri olarak değerlendirilmiştir.

3- Reese Witherspoon (1976–) 2005 yapımı "Walk The Line" filminde June Carter'ı canlandırmış ve en iyi kadın oyuncu dalında Oscar kazanmıştır.

Frank Capra

Sicilya'da doğan Frank Capra (1897–1991), ailesi ile birlikte 1903 yılında ABD'ye göç etti. Capra, kendi döneminde çevrilen yurtsever Amerikan filmlerinin önde gelen yönetmenlerinden biri oldu. Noel'de TV seyreden hemen hemen her Amerikalı, Capra'nın meşhur *It's a Wonderful Life* (1946) filmi ile karşılaşırdı.

Ürettiği yaklaşık yirmi iki yapımın ardından Capra'nın kariyeri, hasılat rekorları kıran *It Happened One Night* (1934) filmi ile yükselişe geçti. Clark Gable (1901–1960) ve Claudette Colbert (1903–1996) tarafından başrolleri paylaşılan film, romantik bir komediydi. Columbia Pictures'a büyük bir stüdyo olma imkanı veren film muazzam bir ekonomik başarı elde etti. Övgü dolu yorumlar alarak adından söz ettirdi. Oscar Ödülleri'nde film beş ana dalda ödül aldı (en iyi aktör, aktris, yönetmen, senaryo ve görüntü). Böylesi bir başarıya *One Flew Over the Cuckoo's Nest*'e (1975) kadar rastlanmayacaktı.

It Happened One Night'tan sonra Capra, sinizm ve yozlaşmaya karşı mücadele eden küçük kasaba kahramanlarının öykülerini anlatmaya yoğunlaştı. *Mr. Deeds Goes to Town* (1936), *Lost Horizon* (1937) ve *You Can't Take It With You* (1938; En iyi film dalında Oscar aldı) gibi filmleri büyük başarılar elde etti. *Mr. Smith Goes to Washington* (1939) bir Amerikan klasiği oldu. Jimmy Stewart tarafından canlandırılan, Washington'da yozlaşmaya karşı mücadele veren genç bir senatör olan Jefferson Smith karakteri, Capra'nın klasik halk kahramanıydı.

ABD hükümeti Capra'dan askerleri II. Dünya Savaşı'nın temel yapısı hakkında bilgilendirecek olan *Why We Fight*'ı yönetmekle görevlendirdi. Bu yedi bölümlük bir belgesel serisiydi. Propaganda başyapıtlarından olan film 1942 ve 1945 yılları arasında ABD'de ve denizaşırı ülkelerde gösterime sunuldu.

Capra'nın en çok sevilen filmi olacak olan *It's a Wonderful Life,* 1946 yılında gişede hayal kırıklığı yarattı. Neyse ki umut ve insandaki inanca ilişkin ilham verici mesajı nedeniyle bir Noel klasiği halini aldı. *It's a Wonderful Life* Capra'nın büyük filmlerinden biriydi. Son filmi *Pocketful of Miracles*'ı 1961 yılında çekti. 1991 yılında doksan dört yaşındayken kalp krizinden öldü.

Ek Bilgiler

1- Capra altı kez en iyi yönetmen dalında Oscar'a aday gösterildi. Üç kez bu ödülü kazandı ("It Happened One Night", "Mr. Deeds Goes to Town" ve "You Can't Take It With You").

2- Capra 1936 ve 1939 yıllarında Oscar Ödülleri'nde sunuculuk yaptı.

3- 1982 yılında Amerikan Film Enstitüsü'nün Yaşam Boyu Başarı Ödülü'nü aldı.

İçki Yasağı

ABD'nin eyalet yönetimleri 1919 yılında ABD Anayasası'nın 18. ek maddesindeki değişikliği onaylayarak alkollü içkilerin üretimini, satışını ve taşınmasını yasaklarken; yoksullukla mücadele etmeyi, aile içi şiddete son vermeyi ve alkole bağlı sosyal problemlerden kurtulmayı amaçlamışlardı. Ne var ki yasak, alkol tüketimini durduramadı. Haliyle alkole bağlı sosyal problemler de devam etti. Yasak, çözmeye çalıştığı sosyal problemlerin daha da büyümesine neden olmuştu. Giderek kamuoyu desteğini yitiren yasak, on dört yıl sonra geniş bir halk desteğiyle uygulamadan kaldırıldı.

İçki yasağının peşindeki reformcular, 19. yüzyıldan beri bu uygulamanın hayata geçmesi için baskı yapıyorlardı. Kölelik karşıtları ve Susan B. Anthony (1820–1906) gibi pek çok feminist, yasağın arkasında duruyordu. Onlara göre yasak, kadınları sarhoş kocaların şerrinden koruyacak ve gecekondu semtlerindeki koşulların düzelmesine yardımcı olacaktı.

Beklenenin aksine yasak, 1920 ve 1930'larda büyük bir suç dalgasının ortaya çıkmasına neden oldu. İçki kaçakçılığı patlama yapmıştı. Al Capone (1899–1947) gibi gangsterler Kanada gibi ülkelerden içki getirmek ve bunu yasadışı içki satılan barlara dağıtmak için güçlü bir şebeke kurdular. Neredeyse her Amerikan şehrinde "speakeasy" adıyla anılan bu tip barlar açılmıştı. Al Capone'un silahlı adamlarının yedi rakibini öldürdüğü 1929 Sevgililer Günü Katliamı gibi olaylar Amerikalıları şok etti.

Buna ek olarak pek çok Amerikalı illegal yollardan kendi içkilerini üretmenin peşindeydi. Bu içkilerin üretimi son derece riskliydi. Kimileri ise kokain, marihuana ve afyon gibi maddeleri kullanmaya başladılar.

Zamanla yasa büyük ölçüde görmezden gelinmeye başlandı. Öyle ki söylendiğine göre Başkan Warren G. Harding (1865–1923) bile Beyaz Saray'daki poker partilerinde içki servisi yaptırıyordu. 1920'lerde yasanın kaldırılması için dile getirilen taleplerde büyük bir artış oldu. Kongre 18. ek maddedeki değişikliği 1933 yılında kaldırdı. Öte yandan kimi eyaletlerin, yasağı sürdürmelerine göz yumuluyordu. Bu imkandan pek az eyalet yöneticisi yararlanmak isteyecekti.

Ek Bilgiler

1- Tahminlere göre yasak döneminde üretilen içkilerin sertliği, yasağın öncesi ve sonrasına göre %150 daha fazladır.

2- 18. ek maddedeki değişiklik, Amerikalıların haklarına kısıtlama getiren yegane anayasa değişikliğidir. Aynı zamanda 1933 yılında 21. ek maddeyle ortadan kaldırılmasıyla, kaldırılan yegane anayasal düzenleme olmuştur.

3- F. Scott Fitzgerald'ın "The Great Gatsby" romanındaki Jay Gatsby karakteri geçimini yasadışı alkol ticaretinden sağlamaktadır.

Jesse Owens

1936 yılındaki Berlin Olimpiyat Oyunları, Alman diktatör Adolf Hitler için aryan ırkın üstünlüğünü dünyaya ispat etmenin bir vesilesiydi. Tam da bu nedenle eski bir kölenin torunu ve bir maraba çocuğu olan Afro-Amerikalı Jesse Owens'ın (1913–1980) atletizm dalında dört altın madalya kazanarak müsabakaların yıldızı haline gelmesi onun fazlasıyla canını sıkmıştı. Hitler'i yerin dibine sokan Owens, II. Dünya Savaşı öncesindeki küresel gerilim döneminde uluslararası bir kahraman haline gelmişti.

Owens ilk kez Ohio Üniversitesi'nde ikinci sınıf öğrencisiyken dikkatleri üzerine çekti. 1935 yılında Big Ten Şampiyonası'nda yarışıyordu. 45 dakika içerisinde dört yarışa katılmış ve hepsini kazanmıştı. Üç dünya rekoru kırmış, dördüncüye ise ramak kalmıştı.

Bir yıl sonraki olimpiyatlarda Owens, ulusal bir yıldızdan uluslararası politik bir sembole dönüşecekti. 100 metre ve 200 metre koşularda, yüksek atlamada ve 4x100 metre bayrak yarışlarında büyük başarı elde etmişti.

Owens başlangıçta bayrak yarışı takımında değildi. O ve bir başka Afro-Amerikalı yarışçı olan Ralph Metcalfe (1910–1978), Marty Glickman (1917–2001) ve Sam Stoller (1915–1983) isimli iki Yahudi atletin yerine sahaya çıktılar. Söylendiğine göre Nazi memurlar, ABD'lilerden rejimi kızdırmamak için Yahudi atletleri takımdan çıkarmalarını istemişlerdi. Öte yandan Hitler kendi adına siyah atletlerle el sıkışmayı reddetmişti.

Olimpiyatlardan sonra Owens profesyonel bir atlet olmak için okulu bıraktı. Siyahi olimpiyat kahramanı için herhangi bir destekten yararlanma şansı olmadı. Öyle ki, ekmeğini taştan çıkarmak

durumundaydı. Ailesine destek olmak adına, köpeklerden atlara kadar her türden rakibe karşı yarışarak hayatını kazanmak zorunda kaldı. 1950'lere gelindiğinde ise kendi halkla ilişkiler firmasını kurmuş ve başarılı bir eğitmen olmuştu. Altmış altı yaşında akciğer kanserinden öldü.

Ek Bilgiler

1- Asıl adı James Cleveland Owens'tı. Alabama'da doğmuş ve dokuz yaşındayken Cleveland'a göç etmişti. Okuldaki ilk gününde öğretmeni adını sorduğunda, "J.C" dedi. Öğretmen yanıtın "Jesse" olduğunu sanmış ve böylece adı Jesse olarak kalmıştı.

2- Owens tek olimpiyatta dört altın madalya birden kazanan ilk Amerikalıydı.

3- 1976 yılında Başkan Gerald Ford (1913–2006) Owens'a, Amerika'nın en büyük sivil onur madalyası olan Özgürlük Nişanı'nı taktı.

4- Owens, 1936 Olimpiyatları'ndaki ilk iki girişiminde yüksek atlama finaline katılmayı başaramadı. Üçüncü ve son denemesinden önce Hitler'in aryan ırkının tipik bir simgesi olan uzun boylu ve sarışın Luz Long (1913–1943) Owens'a sıçramasını basma tahtasının birkaç santim gerisinden yapmasını önermişti. Owens, Alman'ın önerisini dinledi ve finallere katılacak dereceyi kolaylıkla elde etti. Devamında ise Owens altın, Luz gümüş madalya kazandı. Maçtan sonra birbirlerine sarıldılar. Luz II. Dünya Savaşı sırasında öldü. Owens, Luz'un ailesi ile irtibatını hiç kesmedi.

Betty Boop

Bir animasyon karakteri olarak kısa ömürlü olmasına rağmen cilveli ve balık etli Betty Boop, animasyonun çocuk eğlencesinden öteye geçebileceğini ispat etmişti. Seksi bir vodvil şarkıcısının animasyonu olan Betty Boop, 1930–1939 yılları arasında Paramount Pictures tarafından yetişkinler için çekilen bir dizi animasyonda boy gösterdi.

Betty Boop 1920'lerin şarkıcısı Helen Kane'den (1910–1966) esinlenilerek yaratılmıştı. Boop'un, Kane'le pek çok ortak özelliği vardı. Kısa saçları, tiz sesi ve kick-line dansları (Ayrıca meşhur bir nidası vardı: *Boop-Oop-A-Doop!*).

Kane'i model alan film yapımcısı Max Fleischer (1883–1972), kısa animasyonlar için başlarda Kane'e kısmen benzeyen bir Betty Boop karakteri yaratmıştı. Betty, 1930'larda ilk kez ortaya çıktığında bir Fransız kanişiydi. 2 Ocak 1932 tarihinden itibaren *Any Rags* filmiyle birlikte, bilinen insan tiplemesiyle resmedilmişti. Bir yıl kadar önce ses sanatçısı Mae Questel (1908–1998) Betty'i seslendirmeye başlamıştı. 1939 yılında yapılan son Boop çizgi filmi olan *Yip Yip Yippy*'e kadar bu görevi sürdürecekti.

1930'ların büyük animasyon projeleri genellikle Fleischer Studios ve Walt Disney tarafından yapılıyordu. İki stüdyo arasında önemli farklar vardı. Disney'in genellikle çocuklara hitap eden yaklaşımına karşılık Fleischer animasyonlarında yetişkinlere uygun içeriklere de yer verilebiliyordu. Betty Boop sıkça açık giysiler giyiyordu. Şarkıları ve dansı, belirgin bir erotizmi barındırıyordu.

Stüdyo, sonunda Boop'u yumuşatmak zorunda kaldı. Zira 1934 yılında Sinema Üreticiler ve Dağıtıcıları Derneği, Hays Code adı ile bilinen bir dizi sektör kuralını uygulamaya koymuştu. Bunların arasında animasyonlarda dahi olsa kadınlar için uyulması gereken bir dizi kıyafet kuralı bulunuyordu. Yasanın çıkmasının ardından Betty Boop daha uzun bir elbise ve yüksek yaka giymeye başlamıştı.

Ek Bilgiler

1- 1934 tarihli "Betty Boop's Rise to Fame"de elbiselerini değiştirirken Betty'nin göğüsleri kısa bir süre için görülebiliyordu.

2- Günümüzdeki film sınıflandırma sistemi 1968 yılında Hays Code'a alternatif olarak geliştirilmiştir.

3- 1934 yılında Kane, Paramount Pictures ve Fleischer Stüdyoları'na karşı başarısız dava girişimlerinde bulunmuştur. Betty Boop'un popülerliğinde kendi payı olduğunu iddia ederek tazminat talep etmiştir.

Charles de Gaulle

Fransa 20. yüzyılda büyük sorunlarla karşılaştığı bir sırada, ülkenin düzenini sağlamak ve bağımsızlığını korumak için birçok kez tek bir adama yöneldi. General Charles de Gaulle (1890–1970). Eleştirmenlerine göre o baskıcı bir otokrat, kendisi ve ülkesi için büyük hırslara sahip olan bir adamdı. Öte yandan bu hırslar, Fransa'nın II. Dünya Savaşı'nda yaşadığı acıların telafisi noktasında önemli bir rol oynadı. 1950'lerin sonuna doğru iç savaşın eşiğine gelen ülkesini kurtarmayı başarmıştı.

1940 yılında Fransa'nın Almanya'ya teslim olmasını kabul etmedi ve Londra'ya gitti. Sürgünde, Özgür Fransa adında bir Fransız hükümeti kurdu. Fransız askerlerini ve vatandaşlarını direnişe katılmaya ve Almanya'ya karşı mücadele etmeye davet etti.

1944 yılında Paris'in özgürleşmesi ile birlikte, Charles de Gaulle ülkesine bir kahraman gibi döndü. Yeni kurulan geçici hükümetin başkanı oldu. Ne var ki Charles de Gaulle'e göre Dördüncü Cumhuriyet'i kuran yeni anayasa, başkana gerekli yetkileri vermiyordu. Bu nedenle 1946 yılında görevden ayrıldı.

De Gaulle sonraki on yıl içerisinde de Fransız politikasının önemli bir figürü olmaya devam etti. 1958 yılına kadar ön plana çıkmamıştı. O yıl Kuzey Afrika'daki Fransız sömürgesi Cezayir'de bir isyan patlak verdi. Fransa'daki politik çalkantılar hükümetin düşmesine neden oldu.

Endişeli Fransız liderler Charles de Gaulle'un yardımını istediler. Altı aylığına Fransa'yı yönetmesi için kendisine mutlak bir otorite verildi. Gaulle bu otoriteyi kulandı. İsyan bastırıldı (Sonunda 1962 yılında Cezayir'in bağımsızlığı kabul edildi). Fransa daha bağımsız hareket eden güçlü bir ülke haline geliyordu.

De Gaulle, başkana daha fazla otorite veren yeni bir anayasanın yazımı sürecine liderlik etti. Nükleer silahların geliştirilmesine onay verdi. Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından ayrılmasını sağladı.

De Gaulle 1968 yılına kadar başarılı bir biçimde yola devam etmişti. O sene öğrenci protestoları başladı. Sokak gösterileri ve grevlere rağmen otoritesinden hiçbir şey yitirmemişti. Sonraki yıl kendi otoritesi ile ilgili küçük bir yasal düzenlemeyi referanduma götürdü. Öneri reddedilince istifa etti. On dokuz ay sonra hayata veda etti.

Ek Bilgiler

1- I. Dünya Savaşı'nda Fransız ordusunda görev yaptıktan sonra Charles de Gaulle, Fransız ordusunu ve askeri sistemini eleştiren bir dizi makale ve kitap yayınladı. Onun önerilerine Fransa'da dudak bükülmüştü. 1940'ta onun önerilerine benzer taktikleri kullanan Naziler, Fransa'yı işgal ettiler.

2- De Gaulle ilk çocuğuna, askeri alanda akıl hocası olan Marshal Philippe Pétain'in (1856–1951) adını verdi. Pétain daha sonra Vichy hükümeti safında yer alarak Nazilerle işbirliği yaptı ve Charles de Gaulle'ün baş düşmanı oldu.

3- "Time" dergisi 1958 yılında Fransa'yı kaostan kurtardığı için Charles de Gaulle'ü yılın adamı seçti.

James Joyce

James Joyce (1882–1941), Batı edebiyatının çehresini neredeyse başka hiçbir modern dönem yazarının yapmadığı bir biçimde değiştirmiştir. Onun romanları ve öyküleri kendi çağına göre son derece yenilikçi olmuş ve bugün dahi yazarlar üzerinde etkisi olan edebi yenilikler getirmiştir. Çocukluğunu Dublin'de geçiren Joyce Avrupa'da baştan başa dolaştı. Bu süreçte sürekli yazılar yazmıştı. İrlanda'ya dönerken yazılarını yayınlatabileceği umudunu taşıyordu. İlk büyük eseri olan *Dubliners* 1914 yılında ortaya çıktı. Eseri halen 20. yüzyılın en önemli kısa öykü derlemelerinden biri olarak görülmektedir. Kitaptaki son öykü olan "The Dead"de, kendisiyle özdeşleşen bir yazım tekniği kullanılmaktadır: epifani. Bu teknikte karakter, kendisiyle ve dünyayla ilgili olarak yaşamını değiştiren bir farkındalık anı yaşar.

Dubliners adlı çalışmayı *A Portrait of the Artist as a Young Man* (1916) izler. Büyük ölçüde otobiyografik nitelik taşıyan bu çalışma, yazarın bir Katolik olarak yetiştirilmesini, eğitimini ve sanata yönelişini ele alır. Kitap çok beğeni toplasa da hiç şüphesiz asıl önemli eseri bir sonrakidir: *Ulysses* (1922). Homeros'un Odysseia'sının günümüz Dublin'inde geçen bir yeniden anlatımı olan eser, sıklıkla İngilizce yazılmış en iyi roman olarak değerlendirilmektedir. Kitapta Joyce dil, biçem ve anlatımla ilgili radikal denemeler yapar. Özellikle kullandığı bilinç akışı yöntemi son derece yenilikçidir. Herhangi bir düzenleme ya da yorum olmaksızın karakterlerin iç dünyalarını yansıtmaya çalışır. Joyce'un denemeleri son romanında zirveye çıkar: *Finnegans Wake* (1939). Son derece zor olduğundan yalnızca uzmanlar tarafından okunabilen bir metindir.

Joyce'un çalışmaları film ya da oyunlara kolayca adapte edilemese de Batı'nın kültürel imgelemi içinde tartışılmaz bir yer edinmiştir. Eserleri, sadece edebi yenilikçiliği ile değil, Katolikliğe, cinselliğe, sanata ve İrlanda politikasına ilişkin ortaya koydukları yaklaşımlar ile de önemlidir.

Ek Bilgiler

1- Joyce yaşamı boyunca glokom, katarakt ve diğer göz problemlerinden çok çekmiştir. Dönem dönem bu hastalıklar nedeniyle görme yeteneği neredeyse tamamen kaybolmuştur.

2- Her yıl 16 Haziran'da dünya genelinde Joyce hayranları, 1904 yılında Ulysses'te anlatılan tüm olayların geçtiği o tek günün onuruna Bloomsday'i kutlarlar.

3- Joyce, Marcel Proust (1871–1922), Virginia Woolf (1882–1941) ve William Faulkner (1897–1962) gibi isimlerle birlikte edebiyat alanında modernizmin temel figürlerinden biri olarak görülmektedir.

Fats Waller

Piyanist Thomas Wright "Fats" Waller (1904–1943), 20. yüzyılın etkili Amerikan sanatçılarından ve caz müziğin yenilikçilerinden biriydi. Gösterişli ve komik tarzı ile Waller, Amerikan müzik repertuvarına, aralarında "Ain't Misbehavin" (1929) ve "Honeysuckle Rose" (1934) gibi şarkıların da olduğu çok sayıda eser kazandırmıştır. Johann Sebastian Bach (1685–1750) eserlerini temel alan bir klasik müzik eğitimi almış olsa da Waller, son derece zor bir caz tarzı olan "stride" icracısı olarak ünlenmiştir.

Stride piyanonun ustaları arasında Waller'ın yanı sıra Willie "Aslan" Smith (1897–1973) ve New York City'de büyürken Waller'ın kendisinden piyano dersleri aldığı James P. Johnson (1894–1955) da bulunmaktadır. Stride çalan piyanistler parçanın hem ritmine hem de melodisine katkıda bulunurlar. Genellikle kontrbas ya da bateri gibi bir başka enstrüman yardımıyla tutturulan ritim, bu müzik tarzında piyanistin sol eliyle sağlanır. Stride zor bir tarzdır çünkü piyanisttin sol elinin diğerinden bağımsız bir biçimde ritim tutması hiç de kolay değildir. Piyanist piyanonun sol tarafı ile ritim tutarken ortadaki tonlardan harmoniye katkıda bulunmalıdır (Sol elin aşağı yukarı hareketleri bu tarza stride adının verilmesine neden olmuştur). Tüm bunlar olurken piyanist sağ eli ile hızlı ve ayrıntılı melodiler çalmalıdır.

Stride ustası olabilmek olağanüstü bir yetenek ve uzun yıllar çalışmayı gerektirir. Bu noktada Waller doğal bir avantaja sahiptir. Piyanist George Shearing (1919–2011), Waller ile el sıkışmayı bir grup muzu avuçlamaya benzetmektedir. Bu benzetme hiç de abartılı sayılmaz. Waller'ın elleri o kadar büyüktür ki, on iki piyano tuşunu birden kaplayabilmektedir. 1920'lerin ve 1930'ların ortamında son derece popüler bir sanatçı olmuş ve kayıtları hit listelerinde yer almıştır. Caz, ülke çapında popülerleşirken onun da popülerliği artmıştır. Fakat 1943 yılında zatürreden ölmüştür. Sonraki dönem caz müzisyenleri üzerine büyük bir etkisi olmuş ve 1993 yılında yaşam boyu başarılarından ötürü kendisine ölümünden yıllar sonra Grammy Ödülü verilmiştir.

Ek Bilgiler

1- Waller kariyerine New York City'deki "kira partileri"nde çalarak başlamıştır. Canlı müziğin olduğu bu partilerde, ev sahipleri misafirlerinden katılım ücreti alarak kira paralarını toplamaktadırlar.

2- Performanslarına ait ses kayıtlarını satmadan önce Waller, Okeh için piyano rolları yazmıştır.

3- 1926 yılında ününün zirvesindeyken Chicago'daki bir bara arkasına dayalı bir silahla sokulmuştur. Kaçırıldığını sansa da aslında "Yaralı Yüz" Al Capone'nin (1899–1947) doğum günü dolayısıyla bir konser vermesi için bara götürülmüştür.

James Cagney

Jimmy Cagney (1899–1986), 1930'ların yeni yeni popülerleşen bir sinema akımının önde gelen yıldızlarındandı: gangster filmleri. *New York Times*'taki ölüm ilanında söylendiği üzere, ukala ve hırçın bir yıldızdı. Efsanevi bir şovmendi. Will Rogers onun için, "Ne zaman çalışırken ona rastlasam aklıma patlayan maytaplar gelir" demiştir.

Cagney, Broadway ve vodvilde dansçı ve şarkıcı olarak kariyerine başladı. Ne büyük bir dansçı ne de müthiş bir şarkıcıydı. Öte yandan sahnedeki enerjik performansları çok geçmeden beyazperdeye de taşınmasını sağlayacaktı.

Cagney, *Sinners' Holiday* (1930) filmi sahnelendikten bir yıl sonra kendisini bir yıldız haline getirecek olan *The Public Enemy* (1931) isimli filmde başrol oynadı. İlk gangster filmlerinden olan yapım, şiddeti ve kadın düşmanlığını oldukça gerçekçi bir biçimde betimliyordu. Filmin çok bilinen bir sahnesinde Cagney'in canlandırdığı Tom Povers karakteri, yarım bir greyfurtu kadın başrol oyuncusu Mae Clarke'ın yüzüne bastırmaktadır.

1930'ların geri kalanında da Cagney, Hollywood'un önde gelen gangsteri olarak sahip olduğu ünü devam ettirdi. Başrolünü Humprey Bogart ile paylaştığı *Angels with Dirty Faces* (1938) filmindeki rolü için En İyi Oyuncu Oscar'ını kazandı. Bir yıl sonra *The Roaring Twenties* (1939) isimli filmde yine Bogart ile birlikte oynadı. Bu film Cagney'in 1930'lardaki son gangster filmiydi.

Yankee Doodle Dandy (1942) isimli filmde, ünlü şarkıcı, şarkı yazarı ve dansçı George M. Cohan ile birlikte oynayarak müzik ve dans köklerine geri dönmüştü. Yurtseverlik temalı bir müzikal olan film o yılın en büyük gişe başarısını elde etti ve Cagney'e En İyi Oyuncu Oscar'ını kazandırdı.

Raoul Walsh'un Freudyen temalı *White Heat* (1949) filmiyle yeniden gangster filmlerine dönüş yaptı. Psikopat bir haydudu canlandırdığı filmde kullandığı *Made it, Ma! Top of the world!* repliği çok meşhur olmuştu. 1955 yılında Cagney iki önemli filmde rol aldı: *Love Me or Leave Me,* ona üçüncü ve sonuncu Oscar adaylığını kazandıracaktı. Diğer filmi ise Henry Fonda ve Jack Lemmon ile oynadığı *Mister Roberts*'tır.

Cagney 1961 yılında emekliye ayrıldı. Doktorunun daha aktif olması yönündeki önerileri üzerine yirmi yıl sonra Milos Forman'ın *Ragtime* (1981) filminde küçük bir rol aldı. Bu Cagney'in son filmi olacaktı. Seksen altı yaşında kalp krizinden öldü. Cenaze töreninde Hollywood'dan eski bir arkadaşı olan Ronald Reegan konuşma yaptı.

Ek Bilgiler

1- Michael Curtiz 1942 tarihli çok kârlı "Yankee Doodle Dandy"nin yanı sıra, 1942 yılının çok sevilen filmi "Casablanca"yı da çekmiştir.

2- Genellikle ünlendiği düşük bütçeli filmlerdeki rollerinin yanı sıra Cagney, Shakespeare'in "A Midsummer Night's Dream" (1935) uyarlamasında da rol aldı. Film iki Oscar Ödülü kazanmıştı.

3- 1984 yılında Cagney, Amerika'nın en yüksek sivil madalyası olan Özgürlük Nişanı'nı aldı.

Flapperlar

1920'lerde bir grup kadın, saçlarını "bob" denilen egzotik bir saç stilinde düzenlemeye, sigara içmeye, caz dinlemeye ve genç kadınlara dönük yaygın beklentilere meydan okumaya başladılar. Fahişeler için kullanılan İngilizce argo bir terimden türediği düşünülen "flapperlar" adı, I. Dünya Savaşı sonrası yıllarda Avrupa ve ABD'de de geleneksel cinsiyet normlarına karşı güçlü bir karşı çıkışı temsil ediyordu.

Ünlü flapperlar arasında Joan Crawford (1905–1977) ve yazar F. Scott Fitzgerald'ın (1896–1940) eşi Zelda Fitzgerald (1900–1948) da bulunuyordu.

Flapperların erkeksi saçları ve giyimlerine ek olarak cinselliğe yaklaşımları da oldukça liberaldi. Kimi flapperların çok sayıda erkek arkadaşı vardı. Bu o günün koşullarında skandal sayılan bir davranıştı.

Flapperlar, Amerikan Anayasası'nın kadınlara oy hakkı tanıyan 19. maddesinin kabulünün yarattığı zeminde ortaya çıkmış ve cinsel rollerin yeniden tartışılması noktasında önemli bir etki yaratmışlardı.

Flapperların belki de en başarılı portreleri Fitzgerald'ın roman ve öykülerinde bulunmaktadır. Başyapıtı olan *The Great Gatsby*'de (1925) bir flapper karakter bulunmaktadır: bağımsız, içkici ve profesyonel golfçü Jordan Baker. "Bernice Bobs Her Hair" isimli öyküsü ise büyük kuzeni Merjarie'den nasıl gerçek bir flapper olabileceğini öğrenen genç bir kızın hikayesini anlatmaktadır.

1920'lerin altın çağı 1929 yılında Büyük Buhran ile son bulunca, flapperların pahalı ve hedonist yaşamının da modası geçmiş oldu.

Ek Bilgiler

1- Flapper dönemde makyaj yapmak, özellikle de dudak boyamak popüler hale geldi. I. Dünya Savaşı yıllarında bu alışkanlığa ABD'de hemen hiç rastlanmazdı.

2- Fitzgerald, 1920 yılında "Flappers and Philosophers" isimli kısa öykülerden oluşan bir derleme yayınladı.

3- "Bernice Bobs Her Hair", Fitzgerald'ın kız kardeşine yazdığı ve erkeklere daha çekici bir kadın olarak görünmek için neler yapması gerektiğini ayrıntılarıyla anlatan bir mektup üzerine temellendirilmiştir.

Joe Louis

En önemli ağır sıklet boks şampiyonlarından olan Joe Louis (1914–1981), yaklaşık on iki yıl boyunca unvanını korumuştur. Tacını elde tutarak, 25 müsabakadan zaferle çıkmıştır. Bununla birlikte daha ziyade Adolf Hitler tarafından Nazi üstünlüğünün bir simgesi olarak sunulan Max Schmeling (1905–2005) karşısında 1938 yılındaki zaferi ile anımsanmaktadır. Bir Afro-Amerikalının bir Alman karşısındaki galibiyeti onu 20. yüzyılın en büyük siyahi halk kahramanlarından biri haline getirmiştir.

Louis, bir kölenin torunu olarak Alabama'da doğmuştu. 1934 yılında profesyonel olduktan sonra ağır sıklet ringlerinde terör estirdi. Çıktığı ilk 27 müsabakayı kazanmış ve bunların 23'ünde rakibini nakavt etmişti. Pek çokları onu yenilmez olarak görüyordu. Buna rağmen 19 Haziran 1936 tarihinde Yankee Stadyumu'ndaki Schmeling'le olan ilk karşılaşmasında hayal kırıklığı yaşadı.

Louis hızla toparlandı ve 22 Temmuz 1937'de şampiyon James J. Braddock'ı (1905–1974) nakavt ederek unvanını geri kazandı.

Ne var ki Louis tatmin olmamıştı. Schmeling'i yenene dek kendisini gerçek şampiyon kabul etmeyecekti. Bu şansı 22 Haziran 1938 tarihinde bir defa daha Yankee Stadyumu'nda yakaladı. Bu kez 124 saniye içerisinde Schmeling'i nakavt etmişti. Louis'in zaferi Amerikan kültüründe silinmez bir iz bıraktı. Siyahlar ve beyazlar için bir kahraman haline gelmişti.

Louis, 1949 yılında boksu bırakana kadar şampiyonluğunu korudu. Ne var ki ekonomik problemler nedeniyle 1950 yılında yeniden ringlere dönmek zorunda kaldı. Ezzard Charles'la (1921–1975) olan maçını kaybetti. 1951 yılında Rocky Marciano (1923–1969) karşısında yenilene dek dokuz müsabaka daha yaptı. Profesyonel kariyeri boyunca "Brown Bomber" (Esmer Bombacı) lakaplı Joe Louis; 54'ü nakavt olmak üzere 68 galibiyet, 3 mağlubiyetlik bir rekora sahip olmuştu.

Hayatının geri kalan kısmında Louis kokain alışkanlığı ve paranoya ile mücadele etti. Nihayetinde Las Vegas'ta gazinoda çalışmak zorunda kaldı. Ömrünün sonlarına doğru II. Dünya Savaşı'nda sağ olarak kurtulan Schmeling'le dost oldu. Altmış altı yaşında kalp krizinden öldü.

Ek Bilgiler

1- Louis'in ağır sıklet şampiyonluğu dönemindeki rakipleri, "Ayın Alığı" olarak adlandırılıyorlardı. Zira onun karşısında hiçbir şansları yoktu.

2- 1942 yılından 1945'e kadar Louis, ABD Ordusu için çalıştı. Para kazanmak ve askerlere moral vermek için doksan altı gösteri maçı yaptı.

3- Asıl adı Joseph Louis Barrow'du. Joe Louis adıyla maçlara katılmasının nedeni boksa başladığını annesinden gizlemek istemesiydi.

Looney Tunes

1929 yılında Walt Disney Stüdyoları, Mickey Mouse'a eşlik etmeleri için bir dizi kısa animasyon hazırlamaya başladı. *Silly Symphonies* olarak adlandırılan seri çok sevilmişti. Bu serinin en iyi kısa animasyon dalında verilen ilk altı Oscar Ödülü'nü kazandı. Ayrıca bu seri, rakip bir stüdyoya ilham verdi: Warner Bros. Onlarda müzikli iki animasyon serisi hazırladılar: *Merrie Melodies* ve *Looney Tunes.*

Warner pek çok popüler şarkının yayın hakkına sahip olduğundan çok geniş bir müzik arşivini kullanma imkanı vardı. *Merrie Melodies*'ten farklı olarak *Looney Tunes* kısa sürede Walt Disney'in daha önce yarattıkları gibi popüler animasyon karakterleri üretmeyi başardı. Bunların arasında Bugs Bunny, Daffy Duck, Porky Pig, Sylvester, Tweety ve Foghorn Leghorn tiplemeleri bulunuyordu.

Looney Tunes uzun metrajlı film olarak gösterilmeden önce ve daha sonrasında 1969'a kadar sinemalarda gösterildi. Kimi bölümler ırkçı önyargılar içerdiğinden günümüzde nadiren yayınlanmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşı dönemindeki Japonlarla ilgili animasyonlar ciddi tartışmalara konu olmaktadır. Ancak *Looney Tunes* arşivinin büyük bir kısmı geniş bir biçimde dağıtılmıştır. 1960'lardan itibaren Warner Bros programı televizyona uyarlamıştır. 1948'den önce çekilen serilerin hepsi siyah beyaz olduğundan, *The Bugs Bunny/Road Runner Hour* ve *The Bugs Bunny & Tweety Show* gibi TV programlarında yayınlanan bölümlerin hepsi Warner Bros'un 1948 yılında serileri renkli hale getirmesinden sonra çizilmişlerdir.

Ek Bilgiler

1- Mel Blanc, çeşitli Looney Tunes karakterlerinin yanında Taş Devri'ndeki Barney'i de seslendirmiştir.

2- Looney Tunes karakterleri sıklıkla uzun metrajlı filmlerde de yer almışlardır. Bunların arasında 2003 tarihli "Looney Tunes: Back in Action" isimli yarı animasyon film de vardır.

3- Disney'in Donald Duck karakteri ilk olarak 1934'te "Silly Syphonies"in "The Wise Little Hen" isimli bölümünde yer almıştır.

Anne Frank

Holokost'un içinden yükselen hiçbir ses Anne Frank'ın sesi kadar dünyada yankılanmamıştır. O, Nazilerin Hollanda'yı işgali sırasında ailesi ve dört arkadaşı ile birlikte saklanmak zorunda kalan bir Yahudi kızıydı. Babasının şirketine ait bir binanın gizli bölmelerinde sekiz kişi birlikte hayatta kalmaya çalıştılar. Temmuz 1942 yılından bir ihanet sonucu yakalandıkları 1944 Ağustos'una kadar burada saklanacaklardı.

Saklandıkları iki yıl içerisinde Anne (1929–1945) ölümünden iki yıl sonra yayınlanacak olan bir günlük tutmuştu. Bu günlük, günümüzde altmış yedi dile çevrilmiştir. Günlüğün Amerikan versiyonu *Anne Frank: The Diary of a Young Girl* olarak isimlendirilmiştir.

Bergen-Bersen toplama kampında ölümünden yaklaşık bir yıl kadar önce şöyle yazmıştır: "Çevremdeki henüz beni tanımayan insanlara faydalı olmak, onları mutlu etmek istiyorum. Öldükten sonra bile yaşamaya devam etmek istiyorum."

Frank ailesi, 1933 yılında Almanya'dan kaçarak Hollanda'ya gelmişlerdi. 1940 yılına kadar Amsterdam'da güven içerisinde yaşadılar. Daha sonra Nazi işgali ile birlikte Yahudi karşıtı yasalar uygulanmaya başladı.

Sürgünden korkan Frank ailesi; baba Otto (1889–1980), anne Edith (1900–1945) ve kızları Margot (1926–1945) ile Anne, saklanmaya başladılar. Otto'nun dört çalışanından giysi, gıda ve erzak alıyorlardı. Bu arada onlar da binanın alt katlarında çalışmayı sürdürüyorlardı.

Gizli bölmede saklanan grup keşfedilince toplu halde Almanya'daki toplama kamplarına gönderildiler. Edith, Margot ve Anne kamplarda öldü.

Frank ailesinden geriye sadece Otto kalmıştı. Otto'nun iki eski çalışanı Miep Gies (1909–2010) ve Bep Voskuijl (1919–1983), mucizevi bir biçimde Anne'nin günlüğünü buldular. Otto Amsterdam'a dönünce günlüğü ona verdiler.

Otto kimi çekincelerine rağmen günlüğü yayınlamaya karar verdi. Günlük ilk olarak 1947 yılında Felemenkçe basıldı. Roger Rosenblatt 1999 yılında *Time*'a şöyle yazmıştı: "Kitabın alevlendirdiği tutkular herkesin Anne Frank'i sahiplendiğini ortaya koyuyor. O Holokost'un, Judaizmin, genç kızlığın ve iyiliğin içinden yükseldi ve modern dünyanın totemik bir sembolü oldu. Bireyin ahlaki benliği yıkım makinesi tarafından kuşatılmışken yaşamak, insan türünün geleceği için umutlanmak ve sorular sormakta ısrar etmişti."

Ek Bilgiler

1- Günlük, Frances Goodrich (1890–1984) ve Albert Hackett (1900–1995) tarafından çok başarılı bir biçimde sahnelendi. İlk gösterim 1955 yılında Broadway'de yapıldı ve drama dalında Pulitzer Ödülü kazandı. 1959 yılında bir Hollywood filmi haline getirildi.

2- Mayıs 1960'ta Amsterdam'daki 263 Prinsengracht adresinde saklandıkları yer müze haline getirilerek Anne Frank Evi açıldı.

3- Anne ve Margot, Mart 1945 tarihinde Bergen-Bersen'de tifüs geçirerek öldüler. Üç hafta sonra kamp İngilizler tarafından kurtarıldı.

T. S. Eliot

Anglo-Amerikan şair ve eleştirmen T. S. Eliot (1888–1965), şiirleriyle olduğu kadar çok sayıdaki önemli oyunu ve deneme yazıları ile de tanınmaktadır. *The Waste Land* gibi yapıtlarındaki sürreal ve sıklıkla rahatsız edici temalar modernist şiirin tipik özelliklerini içeriyor, I. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'yı kuşatan keder ve karmaşayı yansıtıyordu.

St. Louis'de doğan Eliot, Harvard'a gitti. Bir yıl kadar Paris'te okuduktan sonra 1914'te kalıcı olarak İngiltere'ye gitmeye karar verdi. Bu sıralar I. Dünya Savaşı patlak vermişti. Savaşın Avrupa'da yol açtığı yıkım çok büyüktü: Yaşananlar sırasında yok yere 10 milyon insan hayatını kaybetti. Savaşın anlamsızlığı Eliot ve çağdaşlarının Avrupa medeniyetinin geleceğini ve yaşama imkanını sorgulamalarına yol açtı.

Eliot'un en önemli eserlerinden olan "The Love Song of J. Alfred Prufrock" (1915) döneminin en çok okunan şiirlerindendi. Şüphelerle boğuşan ve felçli bir adamın monologu olan şiir -"Şeftali yemeğe cesaret edebilir miyim?" cümlesi ile ünlenmiştir- okuyucuların zihnini bulandıran ve kendisine hayran bırakan muğlak bir bilinç akışı portresi çizmektedir.

Eliot'un başyapıtı olan *The Waste Land* (1922), Batı'nın ve Eliot'un kendisinin savaş sonrasındaki ruhsal durumunu yansıtan uzun ve kinayeli bir şiirdir. Savaştan sonra Avrupa'ya çöken çoraklık hissiyle ilgili kafa karıştıran betimlemelerini yaratabilmek için antik ve Ortaçağ kaynaklarından ilham almıştır. Eliot'un unutulmaz cümlelerinden biri ile biten "The Hollow Men" (1925) şiiri de *The Waste Land*'in kötümser duyarlılıklarını tekrarlar: "Dünyanın sonu gelecek / Bir patlamayla değil ama, fısıltıyla."

Ek Bilgiler

1- Sonraki yıllarda Eliot ünlü bir oyun yazarı oldu. 12. yy Canterbury piskoposu Thomas à Becket hakkında "Murder in the Cathedral" (1935) isimli bir oyun yazdı. "The Cocktail Party" (1950) ise sorunlar yaşayan evli bir çifti anlatıyordu.

2- Eliot'un çalışmalarının hepsi karmaşık değildi. Andrew Lloyd Webber (1948–) Eliot'un çocuk şiirleri derlemesi olan "Old Possum's Book of Practical Cats"i (1939) "Cats" adıyla bir müzikal haline getirdi.

3- "Apocalypse Now" (1979) filminde Marlon Brando (1924–2004) tarafından canlandırılan karakter "The Hollow Men"den bir bölüm okur. Başucundaki sehpada Eliot'un çok sevdiği iki kitap durmaktadır: Sir James Frazer'ın (1854–1941)"The Golden Bough"u ve Jesse L. Weston'un (1850–1928) "From Ritual to Romance"ı.

4- Eliot Harvard'daki doktora tezini 1916 yılında tamamlar ama sözlü sunumda başarısız olur. Doktor unvanını hiçbir zaman alamayacaktır.

Billie Holiday

Asıl adı Eleanora Fagan (1915–1959) olan Billie Holiday, Philadelphia'da doğdu. Bekar bir genç annenin çocuğuydu. Marryland, Baltimore'da yoksulluk içerisinde büyüdü. Burada son derece travmatik bir çocukluk geçirdi. On bir yaşında tecavüze uğramıştı. Aynı yılın sonlarına doğru bir Katolik Reform Okulu'na gönderildi. Henüz genç bir kızken Harlem'de bir genelevde çalışmaya başladı. Holiday, *Lady Sings the Blues* adındaki otobiyografisinde yazdığına göre fahişelik yaptığı için yakalanmış ve başka bir iş bulmak zorunda kalmıştı.

Söylendiğine göre bir gün Harlem'de dansçı olarak çalışmak için bir meyhaneye gitmişti. Kendisine dansçı aramadıklarını ama bir şarkıcıya ihtiyaçlarının olduğunu söylediler. Umutsuz bir biçimde elinden geleni yapan Holiday'in şarkısı dinleyicileri gözyaşlarına boğdu. İşi almış ve sonunda New York City'deki çeşitli kulüplerde şarkı söylemeye başlamıştı. 1933 yılında CBS yapımcısı ve yetenek avcısı John Hammond (1910–1987) tarafından keşfedildi. Onunla bir albüm yapmak için sözleşme imzaladı.

Holiday plak kariyerine dönemin büyük gruplarıyla başladı. Bunlar arasında Benny Goodman (1909–1986), Count Basie (1904–1984) ve Artie Shaw (1910–2004) tarafından yönetilen gruplar bulunuyordu. Holiday'in kayıtlarında iç burkan etkileyici bir ses performansı vardı. Şarkı söyleme tarzı tamamıyla kendine özgüydü. En ünlü şarkılarından biri olan, bir linç olayını anlatan "Strange Fruit" kariyerinin henüz başlarındayken ortaya çıkmıştı. Yurttaşlık Hakları Hareketi'nin ivme kazanmasından önce ortaya çıktığı düşünülürse cüretkarlığının boyutları daha iyi anlaşılabilecektir.

Ne yazık ki Holiday hareketin olumlu sonuç verdiğini görebilecek kadar uzun süre yaşamadı. Hayatının büyük bölümünde eroin ve alkol bağımlılığı ile boğuşan Holiday, 1959 yılında sirozdan öldü.

Ek Bilgiler

1- "Lady Sings the Blues" isimli yapımda Holiday, Supremes'in solisti Diana Ross (1944–) tarafından canlandırılmıştı.

2- 1930'larda Artie Shaw (1910–2004) tarafından yönetilen orkestraya katılan Holiday, tamamı beyazlardan oluşan bir orkestraya katılan ilk siyahi kadın oldu.

3- 1988 yılında İrlandalı rock grubu U2, Holiday'e adanan bir şarkı yaptı: "Angel of Harlem".

Fred Astaire ve Ginger Rogers

Dansçı çift Fred Astaire ve Ginger Rogers, Büyük Buhran dönemindeki Hollywood'un büyüleyici ve entelektüel atmosferini belirlemiştir. 1933–1939 yılları arasında dokuz müzikal yapan çift, dünya çapında Fred ve Ginger olarak tanınmıştı. Film tarihçisi David Thomson'un dediği gibi onlar, "kasabalı adam ve komşu kız"ın alışılmadık örneğiydiler.

Astaire (1899–1987) ve kız kardeşi Adele, 1930'ların başında Hollywood'a gelmeden önce hayranlık uyandıran dansçılardı. Astaire, 1933 yılında ilk filmini yaptı. Aynı sene içerisinde daha sonra Rogers'la birlikte yaptığı *Flying Down to Rio* filmi gösterilmeye başlandı. Arkaya taranmış saçları ve ütülü giysileri Büyük Buhran dönemi izleyicisine son derece çekici gelen şık bir imaj yaratmıştı.

Rogers (1911–1995) ilk filmi 1929'da gösterilmeden önce vodvillerde ve Broadway'de çalışmıştı. Astaire ile birlikte çalışmadan önce yirmi beş filmde oynamıştı. Ne var ki kariyeri onunla birlikte çalışmaya başladıkları dönemde yükselişe geçti. Teknik ustalıkları, neşeleri ve bilge halleri ile seyircileri büyülüyorlardı.

Başarıları kısmen Astaire'in dans numaralarının mümkün olduğunca az müdahale edilerek çekilmesindeki ısrarı ve bedenlerinin tamamını çerçevenin içerisinde tutabilmelerinden kaynaklanıyordu. Astaire koreograf Hermes Pan ile birlikte çalışmıştı. Dans başarıları sayesinde filmlerinin genellikle zayıf olan öyküleri çok da göze çarpmıyordu.

Çiftin en iyi filmi *Top Hat* (1935) olarak kabul edilmektedir. Film 1930'larda RKO stüdyolarının en çok kazandıran yapımı olmuştur (3 milyon dolar kadar). Bir diğer önemli çalışmaları ise *Swing Time*'dır (1936).

İkili 1939 yılında ayrıldıktan sonra Astaire başka partnerlerle çalışmışsa da eski sihri bir daha yakalayamamıştır. Rogers çeşitli komedi ve dramalarda rol almış ve *Kitty Foyle*'daki (1940) rolüyle en iyi kadın oyuncu dalında Oscar'ı almıştır.

Astaire'in *On the Beach* (1959) ve *The Towering Inferno*'da (1974); Rogers'ınsa *Monkey Business* (1952) ve *Kitty Foyle*'da ayrı ayrı yıldızları parlamıştı. Bütün bireysel başarılarına rağmen yıldızlardan biri olmayınca diğerinin ışığı eksik kalıyordu.

Ek Bilgiler

1- Astaire'ın asıl adı Frederic Austerlitz Jr'dır. Rogers'ın asıl adı Virginia Katherine McMath'tır.

2- Astaire'in diğer dans partnerleri Rita Hayworth, Eleanor Powell, Paulette Goddard, Joan Leslie ve Lucille Bremer'dir.

3- Rogers, Fred Astaire'e 1950 yılında Oscar Onur Ödülü'nü bizzat vermiştir.

Emperyalizm

İngiliz İmparatorluğu, gücünün doruğunda olduğu 1921 yılında dünya nüfusunun dörtte birinden fazlasına sahipti. Bir ucu Hong Kong'da bir ucu Bermuda'daydı. Diğer büyük Avrupa güçleri, Fransa, İspanya, Portekiz, Hollanda, Afrika ve Asya'da önemli toprak parçalarını kontrol ediyorlardı. Yeni bir emperyalist olan ABD bile Porto Riko ve Filipinler'i egemenliği altına almıştı.

Emperyalizm hem bir politik sistem hem de bir ideolojiydi. Savunucularına göre medeniyeti dünyanın dört bir tarafına yayabilmek için yabancı ülke topraklarında kanlı savaşlara girmek meşruydu. Şair Rudyard Kipling (1865–1936) bunlara "barış uğruna verilen yabani savaşlar" adını vermişti.

İspanya ve Portekiz, imparatorluklarını 15. yüzyılda kurmuşlardı. Ancak emperyalist yayılma esas olarak 1800'lerde hız kazandı. Ulaşımın hızlanması ve kıtadaki görece barış ortamı Avrupalıların kendi topraklarının dışındaki yerlere ilgi duymasına imkan sağladı. Nispeten küçük güçler bile büyük imparatorluklar kurdular. 1885 yılında Belçika, kendisinden sekiz kat büyük bir ülke olan Kongo'yu işgal etti. Avrupalı imparatorluklar I. Dünya Savaşı'ndaki çöküşün ardından Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan yerleri ele geçirerek daha da büyüdüler.

Avrupa ülkeleri için imparatorluk her şeyden önce ekonomik bir amaçtı. Yönetici uluslar altın, demir, bakır, fildişi, kauçuk ve diğer hammadde kaynakları için Kongo ya da Güney Afrika gibi ülkeleri yağmaladılar. Avrupa ve ABD'nin ekonomisine kaynaklık eden tek taraflı ekonomik ilişkilerin sömürge ekonomileri üzerinde son derece kötü bir etkisi oldu.

İyi ve kötü yönleriyle emperyalizm, Batı medeniyetinin hukuki, eğitim ve ekonomik sisteminin dünya genelinde yaygınlaşmasını getirdi. Örneğin, Hindistan gibi kimi eski sömürgeler, İngiltere'nin eğitim modelini daha sonra da kullanmaya devam ettiler.

Ne var ki emperyalist sistem kısa ömürlü oldu. II. Dünya Savaşı emperyalist güçlerin hazinelerini boşaltmıştı. Sonraları imparatorlukların maliyeti ve büyüyen direniş hareketleri sömürgelerden vazgeçilmesine neden oldu. Hindistan 1947 yılında bağımsız oldu. Belçika 1960'ta Kongo'ya bağımsızlığını teslim etmek zorunda kaldı.

Ek Bilgiler

1- İmparatorluklardan geriye birkaç küçük toprak parçası kalmıştı. İngiltere, Turks ve Caicos Adaları üzerinde halen hakimiyete sahiptir. Fransız Gine'sinde Fransa egemenliği sürmektedir.

2-1902 tarihli Joseph Conrad romanı "Heart of Darkness" Belçika Kralı II. Leopold'un (1835–1909) vahşi yöntemlerini anlatır. Bu yöntemler Kongo'yu kontrol etmek ve kimi reformları teşvik etmekte kullanılmıştı.

3- Osmanlı İmparatorluğu'nu bölen Sykes-Picot Antlaşması Fransa ve İngiltere arasında gizlice 1916 yılında imzalanmıştır.

Joe DiMaggio

"Joltin' Joe" ve "Yankee Clipper" lakaplı Joe DiMaggio (1914–1999), beyzbol sahalarının gördüğü en zarif ve başarılı oyunculardandı. Saha dışında son derece içine kapanık ve yer yer soğuk biriydi. Spot ışıklarından kaçması onu Amerikan popüler kültürünün efsanevi figürlerinden biri haline getirdi. Şarkılarda, filmlerde ve romanlarda ölümsüzleşti.

Pek çokları DiMaggio'yu beyzbol tarihinin en iyi oyuncularından biri olarak görür. 0,325 vuruş ortalaması yapmış, 361 kez topu oyun alanının dışına yollamış, yalnızca 369 kez rakip takımın atıcısı tarafından oyun dışı kalmıştır. Kusursuz bir orta saha oyuncusu ve uzman bir kale koşucusudur. 3 kez Amerikan Ligi'nin en değerli oyuncusu olmuş (1939-1941-1947), 1941 yılında 56 oyunda hitting streak yapmıştır. Bu halen Amerikan spor tarihinin ikonik rekorları arasında yer almaktadır.

Yankees, DiMaggio'nun ilk dört sezonunda Dünya Serisi şampiyonluğu kazanmış ve 1951 yılında kariyerinin son bulmasından önce 5 kez daha şampiyon olmuştur. 1955 yılında Beyzbol Onur Listesi'ne seçilmiş ve 1969 yılında spor yazarları paneli onu "Beyzbolun Yaşayan En İyi Oyuncusu" ilan etmiştir.

Kariyerinin son bulmasından sonra istemese de ilgi odağı olmaya devam etmiştir. Zira 1954 yılında Marilyn Monroe (1926–1962) ile "Yüzyılın Evliliği"ni yapmıştır. Bu ilişki Amerika'nın önde gelen spor kahramanı ile Hollywood'un seksi yıldızının birlikteliği olarak görülmüş ve ilişkilerine ulusça büyük ilgi gösterilmiştir. Evlilik dokuz ayda bitmiş olsa da Monroe ve DiMaggio'nun romantik ilişkileri Monroe'nun 1962 yılındaki ölümüne kadar sürmüştür.

Sonraki yıllarında kamuoyunun karşısına her çıktığında DiMaggio klasını ve bilge imajını koruyacak şekilde şık giyinmiştir. Mr. Coffee ve New York Bowery Savings Bankası için sözcü olduktan sonra da popülerliğini sürdürmüştür. Öldüğü sırada seksen dört yaşındadır.

Ek Bilgiler

1- Kardeşleri Vince (1912–1986) ve Dom (1917–2009) birinci ligde oynamışlardır.

2- Kendi döneminin pek çok diğer oyuncusu gibi o da üç yılını askerlikte geçirmiştir (1943-1945). Askerliğin ardından 1946'da Yankees'e geri döner.

3- Monroe'nun ölümünden sonra DiMaggio cenaze törenini düzenlemiş ve yirmi yıl boyunca haftada üç kez mezarına altı kırmızı gül göndermiştir.

Üç Ahbap Çavuş

Maskaralıkları yaklaşık kırk yıl boyunca izleyiciyi güldüren Üç Ahbap Çavuş, ilk filmlerini 1930 yılında çektiler. *Soup of Nuts* filminde üç beceriksiz itfaiyeciyi canlandırıyorlardı. 1934 yılında Columbia onlarla yirmi dakikalık özel serilerini yapmak için sözleşme imzalayana kadar küçük rollerde oynamaya devam ettiler.

Larry (Louis Fienberg, 1902–1975), Moe (Moses Horwitz, 1897–1975) ve Curly (Jerome Horwitz, 1903–1952) oyunculuk kariyerlerine vodvilde başladılar. Moe ve Curly Brooklyn'deki bir Yahudi mahallesinde büyüyen iki kardeşti.

Beyazperdedeki Üç Ahbap Çavuş serisinin her bölümü basit bir senaryo, kaba şakalar ve grubun suratsız lideri Moe'yu hedef alan iğneleyici espriler etrafında gelişiyordu. İnce espriler ve ağır bir dil kullanmıyorlardı. Öte yandan Hollywood'un ilk Nazi Almanya'sı taşlamalarından birini yapmışlardı: *You Nazty Spy* (1940).

Üçlü, Curly'nin felç geçirdiği 1947 yılına kadar birlikte çalışır. Bunun üzerine Horwitz kardeşlerden bir diğeri olan Shemp (Samuel Horwitz, 1895–1955) onun yerini alacaktır. Sekiz yıl sonra Shemp'in ölümü üzerine Joe Besser (1907–1988) rolü üstlenir. Besser 1958'de emekliye ayrılınca, Larry'nin felç geçirdiği ve grubun dağıldığı 1970 yılına kadar Curly Joe (Joseph Wardell, 1909–1993) üçüncü kafadarı canlandırır.

Kısa filmlerine ek olarak pek çok uzun metrajlı filmde rol almışlardır. Bunlar arasında, *Snow White and the Three Stooges* (1961), *The Three Stooges Meet Hercules* (1962) ve *The Three Stooges in Orbit* (1962) gibi filmler bulunmaktadır. Aynı zamanda 1963 tarihli bir komedi klasiği olan *It's a Mad, Mad, Mad, Mad World*'de küçük bir rol alırlar.

Ek Bilgiler

1- Moe'nun karısı Helen ünlü sihirbaz Harry Houdini'nin (1874–1926) kuzeniydi.

2- Kafadarlar ayrı ayrı kariyer yapma girişimlerinde bulunsalar da genelde başarısız oldular. Örneğin, Moe 1973 yapımı "Doctor Death, Seeker of Souls" isimli filmde rol almıştır.

3- Larry kafadarlara katılmadan önce hafif sıklet boksördü.

4- Kafadarlara katılmadan önce Shemp, "Mississippi Gambler" (1942) filminde bir taksiciyi canlandırmıştı. İronik bir biçimde Shemp bir taksinin arka koltuğunda kalp krizi geçirerek ölmüştür.

Robert Oppenheimer

Atom bombasının babası olarak bilinen J. Robert Oppenheimer (1904–1967), ilk nükleer silahın geliştirilip, 1945 yılında başarılı biçimde test edildiği Manhattan Projesi'ni yönetmiştir. Dönemin önde gelen Amerikan teorik fizikçilerinden biri olan Oppenheimer, teorik fizikçilerin karşı karşıya kaldığı ahlaki çelişkilerin en somut örneklerinden birisini yaşamıştır.

Oppenheimer, Harvard ve Cambridge'te öğrenim gördü. Doktorasını Almanya'da tamamladı. Caltech'te ve Berkeley Kaliforniya Üniversitesi'nde profesör oldu. Almanya'nın atom bombası geliştirdiği yönündeki raporlar üzerine Franklin D. Roosevelt (1882–1945) 1941 yılında Manhattan Projesi'ni başlattı. Oppenheimer bir yıl sonra projenin başına getirildi.

Oppenheimer New Meksiko, Los Alamos'ta nitelikli bilim insanlarından bir ekip oluşturdu ve bir araştırma merkezi kurdu. Başarılı olmuşlardı. 16 Temmuz 1945 tarihinde Oppenheimer ve ekibi ilk atomik patlamaya tanıklık ettiler (Trinity Deneyi olarak bilinmektedir). Patlama 18 bin tonluk TNT patlamasına eş değer bir etki yaratmıştı. Oppenheimer o an için, "Dünyanın eskisi gibi devam etmeyeceğinin bilincindeydik" demiştir.

Bir ay içerisinde Amerikan uçakları iki atom bombasını Japon şehirleri Hiroşima ve Nagazaki'ye attılar. 140 binden fazla insan öldü. Bir hafta içinde Japonya, müttefiklere teslim oldu. II. Dünya Savaşı bitmişti.

Savaştan sonra Oppenheimer 1947'den 1952'ye kadar ABD Atom Enerjisi Danışma Komitesi'nin başına getirildi. Hidrojen bombasının geliştirilmesine ve Sovyetler karşısında nükleer silahlanma yarışına girilmesine karşı çıkmak adına pozisyonunu kullanmaya çalıştı.

1953 yılında komünist sempatizanı olmakla suçlandı. Görülen bir duruşmanın ardından 1954 yılında görevinden alındı.

İleri Çalışmalar Enstitüsü'nün müdürlüğünü yaptığı Princeton Üniversitesi'ne geri döndü. 1963 yılında Başkan John F. Kennedy (1917–1963) teorik fiziğe katkıları ve bilimsel liderliği nedeniyle ona Fermi Ödülü'nü verdi. Bu aynı zamanda resmi bir özürdü.

Oppenheimer 1967 yılında gırtlak kanserinden öldü.

Ek Bilgiler

1- 1947 yılında Oppenheimer, Hiroşima ve Nagazaki'de ölen insanlar için bilim insanlarının sahip olduğu duygu karmaşasını ortaya koydu: "Hiçbir basitleştirme, mizah ya da şişirme bu duyguyu gölgeleyemez. Fizikçiler günahlarını biliyorlar. Bunu unutmak hiçbir biçimde mümkün değil."

2- Sekiz dil biliyordu. Gençken Hollanda'da altı hafta kalarak teknik seminer verebilecek düzeyde Felemenkçe öğrenmişti.

3- Oppenheimer zengin bir Manhattan ailesinden geliyordu. Babası tekstil ithalatçısıydı. Annesi ise bir sanatçıydı. Aile koleksiyonunda üç adet Van Gogh eseri bulunuyordu.

Gertrude Stein

Amerikan entelektüeli Gertrude Stein (1874–1946), aydın yaşamı ve avangard yazıları ile kültürel fenomen haline gelen özgün bir kişilikti. Yer yer yorucu olabilen deneysel çalışmaları inkar edilemez bir biçimde ilgi çekiciydi. İngiliz dilinin sınırlarını zorlamıştı.

Kaliforniya, Oakland'da büyüyen Stein, Radcliffe'te okudu. 1903 yılında Paris'e gitti. Orada kendisini sanat ve edebiyat alanında geliştirdi. Daha sonra ömür boyu partneri olacak olan Amerikalı Alice B. Toklas (1877–1967) ile tanıştı. Zamanla edebi topluluklara ev sahipliği yaparak önemli bir ün elde etti. İki dünya savaşı arasında Paris'teki evi entelektüel bir toplantı mekanı gibi işliyordu. Ernest Hemingway (1899–1961), Pablo Picasso (1881–1973), Henri Matisse (1869–1954) ve benzeri isimler de burada yerlerini almışlardı.

Kübist sanatın erken temsilcilerinden olan Stein bu akımın prensiplerini yazılarına uygulamaya çalıştı. Kübist ressamların aynı nesneyi farklı açılardan aynı anda yansıtmaları gibi, Stein de aynı sözcükleri takıntılı bir biçimde yineleyerek sözcüklerin farklı anlamlarını yansıtmaya çalıştı. Sözgelimi erken çalışmalarından biri olan *Three Lives*'ın (1909), "The Good Anna" adlı bir bölümünde *good* sözcüğü, bu son derece basit sözcüğün incelikleri etrafında bir çember oluşturacak şekilde tam yüz kez yineleniyordu. Stein yazılarını yaşanan anı yakalamak adına genellikle şimdiki zaman kipi kullanarak yazıyordu.

Oldukça büyük bir egosu vardı. Kendisini çekinmeden dâhi olarak adlandırıyordu. Yüzyılın en yaratıcı edebi aklı olduğunu düşünüyordu. Çabalarını beyhude bulduğu diğer yazarlarla ise bolca dalga geçiyordu. Görünüşte partneri ile ilgili olan *The Autobiography of Alice B. Toklas* (1933) isimli eseri bile aslında kendisi hakkındaydı. Kariyeri boyunca ilginç, alıntılanabilir, durmaksızın kendisinin

reklamını yapan bir yazar olarak kaldı. Toklas, tüm bu süre boyunca asistanlığını ve menajerliğini yapmıştı. Günlük işlerini o hallediyor, böylece Stein sadece yazılarıyla ilgilenebiliyordu.

Ek Bilgiler

1- Muhtemelen Stein'in en çok anımsanan görüntüsü bir fotoğraf değil, Picasso'nun 1906 tarihinde yapmış olduğu bir maskeyi andıran portresidir. Eser, New York City'deki Metropolitan Sanat Müzesi'nde sergilenmektedir.

2- Stein bir keresinde Hemingway'e, onu ve çağdaşı yazarları kayıp bir nesil olarak gördüğünü söyler. "Kayıp Nesil" terimi o günden sonra gruptaki yazarları tanımlamak için kullanılmıştır.

Porgy ve Bess

George (1898–1937) ve Ira (1896–1983) Gershwin kardeşler bir düzineden fazla Broadway müzikali yazmış, "Fascinating Rhythm" (1924) ve "Someone to Watch over Me" (1926) gibi Amerikan klasiklerine hayat vermişlerdir. Öte yandan belki de en ünlü eserleri, tartışmalı *Porgy and Bess* operasıdır (1935). "Summertime" gibi unutulmaz şarkıları ile Amerikan tiyatrosunda bir dönüm noktası sayılan operada bütün oyuncuların siyah olması da dönemine göre son derece cüretkar bir hareket olarak değerlendirilmiştir.

Porgy and Bess yazar DuBose Heyward (1885–1940) tarafından kaleme alınan 1925 tarihli *Porgy* romanını temel alır. Hikaye Güney Carolina, Charleston'daki Catfish Row isimli bir siyah mahallesinde geçmektedir. Hikaye, Porgy isimli bir dilenci ve aşık olduğu Bess hakkındadır. Diğer önemli karakterler Bess'in dominant erkek arkadaşı Crown ve kokain satıcısı Sportin' Life'dır.

Müzikleri yazan George Gershwin, *Porgy ve Bess* için bir "folk opera" ifadesini kullanır. Ortaya Amerikan folk, caz ve blues gibi müzik türlerinden esinlenen bir eser çıkmıştır. Öte yandan kardeşi Ira'nın yazdığı lirik şiirlerde Afro-Amerikan diyalektleri kullanılır. Bu durum operanın negatif önyargıları güçlendirdiğini düşünen siyahların tepkisini çeker (Heyward ve Gershwin kardeşler beyazdır).

Opera ilk gösterimden itibaren tartışmalara yol açar. Gershwinler 1930'larda oldukça cesaret gerektiren bir biçimde projeyi tamamen siyah bir ekiple hayata geçirmek için uğraşırlar. Ne var ki beyazlar tarafından fazla beğenilmeyen çalışma kimi siyahlarca ırkçı bulunur. Ancak operanın "Summertime", "I Got Plenty O' Nuttin'" ve "It Ain't Necessarily So" gibi şarkıları klasikleşir. Sonunda kimi Afrikalılar da bazı ırksal önyargılar taşıdıklarını düşünmelerine rağmen operayı benimserler. Günümüzde eser 20. yüzyılın en iyi Amerikan operalarından biri olarak kabul edilmektedir.

Ek Bilgiler

1- George Gershwin yenilikçi bir besteci, piyanist ve şefti. "Rhapsody in Blue" (1924) ve "An American in Paris" (1928) gibi eserleri bestelemişti.

2- George Gershwin otuz sekiz yaşında beyin tümörü nedeniyle öldü.
3- Kongre Kütüphanesi popüler şarkı ödülünü George ve Ira Gershwin adına vermektedir.

Clark Gable

Beyazperdede Clark Gable (1901–1960), sert ve erkeksi imajı ile tanınırdı. Sinema perdesi dışındaysa içkiye düşkün bir playboydu. Hollywood'un önde gelen yıldızları ile ilişkileri vardı. Bu özelliği dönemin en önemli yapımlarında yer alması ile birleşince, onu 30'ların ve 40'ların ünlü erkek yıldızlarından biri haline getirdi ve Hollywood'un Kralı unvanını almasını sağladı.

Gable'ın kariyeri on iki filmde rol aldığı 1931 yılında başladı. Bir yıl sonra *Red Dust*'ta Jean Harlow'la birlikte oynadı. Bu filmle birlikte süper starlık yolundaki ilerleyişi hız kazandı.

1934 yılında Frank Capra'nın *It Happened One Night* filmindeki oyunculuğu ile en iyi erkek oyuncu dalında Oscar Ödülü kazandı. Romantik bir komedi olan filmdeki oyunculuğu ile Gable, sert görünüşlü ama romantik ve duygusal karakterleri canlandırma noktasındaki yeteneğini de kanıtlamış oluyordu.

Bir başka Oscar'ını ise asi lider Fletcher Christian'ı canlandırdığı *Mutiny on the Bounty* (1935) filmindeki rolü ile aldı. Halihazırda Hollywood'un Kralı gibi gözükse de hayatının rolünü henüz oynamış değildi.

Rhett Buttler rolünü canlandırdığı mükemmel bir Amerikan destanı olan *Gone with the Wind* (Rüzgar Gibi Geçti) (1939) Gable'a ustalığını kanıtlama fırsatı vermiş oluyordu. Film gişe rekorları kırdı ve on dalda Oscar alarak bir rekor elde etmiş oldu. Gable'ın hayatının kalan kısmında ön planda bir insan olacağı artık kesinlikle ortaya çıkmıştı. Filmde Gable, Amerikan Film Enstitüsü'nün 2005 yılında sinema tarihinin en unutulmaz repliği seçtiği şu sözleri söylüyordu: "Açıkçası sevgilim, umurumda değil."

1942 yılında Gable'ın film yıldızı olan eşi Carole Lombard bir uçak kazasında hayatını kaybetti. Bundan kısa bir süre sonra Gable Amerikan Hava Kuvvetleri'ne gönüllü olarak katıldı. II. Dünya Savaşı sırasında muharebe görevlerinde yer aldı. Savaştan sonraki hiçbir filmi önceki başarılarının yanına yaklaşamadı.

John Huston'un yönettiği ve Arthur Miller'ın yazdığı son filmi *The Misfits* (1961) aynı zamanda Marilyn Monroe'nun rol aldığı son filmdi. Gable filmin tamamlandığını göremedi. Elli dokuz yaşında kalp krizi geçirerek hayata veda etti.

Ek Bilgiler

1- "Gone with the Wind" on dalda Oscar alsa da, En İyi Erkek Oyuncu Ödülü Robert Donat'ın olmuştur.

2- "It Happened One Night"ın bir sahnesinde Gable gömleğini göğsünü açık bırakacak şekilde sıyırır. Bu filmden sonra ülkedeki erkekler Gable gibi görünmek için gömleklerinin altına giydikleri atletleri çıkarmışlardır.

3- Gable en iyi film dalında Oscar kazanan üç filmde rol almıştır: "It Happened One Night", "Mutiny on the Bounty" ve "Gone with the Wind"

Faşizm

28 Ekim 1925 tarihinde İtalyan faşist diktatör Mussolini kendi ideolojisini şu sözlerle ifade ediyordu: "Tutto nello Stato, niente al di fuori dello Stato, nulla contro lo Stato." (Her şey devletin içinde, devletin dışında hiçbir şey yok, devlete karşı hiçbir şey yok).

Totaliter bir yönetim sistemi olarak faşizm, devletin toplumun tüm unsurları üzerindeki hakimiyetini esas alır. I. Dünya Savaşı'nın ardından gelen ekonomik karmaşa ve sosyal çalkantı döneminde bir dizi Avrupa ülkesinde ortaya çıkmıştır. Mussolini (1883–1945) ve Alman diktatör Adolf Hitler (1889–1945) gibi faşist liderler düzen, ulusal gururun yeniden sağlanması ve demir yumrukla korunan bir yasa vaat ederek geniş kitlelerin desteğini kazanmışlardır.

Mussolini ve Hitler'in yanında İspanyol diktatör Francisco Franco (1892–1975) ve Portekiz lideri António de Oliveira Salazar (1889–1970) da faşist hareketin unsurları olarak değerlendirilmektedir.

İlk faşist devlet olan İtalya'da Mussolini ve Kara Gömlekliler olarak adlandırılan taraftarları 1922 yılında gücü ellerine geçirdiler. Grevleri yasakladılar ve gazeteler için sansür kurumu oluşturdular. Çok geçmeden seçimler iptal edildi.

Pek çok ülkede faşizm komünizmden korkan kitlelerin desteğiyle büyüdü. Gerçekten de Mussolini, Hitler ve Franko gücü ellerine geçirebilmek için komünizm korkusundan yararlanmışlardı. Naziler 1933 yılında Berlin'deki Reichstag binasını yakıp suçu komünistlerin üzerine attılar. Böylece komünizm korkusunu arttırıp bundan istifade edeceklerdi.

Gücü eline geçiren faşistler özel sektörü sınırlandırıp "korporatif devlet" dedikleri yapılanmayı oluşturdular. Tüm güç devletin elinde toplanıyordu. Faşizmin Hitler versiyonu ırksal olarak homojen bir Almanya yaratma idealine odaklanmıştı. Bu ideoloji Holokost'a neden olacaktı.

II. Dünya Savaşı sırasında Mihver Devletleri'nin yenilgiye uğraması Almanya ve İtalya'da faşizmin sonunu getirmiş oldu. Buna karşılık İspanya'da faşizm Franko 1975 yılında ölene dek devam etti.

Ek Bilgiler

1- Mussolini faşizm sözcüğünü İtalyanca "fascio" ve Latince "fasces" sözcüklerinden türetmişti. Antik Roma'da fasces (üzerinde balta bulunan çubuk demeti) otorite sembolü ve birliğin gücünün işaretiydi.

2- 28 Nisan 1945 tarihinde bir İtalyan köyünde Mussolini Alman askeri kılığına girmiş olarak bulundu. Faşist Parti'nin sekreteri, dört kabine bakanı ve metresi ile birlikte idam edildi.

3- İspanya'nın faşistleri Falanjistler olarak biliniyordu. Bu terim, phalanx adındaki eski bir Roma askeri birliğinden geliyordu.

Ted Williams

Ted Williams (1918–2002), elini attığı her alanda en iyisiydi. Yeteneklerini savaş meydanında ispatlamış en iyi savaş pilotlarındandı. Sinekle balık avlamak konusunda tam bir şampiyondu. Beyzbol severlere göre ise gelmiş geçmiş en büyük vurucuydu.

İki savaş dönemindeki askeri görevleri nedeniyle üç tam sezonu ve iki sezonun da önemli bir bölümünü kaçırmış olmasına rağmen 0,344 vuruş ortalaması (o günden beri hiç kimse tarafından yakalanmamıştır) ve 521 kez topu oyun alanının dışına çıkarma gibi rekorlara imza atmıştır. On yedi kez all-star seçilmiş, altı kez Amerikan Ligi vuruş şampiyonu, iki kez üçlü kupa sahibi (1942 ve 1947), iki kez Amerikan Ligi'nin en değerli oyuncusu (1946,1949) ve 1941 yılında 0,406 ortalamasıyla vurunca bir sezonda 0,400'ü aşan son oyuncu olmuştur.

Bir sol kanat oyuncusu olan Williams sıradışı görme gücünü takıntılı teorik çalışması ile birleştiriyordu. Pek çoklarınca son derece açıklayıcı bir kitap olarak görülen *The Science of Hitting* isimli bir eser bile yazmıştı.

1939 yılında "Red Sox" takımı ile ilk karşılaşmasına çıktı ve 1960 yılına dek bu takımda oynamaya devam etti. Fenway Park'taki son maçındaki atışıyla toplamda 521 kez topu oyun alanının dışına göndermiş oldu. 1966 yılında Beyzbol Onur Listesi'ne alındı. Üç yıl sonra bir medya panelinde beyzbolun ilk yüzyılının en iyi vurucusu olarak seçildi.

Vuruş başarılarına rağmen bir saha oyuncusu (savunma yapan takımda) olarak vasattı. Yalnızca bir Dünya Serisi'nde yer aldı ("Red Sox" 1946 yılındaki bu maçta St. Louis Cardinal karşısında yenilgiye uğramıştı). Öfkeli birisiydi. Boston'daki hayranları ile garip bir aşk-nefret ilişkisi vardı. Spor yazarları ile olan ilişkisi ise tamamen nefret üzerine kurulmuştu.

Beyzbolu bıraktıktan sonra ömrünün kalan kısmını balık tutarak, hayranlarına imza vererek ve vuruş hakkında konuşarak geçirdi. Kalp problemleri ve geçirdiği felçler nedeniyle seksen üç yaşında öldü.

Ek Bilgiler

1- Williams, Kore'de otuz dokuz görevde yer aldı. Geleceğin astronotu ve senatörü John Glenn (1921–) ile uçuşlarında görev arkadaşlığı yaptı.

2- 1941 sezonunun son gününde Williams, 0,39955 vuruş ortalamasına sahipti. Genellikle bu skor 0,400'e yuvarlanıyordu. Red Sox menajeri Joe Cronin, Williams'a 0,400 skorunu korumak için maç dışı kalma izni verdi. O ise bunu reddederek 8 atışın 6'sını tutturdu ve vuruş ortalamasını 0,405702 (0,406)'ya yükseltti.

3- 2002 yılında ölümünün ardından cesedi donduruldu. Başı gövdesinden ayrıldı ve her bir parça sıvı nitrojenle dolu ayrı ayrı konteynırlara yerleştirildi. O, oğlu John Henry ve kızı Claudia bu prosedürü uygulama konusunda hemfikirlerdi. Zira gelecekte bir gün bedeninin bir araya getirilebileceğine inanıyorlardı.

Monopoly

Amerikan kapitalizminin simgesi olarak görüldüğünden Rusya ve Çin'de yasaklanan (Küba ve Kuzey Kore'de hâlâ yasaktır) *Monopoly,* gelirleri arttırmak amacıyla oynanan bir şans ve strateji oyunudur. 1935 yılında üretilmesinden beri farklı türlerde milyonlarca kopyası geliştirilmiştir.

Oyunun patenti Pensilvanya'daki işsiz bir satıcı olan Charles Darrow'a (1889–1967) aitti. Darrow oyununu New Jersey, Atlantic City'deki sokakları ve meydanları örnek alarak hazırlamıştı. Oyundaki en değerli yer olan Boardwalk şehrin ünlü sahil boyuna denk geliyordu.

Büyük Buhran sırasında oyun, oyuncak imalatçısı Parker kardeşler için güzel bir sürpriz olmuştu. Piyasaya sürüldüğü yılın en çok satan oyunu oldu.

Yıllar boyunca Parker kardeşler oyunu pazarlarken Darrow'un yaşam öyküsünü bir yükseliş hikayesi olarak kullandı. Ne var ki 1970'lerin başında bir ekonomi profesörü, oyunun 1904 tarihli yaygın bir Amerikan oyunu olan "Landlord's Game"in bir türevi olduğunu ortaya atınca Parker kardeşlerin hikayeleri sihrini kaybetti.

Darrow, oyunun gerçek mucidi olsun olmasın *Monopoly* oyununun monopolü olmayı başarmış ve ilk milyoner oyun tasarımcısı olmuştu. 1935 yılından itibaren oyunu, otuz yedi dilde 250 milyon kopya sattı. Oyunda kullanılan popüler deyişler İngiliz diline yerleşti. *Monopoly*'nin farklı şehirler (Las Vegas Monopoly), spor takımları (Denver Broncos Monopoly), filmler (*Lord of the Rings* Monopoly) ve özel ilgiler (Kedi Severlerin Monopoly'si) temelinde geliştirilmiş farklı uyarlamaları ortaya çıktı.

Ek Bilgiler

1- Oyuncular, Monopoly'i Hasbro Toys'un internet sitesinden indirebilirler.

2- Oyuncular, Illinois Bulvarı, "Go" ve B&O Demir Yolu'nda diğer yerlerden çok daha fazla durmaktadırlar.

3- Araba yarışı, oyunun en popüler bölümüdür.

4- İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'daki Amerikan savaş esirlerine gidecek para ve yazışmalar Monopoly setleri kullanılarak kaçak getiriliyordu.

5- Parker kardeşler başlarda Darrow'un oyununu beğenmemişlerdi. Oyunda elli iki temel kusur bulduklarını söylüyorlardı. Ne var ki Darrow 5 bin adet Monopoly setini Philadephia'daki bir mağazaya satmayı başardıktan sonra, Parker kardeşler fikirlerini değiştirdiler.

Clement Attlee

İngiltere başbakanı olarak, Winston Churchill'in (1874–1965) yerine gelecek olan kişi, II. Dünya Savaşı sırasında İngiltereye öncülük etmiş Clement Attlee'dan (1883–1967) başkası olamazdı. Bu alçakgönüllü orta sınıf avukat, sessiz tabiata sahip, kendi deyimiyle sıradan bir insan olarak tanınmaktadır.

Attlee, 1945–1951 yılları arasındaki başbakanlığı döneminde ise ülkenin ekonomisinde radikal dönüşümler meydana getirmiştir. Ülkeyi II. Dünya Savaşı'nın tahribatından kurtarmak için bir refah devletinin temellerini atmıştır. Onun liderliği altında Ulusal Sağlık Merkezi kurulmuş, bazı endüstriler – kömür madenciliği ve çelik üretimi- ulusallaştırılmış ve ulusal sigorta programı oluşturulmuştur.

Attlee'nin hükümeti İngiliz ekonomisinin beşte birini özel sektörden kamu sektörüne aktarmıştır. Bu durum, savaş sonrasındaki Avrupa'da, devletin ekonomiyle ilgili rolünde köklü bir değişme olduğunu gösterir. Bu tarzdaki pragmatik bir sosyalizm anlayışı 1970'lerin sonuna kadar Avrupa ve İngiltere'de hakim olmuştur. Daha sonra Margaret Thatcher (1925–2013) gibi muhafazakarlar ekonomiyi canlandırmak için kimi sektörlerde özelleştirme uygulamaları yapmışlardır.

Gösterişsiz karakteri nedeniyle Attlee kariyeri boyunca küçümsenmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında orduda görev yapmış ve 1922 yılında parlamentoya girmiştir. 1935 yılında parlamentodaki İşçi Partisi'nin lideri olmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında Churchill'in savaş koalisyonunda çeşitli görevlerde bulunmuştur. Başbakan yardımcılığı ve dominyonlardan sorumlu devlet sekreterliği yapmıştır. Bu da, Churchill savaşla ilgilenirken onun iç meselelere odaklanmasına izin vermiştir.

Savaştan sonra İşçi Partisi'nin güçlenmesi Attlee'nin Churchill yerine geçmesini sağlamıştır. Refah devletini geliştirmesine ek olarak Attlee imparatorluğun büyük parçalarının ayrılması sürecini yönetmiştir: Hindistan, bugün Myanmar adıyla bilinen Burma, bugün Sri Lanka adıyla bilinen Seylan, onun döneminde bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır.

1951 yılında Muhafazakar Parti'nin İşçi Partisi'ni yenilgiye uğratması üzerine Churchill başbakan olmuştur. Attlee, 1955 yılında emekli olana kadar dört yıl boyunca muhalefet liderliği yapmıştır.

Seksen dört yaşında ölmüştür.

Ek Bilgiler

1- Hindistan'ın bağımsızlığına karşı olan Churchill'den farklı olarak Attlee, Hindistan'ın İngiltere'den ayrılışını öneren tasarıyı Avam Kamarası'na bizzat getirmiştir.

2- 1955 yılında parlamentodan çekilmesinden sonra kendisine bir kontluk verilmiş ve Garter Şövalyesi ilan edilmiştir. Bu İngiliz aristokrasisindeki en yüksek mevkidir.

3- Attlee amatör bir şair ve kriket meraklısıdır.

E. E. Cummings

İngiliz şair E. E. Cummings, günümüzde daha ziyade büyük harflerden hiç hoşlanmaması ile anımsansa da İngiliz dili ve şiirine noktalama ve büyük harflerle ilgili garipliklerinin ötesinde katkılarda bulunmuştur. Yaklaşık kırk yıla uzanan kariyeri süresince Cummings, pozitif, coşkulu ve deneysel olmasına rağmen gündelik okuyucuya da hitap eden bir düzineden fazla kitap yayınlamıştır.

Boston'un yerlisi olan Cummings'in, birkaç şiirinin kampüs yayınlarında basıldığı Harvard'dan iki dalda derecesi vardı. Mezun olduktan kısa bir süre sonra gönüllü olarak ambülans şoförlüğü yapmak üzere orduya katıldı ve Fransa'ya gönderildi. Savaştan sonra yeniden Fransa'ya giden Cummings, Paris'teki on yılın en iyi kısmını yazarak ve sanat çalışmaları yaparak geçirdi. Bu erken dönemlerde, dil üzerine avangard deneyleri olan Gertrude Stein'i (1874–1946) inceledi. Bu dil deneyleri Cummings'in eserlerinin de ayırt edici özelliği olacaktı.

Cummings ilk olarak I. Dünya Savaşı'nın ortamında genellikle görmezden gelinen *The Enormous Room* (Büyük Koğuş) (1922) isimli romanıyla adından söz ettirmeyi başardı. Bunu tipografi, diksiyon, kelime düzeni alanında deneylere giriştiği çeşitli şiir derlemeleri takip etti. Bu şiirler İngilizcenin noktalama ve sentaks sınırlarını zorluyorlardı. Her ne kadar basit bir dil kullansa da Cummings, sözcükleri aralarındaki ilginç ve tahmin edilemeyen ilişkileri ortaya koyacak şekilde sıralamayı tercih ediyordu. Örneğin, "şirin bir kasabada yaşayan herhangi biri" dizesiyle başlayan şiiri onun bu tarzını çok iyi örneklemektedir:

şirin bir kasabada yaşayan herhangi biri
(sallanıp duran çanlar aşağı yukarı)
ilkbahar yaz sonbahar kış
olmazlarına dövünür, olmuşuna oynar…

Cummings, "pity this busy monster, manunkind" ve "my father moved through dooms of love" gibi ünlü çalışmalarında benzer bir tarz kullanmış ve kariyeri boyunca bu yazım stilini pek az değiştirmiştir.

Ek Bilgiler

1- Cummings'in ismindeki tüm harfleri resmen küçük harf olarak düzenlettiği gibi bir yanlış anlama bulunmaktadır. E. E. Cummings adını genellikle büyük harfleri kullanarak yazmış ve ismiyle ilgili herhangi bir yasal değişiklik yapmamıştır.

2- New England'lı öncülü Emily Dickinson (1830–1886) gibi o da şiirlerine nadiren başlık atmıştır. Bu nedenle uzmanlar ve antoloji yazarları genellikle şiirlerini ilk dizeleri ile sınıflandırmaktadır.

3- Harvard'daki yıllarında Cummings, "Manhattan Transfer" (1925) ve "U.S.A. Trilogy" (1930–1936) kitaplarının yazarı, romancı John Dos Passos (1896–1970) ile yakın arkadaştı.

Cole Porter

Cole Porter (1891–1964), gösterişli East Coast Koleji'nde Yale için hazırlanırken, okul müdürü ona müzikal kariyerinin yönünü belirleyen son derece kıymetli bir ders vermişti. Müdür öğrencisini şöyle uyarmıştı: "Müzik ve kelimeler birbirleriyle sanki tek bir bütünmüşler gibi ayrılmazcasına bütünleşmelidirler."

Müzikal yolculuklarına Brooklyn gecekondularından başlayıp Broadway'in parlak ışıklarına doğru ilerleyen Gershwin kardeşlerden farklı olarak Porter zengin bir aileden geliyor ve paraya ihtiyaç duymuyordu. Gizli bir eşcinsel olan Porter zengin bir dulla evlendi. Paris'te zengin bir hayat yaşadıktan sonra Broadway'e geldi ve bir daha da buradan ayrılmadı.

Ustaca sözleri ve popüler kültüre yaptığı kurnaz göndermelerle tanınan Porter, bestelerinde halk kültürü ve yüksek kültürü birleştirmiştir. En ünlü şarkılarından biri de "You're the Top"tır (1934):

Sen Straus'un bir senfonisinden kopup gelen bir melodi
Sen bir Bendel bonesi
Bir Shakespeare sonesi
Ve sen Mickey Mouse'sun

Özel hayatında Porter, gece yaşamına ve zevkine düşkün bir insandı. Her zaman aşk ve şehvet peşinde koşardı. 1934 tarihli *Anything Goes* müzikalinde Porter yaşadıklarından kaynaklanan pişmanlığını mizahi bir dille şöyle ifade ediyordu:

Kimi kokainden yer tekmeyi
Şüphem yok ki ben
çekseydim bir nefes kokainden
Bela olacaktı benim de başıma

Porter kariyeri boyunca sekiz yüzden fazla eser verdi. Bunların arasında Amerikan klasikleri haline gelen "Night and Day" (1932), "I've Got You Under My Skin" (1936), *Anything Goes* (1934) ve *Kiss Me Kate* (1948) filmleri için yazdıkları da vardı.

Ek Bilgiler

1- 1937 yılında attan düşünce her iki ayağı da ezilmişti. Hayatı boyunca bu nedenle acı çekti. 1958 yılında sağ ayağı bu nedenle kesilecekti.

2- Yale'deyken Porter, "Whiffenpoofs" isimli bir müzik grubundaydı. Klasikleşmiş Yale futbol takımı şarkıları olan "Yale Bulldog" ve "Bingo Eli Yale" de onun kaleminden çıkmıştır.

3- Porter'ın ilk adı, annesinin kızlık adı olan Kate Cole'dan gelmektedir.

Bette Davis

Bette Davis'in (1908–1989) asıl adı Ruth Elizabeth Davis'ti. Pek çok insanın gözünde klasik bir güzelliğe sahip olmamasına rağmen bir Hollywood geleneklerini yıkmıştı. Kaba ve kimi zaman sempatik olmayan kadınları canlandırdığı gerçekçi performanslarıyla sıradışı bir artistti. Oyunculuğu, hiçbir yıldız adayında bulunmayan bir derinliğe ve çeşitliliğe sahipti.

Broadway kariyerinden sonra Davis 1930 yılında Hollywood'a gitti. İlk filmi *The Bad Sister* sonraki yıl gösterildi. *Of Human Bondage* (1934) filminde Leslie Howard'la birlikte oynamadan önce yirmiden fazla filmde rol aldı. *Of Human Bondage* filminde kaba garson Mildred Rogers'ı canlandıran Davis eleştirmenlerin ve sinemaseverlerin saygısını kazandı. Ne var ki henüz Oscar Ödülü'ne aday gösterilmemişti. Bu ihmal, aday listesine sonradan dahil edilmesine yönelik ateşli fakat başarısız bir kampanyanın doğmasına sebep oldu.

Muhtemelen 1935 yılındaki Oscar Ödülleri'nde aday gösterilmemesi yüzünden, bir sonraki yıl *Dangerous* (1935) filminde canlandırdığı alkolik aktris rolü ile en iyi kadın oyuncu dalında Oscar kazandı. Üç yıl sonra *Jezebel* (1938) filminde canlandırdığı Güneyli güzel rolü ile bir Oscar Ödülü daha kazandı.

Davis'in en unutulmaz rolü ise Joseph Mankiewicz'in *All About Eve* (1950) isimli filmindeki Margo Channing isimli yaşlı oyuncu tiplemesidir. Eleştirmen Roger Ebert, Channing'i Davis'in en büyük rolü olarak adlandırmıştır: "Genç bir oyuncunun cazibesi karşısında yenilmiş gibi görünüyordu. Oysaki bu gerçekte büyük bir zaferdi. Kişiliğin, güzelliğin yüzeysel gücünü yenen zaferi… Bundan daha otobiyografik bir rol oynamamıştır."

On dört dalda Oscar'a aday gösterilen (bu rekoru 1997 yılında Titanic kıracaktı) ve altı Oscar kazanan *All About Eve* Davis'in on bir Oscar adaylığından dokuzuncusu olacaktı. Bu rakama *Of Human Bondage* filmindeki rolü sonrasında yürütülen Oscar adaylığı imza kampanyası da dahildi.

Son kez 1962 yılında *What Ever Happened to Baby Jane?* isimli korku filmindeki performansı ile Oscar'a aday gösterilmişti. Filmde, rakibi efsanevi Joan Crawford ile birlikte oynamıştı. Davis, seksen bir yaşında göğüs kanserinden ölene kadar filmlerde oynamaya devam etti.

Ek Bilgiler

1- 1941 yılında Film Sanat ve Bilimleri Akademisi'nin ilk kadın başkanı oldu. İki ay sonra görevden ayrıldı.

2- 1977 yılında Amerikan Film Enstitüsü'nün Yaşam Boyu Başarı Ödülü'nü alan ilk kadın oldu.

3- II. Dünya Savaşı sırasında Los Angeles'ta Amerikan askerlerini eğlendirmiş olan Hollywood Canteen adında ünlü bir gece kulübü açtı.

Akademik Yeterlilik Testi

23 Haziran 1926 tarihinde 8 bin genç, ilk kez yapılan Akademik Yeterlilik Testi'ne (SAT) alındı. Bu sınav öğrencilerin akademik becerilerini ölçmek ve kolejlerin öğrenci seçmesine yardımcı olmak için yapılıyordu.

Birkaç on yıl içerisinde analojileri, okuma pasajları, matematik problemleri ile çoklu testler milyonlarca Amerikalı için kolej giriş sürecinin temel unsurları olacaktı.

SAT, ilk ortaya çıktığında Amerikan eğitim sistemi için son derece devrimci bir konseptti. Testler kar amacı gütmeyen College Board isimli bir grup tarafından yapılıyordu. Testlerle öğrencilerin yeteneklerinin objektif bir biçimde ölçülmesi amaçlanıyordu. Bu şekilde aile bağlarının, zenginliğin, şansın kolej girişlerindeki etkisi azaltılıp tüm adaylar için uygun bir zemin oluşturulacaktı.

Standart testler II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla yaygınlaştı. Giderek daha fazla kolej SAT ile sembolize edilen akademik meritokrasi prensiplerini benimsedi. 1957'den sonra her yıl yarım milyondan fazla Amerikalı sınavlar için iki kalem kullandı. Standart testlerin bir başka formu olan "İleri Yerleştirme Programı" (ACT) 1955 yılında geliştirildi. Sınav 1959 yılından itibaren College Board'un hazırladığı sınava rakip olarak okullara yerleştirme amacı ile kullanılmaya başlandı.

Daha yakın zamanlarda ise testler öğrencilerin yanı sıra öğretmenler için de kullanılmaya başlanmıştır. "The No Child Left Behind Act of 2001", standart testleri devlet okullarında her düzeyde kullanılabilecek bir sistem haline getirmiştir.

Pek çok eleştirmen SAT gibi testlerin eksikliklerini belirtmiştir. Buna göre yoksul ve azınlık gruplardan gelen öğrenciler sınavlara hazırlanmak için yeterli paraya ve zamana sahip değillerdir. Pek çok eleştirmen testlerin öğretmenleri "test için öğretmeye" zorladığını ifade etmişler ve yaratıcılığı ön plana çıkaran derinlikli mülakatların arka plana itilmesinden dert yanmışlardır.

2001 yılında Kaliforniya Üniversitesi başkanı eyalette testlerin durdurulması talebiyle kamuoyunun dikkatini üzerine çekmiştir. Buna rağmen Kaliforniya Üniversitesi de dâhil yüzlerce okul, giriş işlemlerinde testleri kullanmaya devam etmektedir.

Ek Bilgiler

1- İlk SAT sınavına giren öğrencilerin %26'sı Yale adayıydı. Yale SAT sonuçlarını kabul eden ilk üniversitelerdendi.

2- SAT'nin resmi adı 1990 yılında değiştirilerek Bilimsel Değerlendirme Sınavı yapılmıştır.

3- 2005 yılında geleneksel çoktan seçmeli SAT sınavlarına bir de yazım bölümü eklenmiştir.

Jackie Robinson

Bir beyzbol oyuncusu olan Jackie Robinson (1919–1972) 20. yy Yurttaşlık Hakları Hareketi'nin önde gelen figürlerinden biri olmuştur. 15 Nisan 1947 yılında bir kölenin torunu ve bir marabanın oğlu olarak dünyaya gelen Robinson birinci ligde birinci kalede oynamış ve beyzboldaki ten rengi bariyerlerini aşmıştır.

Robinson, Kaliforniya Üniversitesi'nde yıldız bir atlet olmuştu. Bir sezonda dört spor dalında birden madalya alan ilk öğrenciydi. II. Dünya Savaşı sırasında Amerikan ordusunda görev yaptıktan sonra 1945 yılında Zenci Ligi'ndeki "Kansas City Monarchs" takımında shortstop (kısa top yakalayıcısı) olarak oynadı.

Sonraki yıl "Brooklyn Dodgers"ın genel menajeri Branch Rickey (1881–1965) Robinson'u beyzbolda entegrasyonu gerçekleştirecek adam olarak seçti. İkinci ligde bir yıl oynadıktan sonra Robinson, Dodgers için oynamak üzere Brooklyn'e gitmiştir.

Rickey'nin sıkı öğütlerini dinleyen Robinson oyun arkadaşlarından, rakiplerden ve takımının hayranlarından gelen fiziksel, duygusal ve sözlü tahriklere herhangi bir yanıt vermedi. Bunlara yanıt vermiyor ama öfkesini sahada özgür bırakıyordu. Sahada özellikle de kale alanı çevresinde alabildiğine saldırgan bir oyuncu haline geliyordu.

Robinson sadece bir öncü değil aynı zamanda büyük bir oyuncuydu. 1947 yılında "Yılın Çaylağı" seçildi. 1949 yılında Ulusal Lig'in en değerli oyuncusu oldu. 0,342 vuruş ortalaması ve 37 stolen base'e sahipti. Dodgers'ı altı kez Dünya Serisi'ne ve bir kez dünya şampiyonasına götüren Robinson, 1955'te altı kez all-star oldu.

1956 Aralık ayında Dodgers onu "New York Giants"a sattı. Robinson bunun yerine beyzbolu bırakmayı tercih etti. Hayatının kalan kısmını iş dünyasında geçirdi. Yurttaşlık hakları için kampanyalar yaptı. Elli üç yaşından kalp krizinden öldü.

Ek Bilgiler

1- Dodgers 1972 yılında, Robinson'un spor hayatı boyunca giydiği 42 numarayı oyuncunun ardından emekli etti. Bütün birinci lig takımları 1997 yılında Robinson'un kariyerinin 50. yılında aynı şeyi yaptılar.

2- Brooklyn'deki çaylak sezonunda Robinson birinci kalede oynadı. Sonraki sezon ikinci kaleye geçti. Kariyerinin kalan kısmında orada oynayacaktı.

3- Robinson 1962'de Beyzbol Onur Listesi'ne alındı.

Süpermen

Haziran 1938 tarihinde çizgi romancı Jerry Siegel (1914–1996) ve Joe Shuster (1914–1992) *Action Comics*'in ilk sayısında Süpermen adında güçlü kuvvetli bir kahraman tiplemesi çizdiler. Bu tipleme Amerikan popüler kültürünün en sevilen kahramanlarından biri ve süper kahraman çizgi romanlarının ilk örneği olacaktı.

İlk versiyonunda Süpermen bir kurşundan hızlı, bir lokomotiften daha güçlüydü. Bir anda en yüksek binaların tepesine zıplayabilirdi. Buna karşılık uçamıyordu (Bu gücüne 1941 yılında kavuşacaktı). Siegel ve Shuster kahramanın ayrıntılı bir biyografisini yazdılar. Kripton gezegeninde doğmuştu. Kripton'un yok oluşundan önce babası tarafından dünyaya gönderilmişti. Kansaslı bir çiftçi tarafından bulunup Clark Kent adıyla yetiştirilmişti. Clark, *Daily Planet*'te mülayim bir muhabir olarak çalışmaya başladığında Lois Lane ile tanıştı. Gerçek kimliğini gizleyerek Süpermen adıyla onu pek çok kereler kurtarması gerekecekti. Bu arada Süpermen aralarında ezeli düşmanı Lex Luthor'un da bulunduğu çeşitli süper kötülerle mücadele ediyordu.

Süpermen'in popülerliği 1939 yılında ilk kez ortaya çıkan Batman ve 1941 tarihli Kaptan Amerika ve Wonder Woman gibi yeni süper kahramanların doğuşunu mümkün kıldı.

Bir çizgi roman karakteri olarak ortaya çıkan Süpermen, zamanla popüler radyo serilerine, çizgi filmlere ve 1978 yılında Christopher Reeve (1952–2004) tarafından başrolü oynanan sinema filmine taşındı. 1990'larda *Lois ve Clark: Süpermen'in Yeni Maceraları* adıyla TV dizisi haline getirildi. 2001 yılında başlayan *Smallville* serisi ise Clark Kent'in Süpermen olmadan önce yaşadığı değişimlere odaklanmıştı.

Ek Bilgiler

1- En son çekilen Süpermen filmi 2006 yılındaki "Süpermen Dönüyor" oldu.

2- 1990'larda Süpermen popüler kültür içerisindeki eski etkisini yitirmiş olsa da 1993 yılında DC Comics Süpermen'in öldüğü bir çizgi roman yayınlayınca tekrar gazetelere haber oldu. Kahraman iki ay sonra bir başka seride yeniden ortaya çıkacaktı.

3- Siegel ve Shuster 1933 yılında Süpermen'i bir süper kötü olarak tasarlamışlardı.

Jackson Pollock

Ressam Jackson Pollock (1912–1956), soyut dışavurumcu hareketin ABD'de 1940'ların sonu ve 1950'lerin başındaki en bilinen temsilcisiydi. "Drip and splash" (damlatma ve sıçratma) ya da "action painting" (hareketli boyama) olarak adlandırılan tarzı, sanat dünyasında şok etkisi ve bir devrim yarattı.

Tuvali resim tahtasına yerleştirmek yerine stüdyosunda veya herhangi bir yerde zemine yerleştiriyordu. Daha sonra tuvalin dış köşelerinin etrafından yahut bazen üzerinden yürüyor, kutudaki boyayı tuvalin üzerine boşaltıyordu. Kimi zaman çalışmalarına ek bir doku olarak kum ya da cam parçaları da ilave ediyordu. Bazı eleştirmenler çalışmalarını kaotik ve anlamsız bularak reddettiler. Bazılarıysa onun çalışmalarını yüksek düzeyde organize, psikolojik açıdan ilginç ve göz alıcı buluyorlardı.

Pollock genellikle New Yorklu olan ve Jung psikolojisinden etkilenmiş ressamlardan oluşan soyut dışavurumcu hareketin lideriydi (Jung'un özellikle kolektif bilinçdışı ve ilkel mitoloji kavramlarından etkilenmişlerdi). Bu ressamlar gerçek resim deneyiminin psikolojik bir süreç olduğu inancını paylaşıyorlardı.

Pollock Los Angeles'ta lisedeyken resim yapmaya başladı. Daha sonra Amerikan bölgesel sanatçı Thomas Hart Benton (1889–1975) yönetimindeki Sanat Öğrencileri Ligi'nde çalışmak üzere New York'a gitti. Kariyerinin başlarında Pollock, Benton'un, Pablo Picasso'nun (1881–1973), sürrealistlerin, Meksikalı duvar resimcilerinin ve yerli Amerikan sanatının etkisinde kalmıştı.

1935'ten 1943 yılına kadar WPA Federal Sanat Projesi'nde çalıştı. 1943 yılında Peggy Guggenheim'ın "Bu Yüzyılın Sanatı" sergisinde ilk kişisel gösterimini gerçekleştirdi.

Pollock, damlatma ve sıçratma tekniğini 1947 yılında geliştirmeye başladı. Aralarında *Autumn Rhythm* (1950) ve *Lavender Mist* (1950) gibi çalışmaların da bulunduğu en bilinen eserlerini bu tekniği kullanarak yaptı.

1951 yılında renklerle çalışmayı bir tarafa bırakarak siyah beyaz çalışmalara yoğunlaştı. Son senesinde alkolün ve depresyonun pençesine düşmüş, resim yapmayı bırakmıştı.

Sarhoşken araba kullandığı sırada geçirdiği bir kaza sonucu kırk dört yaşında hayatını kaybetti.

Ek Bilgiler

1- Ünlü Hollywood filmi "Pollock" (2000), Ed Harris (1950–) tarafından yönetilmişti. Başrolde de Harris oynuyordu. Film iki dalda Oscar'a aday gösterildi ve En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Oscar'ı aldı (Marcia Gay Harden, 1959-).

2- Pollock, sanatçı Lee Krasner (1908–1984) ile evlendi. New York, Long Island, Spring'teki evleri Pollock-Krasner Evi ve Çalışma Merkezi olarak bilinmektedir. Ev ziyarete açıktır ve Stony Brook'taki New York Devlet Üniversitesi tarafından idare edilmektedir.

3- 2006 Kasım'ında eğlence kralı David Geffen (1943–) Pollock'un en meşhur çalışmalarından olan No. 5'i (1948) 140 milyon dolara sattı. Bu para o güne dek bir resim için ödenmiş en yüksek meblağ olmuştur.

Mrs. Dalloway

Virginia Woolf'un *Mrs. Dalloway* (1925) isimli eseri Batı edebiyatının modern döneminin dönüm noktalarından birisidir. Bu roman, Woolf'un (1882–1941) bilinç akışı anlatımı ve diğer teknikleri kullanan cesur bir yenilikçi ve I. Dünya Savaşı'nın yıkımları sonrası İngiliz toplumunun önemli bir gözlemcisi olduğunu ortaya koymuştur.

Başlığından anlaşılabileceği üzere *Bayan Dalloway* bir kadına odaklanmaktadır. Clarissa Dalloway, savaş sonrası dönemde Londra'da yaşayan sosyeteye mensup bir kadındır. Roman Clarissa'nın hayatındaki küçük ayrıntıları izler. O ve eşi akşam ev sahipliği yapacakları bir yemeğe hazırlık yapmaktadırlar. Dalloway çiçekler alır. Eski dostları ile sohbet eder. Parti için eve dönmeden önce Londra'nın zengin semtlerinde dolanır durur.

Roman o gün Clarissa'ya neler olduğundan ziyade onun ve diğerlerinin bu olaylar yaşanırken aklından geçen düşünceler hakkındadır. Bir dükkana girdiğinde ya da bir tanıdıkla karşılaştığında aklına daha önceki hayatından insanlar ve olaylar gelir. Woolf'un anlatımı Clarissa'nın bilinç akışını izler ve sıklıkla onun karşılaştığı insanların düşünce dünyalarına doğru geçiş yapar.

Bilinç akışı, serbest ve kaotik bir teknik gibi görünse de, o, bu yöntemi son derece detaylı bir biçimde kullanır. Başka bir biçimde aktarması mümkün olmayan karakterlerinin iç derinliklerine bu şekilde nüfuz eder. Romanda Clarissa'nın pek çok kişiyle karşılaşmasına ve bunlar öyküyle bütünleşmelerine rağmen gerçekte pek az gerçek insan iletişimi bulunur. Roman en yakın ve en eski arkadaşların arasında bile yanlış anlamalardan kaynaklanan boşluklar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Ek Bilgiler

1- Woolf "To the Lighthouse" (1927) ve "The Waves" (1931) gibi romanlarında da bilinç akışı yöntemini kullanmaya devam etmiştir.

2- Woolf'un kadın yazarların karşılaştıkları zorluk ve dezavantajlarla ilgili "A Room of One's Own" (Kendine Ait Bir Oda) (1929) isimli eleştirel bir deneme kaleme alır. Bu metnin kadın hareketi ve feminizm üzerinde önemli etkileri olmuştur.

3- Michael Cunningham'ın (1952–) "The Hours" (1998) isimli romanı Bayan Dalloway'le ilişkili üç kadının portrelerini çizer: Roman yazarı olarak Woolf'un kendisi, 1950'lerde yaşayan ve kitabı okuyan bir ev kadını ve farkında olmadan bir gün içerisinde onun yaşadıklarını yaşayan bir günümüz kadını.

Duke Ellington

Caz müzisyeni Duke Ellington (1899–1974), müzik felsefesini şu şarkı sözüyle ifade eder: "Ritmi olmayan anlamsızdır." Karmaşık ve detaylı olmalarına rağmen Ellington'ın tüm eserleri bir biçimde ritmi bünyesinde barındırmaktadırlar.

Edward Kennedy "Duke" Ellington, "caz müzik" ifadesini fazla dar bularak kendi müziğini "Amerikan müziği" olarak adlandıran bir sanatçıdan beklenebileceği üzere Washington DC'de doğdu. Kariyeri boyunca çeşitli tarzları denedi. Ella Fitzgerald'la (1917–1996) birlikte yaptıkları klasik kayıtlardan, içerisinde basçı Charles Mingus (1922–1979) ve saksofoncu John Coltrane (1926–1967) gibi isimlerin de bulunduğu dönemin en yenilikçi caz sanatçıları ile birlikte verdiği eserlere kadar tüm çalışmalarında kendini hiçbir zaman dar çerçevelerin içine hapsetmemişti.

Ellington'u asıl üne kavuşturansa 1920'ler ve 1930'larda "Harlem's Cotton Club"daki gruba liderlik etmesiydi.

Ellington grup için piyano çalıyordu. Pek çok eleştirmene göreyse onun en iyi enstrümanı orkestrasıydı. Başlarda "Washingtonlular" diye bilinen bir dans grubu kurmuştu. Zamanla on dört sanatçıdan oluşan "The Famous Orchestra" adında bir müzik grubu topladı. Ekibin bileşimi zaman zaman değişse de her dönemde saksafoncu Johnny Hodges (1906–1970), Charles "Cootie" Williams (1910–1985) ve Rex Stewart (1907–1967) gibi daha sonra kendi orkestralarını kuran ünlü caz müzisyenleri grubun içerisinde yer aldılar.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.